

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ XXI СТОЛІТТЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ, БАГАТОПОЛЯРНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**матеріали
І науково-практичної конференції**

29 листопада 2022 року
Полтава, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний Заклад «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
Рада молодих учених і здобувачів вищої освіти
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
Факультет іноземних мов
Кафедра теорії та практики перекладу
Кафедра східних мов
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін
ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА. УНІВЕРСИТЕТ
«УКРАЇНА»
Кафедра філології та соціально гуманітарних дисциплін
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
ДРАГОМАНОВА
Кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ ХХІ СТОЛІТТЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ, БАГАТОПОЛЯРНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ
І НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(29 листопада 2022 року)

Полтава
Україна

Організаційний комітет конференції

Олена КАРАМАН, доктор педагогічних наук, професор, ректор Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Ярослава ЮРКІВ, доктор педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Ірина МИГОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри романо-германської філології, в.о. декана факультету іноземних мов Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Світлана ПЕРОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу, в.о. завідувача кафедри теорії та практики перекладу Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Ольга КРИСАЛО, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Ольга КОРІНСЬКА, викладач кафедри теорії та практики перекладу, заступник декана з соціально-гуманітарної роботи факультету іноземних мов, голова Ради молодих учених і здобувачів вищої освіти Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Олександра БОРЗОВА, викладач кафедри східних мов Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Олена ОВЧАРЕНКО, викладач кафедри східних мов, заступник голови Ради молодих учених і здобувачів вищої освіти Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Світлана МАКАРЕЦЬ, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету.

Сергій ПРИХОДЬКО, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету.

Яніна ТАГІЛЬЦЕВА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету.

Наталія РЯБОКОНЬ, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту економіки і права.

Наталія ЛЕМІШ, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Світлана МАТВЄЄВА, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу, заступник декана факультету іноземної філології з наукової роботи викладачів Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

С69 Соціально-гуманітарні проблеми ХХІ століття: актуальність, багатополарність, перспективи розвитку: матеріали І науково-практичної конференції (м. Полтава, 29 листопада 2022 року). Полтава : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» : Полтава, 2022. 223с.

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Державного закладу
"Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"
від 02.12.2022 (протокол № 4).*

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів,
за виклад, зміст і достовірність яких відповідають автори.
Погляди, відображені у публікаціях, не завжди можуть співпадати
з офіційною позицією організаторів конференції.*

**© Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка», 2022**

ЗМІСТ

Тематичний напрям 1 ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ХХІ СТ.

Бур'ян Олена Олександрівна ІННОВАЦІЇ НУШ: ВПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	8
Гоженко Ірина Сергіївна ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ (ВИПАДОК УКРАЇНИ)	14
Назаренко Аліна Олегівна ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА АНГЛІЙСЬКУ ТА УКРАЇНСЬКУ МОВИ	19
Приходько Сергій Миколайович СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	24

Тематичний напрям 2 СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ХХІ СТ.

Казакова Єлизавета Сергіївна ПСИХО-СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІД ПАНДЕМІЇ COVID-19	29
---	-----------

Тематичний напрям 3 ФІЛОСОФІЯ, ІСТОРІЯ, ПРАВО, ОСВІТА І НАУКА В ХХІ СТ.

Гусакова Оксана Олександрівна ФАСИЛІТАЦІЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В КОМПЕТЕНТНІСТНОМУ ПІДХОДІ НАВЧАННЯ	33
Котенєва Ірина Сергіївна, Карлова Надія Миколаївна ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	39
Макарець Світлана Володимирівна ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ІДЕЇ ТА КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	45

Пішта Вадим Іванович	
РОЗМЕЖУВАННЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА, ПОРІВНЯЛЬНОГО МЕДИЧНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО МЕДИЧНОГО ПРАВА	51
Токусєва Наталія Володимирівна	
РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ЗАСАД КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	58

Тематичний напрям 4 ФІЛОЛОГІЯ В ХХІ СТ. : СЛОВО, ТЕКСТ, КОМУНІКАЦІЯ, ПЕРЕКЛАД

Мандрика Ярина Володимирівна	
ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	63
Балаклеєць Данило Костянтинович	
ТРУДНОЦІ ПЕРЕКЛАДУ ВЕБ-САЙТІВ	72
Белік Марина Олегівна	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЕМАНТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ ВВІЧЛИВОСТІ В КИТАЄМОВНІЙ ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	76
Воловик Лариса Борисівна, Гончаренко Софія Андріївна, Костенко Владислава Русланівна	
СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	81
Володавчик Вікторія Сергіївна	
МЕТАКОМУНІКАТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ МОВЛЕННЄВИХ КЛІШЕ У СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	88
Єсакова Світлана Сергіївна	
ПОМИЛКОВІ ДРУЗІ ПЕРЕКЛАДАЧА	93
Комлик Наталія Юріївна	
СУРЯДНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЯК ЕКСПЛІКАТОРИ СПОСОБУ МИСЛЕННЯ ХХІ СТОЛІТТЯ	97

Ковальчук Вікторія Максимівна ОКАЗІОНАЛІЗМИ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ	103
Кондратюк Богдан Володимирович ТИПОВІ ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ В ІНТЕРНЕТ-МОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ТА ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ	110
Корінська Ольга Олегівна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ	115
Svitlana V. Perova TRANSLATOR AND HIS/HER ROLE IN THE INTERCULTURAL COMMUNICATION	120
Ладика Оксана Василівна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	125
Кузнєцов Михайло Олександрович СУТНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ	130
Daria D. Mikhailova PECULIARITIES OF USING AUTOMATED TRANSLATION SYSTEMS IN CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS	134
Матвєєва Світлана Анатоліївна ПАРАЛЕЛЬНИЙ КОРПУС ТЕКСТІВ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ	138
Леміш Наталія Євгенівна, Овчиннікова Ірина Ігорівна ТРИВИМІРНІСТЬ ЕТИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ	143
Нечай Галина Ігорівна РЕТРОСПЕКЦІЯ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ	147
Орлова Юлія Валентинівна, Боліла Руслана Анатоліївна ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ: КОРПУСНИЙ ПІДХІД	151
Пашко Станіслав Володимирович АНГЛОМОВНІ ЕПІТЕТИ У ПЕРЕКЛАДАХ МИКОЛИ ЛУКАША	157
Перепада Дар'я Олександрівна ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ КИТАСМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	163

Рибчан Вікторія Сергіївна АБРЕВІАТУРА В СПІЛКУВАННІ СУЧАСНОЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	168
Рябокінь Наталія Олександрівна КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА WHITE PAPER	173
Сафонова Наталія Миколаївна ЕВФЕМІЗМИ ЯК СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ В МІЛІТАРНО МАРКОВАНИХ ДИСКУРСАХ (НА ПРИКЛАДІ НОВИННИХ ЗАГОЛОВКІВ БАГАТОМОВНИХ САЙТІВ)	179
Сизоненко Наталія Миколаївна ВЕРБАЛЬНІ РЕПРЕЗЕНТАНТИ КОНЦЕПТУ ВІЙНА (НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ «УКРАЇНЬСЬКА ПРАВДА»)	184
Склярова Ірина Вікторівна АРХАЇЗМИ ТА ІСТОРИЗМИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ЇХ ЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР	191
Тернієвська Євгенія Йосипівна ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	196
Торба Оксана Андріївна ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ	201
Хорольська Дар'я Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОУТВОРЕНЬ ТА ЇХ МІСЦЕ У СУЧАСНИЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	205
Лабенок Олександр Іванович МОВНІ ЗАСОБИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ <i>ВІЙНА</i> ТА СПОСОБИ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	210
Лобанов Олександр Володимирович ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ	214
Засць Ірина Іванівна СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ РЕАЛІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ	218

**ІННОВАЦІЇ НУШ: ВПРОВАДЖЕННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ
ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Бур'ян Олена Олександрівна,
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності «Середня освіта.

Мова та література (англійська)»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Кокнова Тетяна
Анатоліївна,**

доктор педагогічних наук, професор
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м.Полтава, Україна

На рівень ефективності вивчення англійської мови в умовах впровадження реформи Нової української школи впливає явище формування ключових життєвих навичок у здобувачів освіти. В світовому освітньому просторі відбулися суттєві зміни у ставленні до громадянського виховання дітей шкільного віку (Пометун, 2005). Сьогодні українському суспільству потрібні громадяни, які вміють самостійно розв'язувати різноманітні проблеми, приймати нестандартні рішення, творчо працювати і критично

мислити, які цікавляться минулим і сучасним своєї Батьківщини (Калініченко, 2017).

Сутність громадянської компетенції виявляється в її ключовому характері та в громадянськості. Дослідниця О. Пометун визначає громадянськість як готовність людини реалізувати свої права та обов'язки, поважати права та свободи інших громадян, усвідомлювати відповідальність перед суспільством і державою за свої вчинки (Пометун, 2005).

Громадянська компетенція як одна із ключових компетентностей особистості охоплює її здатність до політичного аналізу й судження, здатність і навички пошуку й усвідомлення інформації, використання медіа-засобів і комунікації для участі в публічних дискусіях і процесах, здатність до демократичного ухвалення рішень, дії (Заблоцька, 2008). Створення сприятливих умов для формування такої особистості залишається одним із основних завдань освіти в Україні. Актуальним стає розширення практичного досвіду громадянської участі дітей, зокрема, під час вивчення англійської мови у шкільному віці та в ході формування їхньої компетентності й усвідомлення потреби вчитися цьому протягом всього життя (Пометун, 2005).

Роботи дослідників О. Бочковської, В.Редько, І. Душніцької та О. Савченко вказують на те, що станом на сьогоднішній день громадянська компетенція школярів ґрунтується на розумінні таких понять, як «компетентність», «компетенція», «компетентний» (Душніцька, 2018).

З'ясовано, що існують різні підходи до визначення сутності громадянської компетентності в процесі викладання англійської мови в рамках НУШ: лінгвістичний, соціально-політичний; педагогічний; психологічний (Редько, 2018).

На основі виділення категорійних ознак базових понять дослідження сформульовано робоче визначення громадянської компетенції: комплекс особистісних якостей і рис людини, які забезпечують специфічність способу її мислення і є спонукальною силою повсякденних дій, вчинків, поведінки, спрямованих на розбудову, зміцнення і збагачення своєї країни; сформованість моральних ідеалів суспільства, почуття любові до батьківщини, активної громадянської і соціальної позиції (Заблоцька, 2008).

Слід зазначити, що складниками громадянської компетенції дітей є когнітивний, емоційно-ціннісний і

діяльнісний компоненти, які свідчать про широту змістового обсягу даного феномену (Душніцька, 2018).

Зміст громадянської компетенції становить сукупність громадянських знань, умінь та цінностей, котрі вчитель здатен сформувати у дітей навчаючи їх іноземній мові (Пометун, 2005). Фундаментальні чинники майбутньої громадянської компетенції проявляються у формуванні таких якостей особистості учня, як громадянська свідомість, почуття громадянської гідності, громадянського обов'язку й відповідальності.

Особливості формування громадянської компетенції на уроках англійської мови втілюються різними засобами та методами (Пометун, 2005). У перші роки навчання діти знають свої права і обов'язки, але й здатні активно, відповідально та ефективно реалізовувати їх у розбудові демократичного суспільства; обстоювати власні позиції та погляди на світ; мати власні уявлення про загальнолюдські цінності (Душніцька, 2018). Відповідно до вікових особливостей учнів пріоритетними стають такі види діяльності, які спонукають школярів до практичного застосування набутих на уроках англійської мови громадянських умінь та навичок (Калініченко, 2017).

Визначено, що одним із джерел, що допомагають залучити молоде покоління до могутнього потенціалу національного багатства, до культурно-історичного фундаменту, є використання сучасних освітніх технологій: прослуховування подкастів, проведення квестів та квізів (Душніцька, 2018). Вони й надалі будуть перспективними для формування громадянської компетенції школярів на уроках іноземної мови (Калініченко, 2018).

Наголосимо, що громадянська компетенція учня може повною мірою виявитися лише в реальній життєвій ситуації, адже вона не може бути ізольована від конкретних умов її реалізації – в ній органічно поєднується мобілізація знань, умінь і способів поведінки, спрямованих на умови конкретної діяльності. При цьому компетентна людина застосовує ті стратегії, які є для неї найприйнятнішими для виконання тих чи інших завдань.

Література

1. Душніцька І. І. Важливість вивчення іноземних мов у сучасному світі та роль навчальної гри у цьому процесі / І. І. Душніцька // Англійська мова та література: науково-метод. журн. – 2018. - № 19-21. – С. 30-35.
2. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О. С. Заблоцька // Вісник

Житомирського державного університету. Випуск 40. -
Серія: Педагогічні науки. - 2008. - С. 63-68.

3. Калініченко Л. М. Формування творчого мислення молодших школярів: генеза ідей українських психологів і педагогів: навч. посібник / Л. М. Калініченко. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – 95 с.

4. Пометун О.І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / Пометун О.І. // Вісник програм шкільних обмінів . – 2005. – № 23. – С. 18.

5. Редько В.І. Оновлення змісту навчання іноземних мов у сучасній шкільній освіті – прерогатива Нової української школи // Іноземні мови в школах України. – 2018. - № 4. – С. 10-15.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ (ВИПАДОК УКРАЇНИ)

Гоженко Ірина Сергіївна,
здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності «054 Соціологія. Соціологія
прикордоння та митної справи»
ДЗ «Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка»
Науковий керівник – **Верховод Лілія Іванівна,**
кандидат соціологічних наук, доцент
ДЗ «Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

В сучасному світі економіка бідь-якої країни не може існувати ізольовано. Вона повинна бути включена в складну систему соціальних відносин, створених капіталістичним суспільством.

Ринок праці є одним із показників розвитку економіки. Він опосередковано характеризує рівень благополуччя країни. Паламарчук Т. М., Сарнавська І. С. підкреслюють, що його ефективність залежить від загальної економічної ситуації, розвитку підприємництва, а також від традицій участі населення в економічній діяльності, можливостей вибору її видів та системи цінностей (Паламарчук, Т. М., Сарнавська. І. С., 2019).

Тенденції, які мають місце в українському суспільстві, зумовлені змінами світу в цілому. Отже, ринок праці України не може розвиватися поза глобальним контекстом.

Дослідники виокремлюють такі напрями впливу глобалізації на розвиток ринків праці країн: зміни масштабів та структури світової зайнятості (безперервна модернізація структури зайнятості при випереджальному зростанні частки зайнятих в сфері послуг); загальний та структурний дефіцит робочої сили в розвинутих країнах; значне відставання темпів зростання рівнів заробітних плат від темпів зростання продуктивності праці внаслідок перенесення виробництва до країн з більш дешевою робочою силою); відбувається суттєве підвищення вимог до якості робочої сили з підвищенням попиту на висококваліфіковану робочу силу; зростання трудової мобільності; поглиблення поляризації у доходах працівників різних рівнів; відмова від макроекономічного стимулювання сукупного попиту з метою розширення зайнятості, а також від скорочення тривалості робочого часу як засобу зниження безробіття (Калініна С. П., 2015).

Означені особливості проявляються в Україні. В державі має місце дисбаланс попиту і пропозиції робочої

сили. З'являються нові вакантні посади, зникає потреба в неактуальних професіях. Суттєво змінюється характер праці і навички, які необхідні працівнику. Особливо гостро дана проблема стала за умов пандемії коронавірусу. Вона випробовувала здатності і працедавців, і працівників швидко адаптуватися до нових умов. Жорсткий карантин актуалізував проблему цифрової грамотності населення. Принципово нові вимоги висуваються до системи підготовки кадрів. Підтверджується необхідність реалізації принципу безперервного навчання все життя.

Найгострішою проблемою українського ринку праці є неефективна зайнятість. «Вона визначається рівнем відсталості від розвинених країн у продуктивності, безробітті, невідповідності, скороченні виробництва і чисельності зайвої робочої сили» (Семенова Л. Ю., 2015).

Кваша О. С. акцентує увагу на високих темпах трудової міграції, зниженні реальної заробітної плати (Кваша О. С., 2018).

Отже, ринок праці України розвивається під впливом глобальних тенденцій. Разом з тим він має локальну специфіку, зумовлену місцем економіки нашої країни в світовій капіталістичній системі. До основних характеристик ринку праці в Україні відносимо наступні:

зменшення рівня зайнятості, диспропорції між попитом та пропозицією робочої сили, необхідність неперервного навчання, високі темпи трудової міграції та неефективна зайнятість. Врахування цих особливостей дозволить вивести економіку держави на принципово новий рівень розвитку, бо усвідомлення проблеми – це перший крок на шляху до її вирішення.

Література

1. Паламарчук, Т. М., Сарнавська. І. С. Ринок праці в Україні: аналіз сучасних тенденцій зайнятості та безробіття. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Житомир, 15 травня 2019 року. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. С. 69 – 72. URL: http://znau.edu.ua/images/public_document/2020/%D0%B1%D1%83%D1%85/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2_2019.pdf#page=69

2. Калініна С.П. Трансформація міжнародного ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень / С.П. Калініна, Ю.О. Гетьманенко, О.С. Гайдаш; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора С.П. Калініної. – Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2015. – 240с
3. Семенова Л. Ю. Проблеми та перспективи розвитку молодіжного ринку праці в Україні. Вісник АМСУ. Серія: «Економіка». 2015. № 2 (54). С. 119-124. URL:<http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1335/1/15%20%d0%a1%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%9b.%20%d0%ae..pdf>
4. Кваша О. С. Ринок праці в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. Вісник Миколаївського національного університету імені ВО Сухомлинського. 2018. Т. 22. С. 1074-1079. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/199.pdf>

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА АНГЛІЙСЬКУ ТА УКРАЇНСЬКУ МОВИ

Назаренко Аліна Олегівна

здобувач 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «035 Філологія. Східні мови та літератури (переклад включно), перша - японська. Мова і література (японська, англійська)»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна**,
викладач кафедри теорії та практики перекладу

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна

Світ стрімко розвивається, і людство разом з ним. Коли говорять про «еру технологій», ми давно вже сприймаємо це як синонім до словосполучення «сучасність», а не як щось нове. Однак, вступ суспільства до «інформаційної епохи» передбачає набуття ним нових відповідних ознак, які пов'язані зі швидким поширенням інформації, її впливом на громаду та її світосприйняттям. Так у другій половині XX століття відбувся вагомий зсув у кількості та формі подачі інформації. Збільшилася кількість джерел інформації, швидкість її надходження та обробки, що в свою чергу висуває низку вимог, в тому

числі й до вищої продуктивності в ухваленні рішень. Оскільки ситуація може різко змінитися, про це швидко стане відомо та буде необхідний вчасний вплив на неї.

Окрім збільшення джерел інформації, швидкості її надходження та зросту вимог до ухвалення рішень, значно змінилися також умови соціалізації в суспільстві. З цим пов'язана характерна риса інформаційної епохи – глобалізація інформаційного простору. Інакше кажучи, жодна держава світу не в змозі технічно ізолювати свій інформаційний простір від надходження інформації ззовні. І навпаки, запобігти витоку інформації за межі. Вільний доступ всього населення до засобів поширення інформації може змінити відносини в середині самого суспільства, так як вона постійно надходить до користувачів, стосується усіх вагомих подій, враховує психологічні особливості людини, демонструє певні моделі поведінки, формує світогляд, цінності та спосіб мислення. Такий вплив здійснюється не лише через зміст інформації, а й через форму (стиль викладення, форму подання, мову тощо) (Семигінівська, 2007).

Тож, як саме така важлива річ як глобалізація впливає на мову? Сьогодні в результаті її впливу англійська мова стала ледь не найціннішим надбанням

спілкування. Громадськість може використовувати її для популяризації власного світогляду, культури та традицій у всьому світі. Англійська – не лише засіб міжнародної торгівлі та незамінний фактор у спілкуванні та міждержавній торгівлі, а й мова новітнього ведення бізнесу (Вплив глобалізації на англійську мову, інтернет джерело).

Варто відмітити, що глобалізаційні процеси внесли зміни і в українську мову. Лише вдумаймося: яке число та рід має безвідмінковий новотвір «масмедіа»? Говорять та пишуть : «українські масмедіа», ще рідше – «мас-медії» (так само як блюзмени чи бітли). Відбувається тотальна мовна мішанина, тож ми дедалі частіше чуємо, що десь у родині «люблять один одного», в той час як по відношенню до різних статей правильно говорити «одне одного».

Уточнення певних понять вимагає повних запозичень. Наприклад слова, які з'явилися у сфері економіки останніми роками: 1) маржа (margin) – як різниця між цінами; 2) ваучер (voucher) – розписка, виправдовувальний документ; 3) девіація (deviation) – відкид, відхилення та ін.

З'явилися і запозичені терміни на позначення нових професій, як то супервайзер чи дистриб'ютор. Окрім цього, в сучасному світі з'явилося слово «хед-хантер» – дослівно «мисливець за головами»: людина, яка шукає нових достойних працівників.

Інша група запозичень – змішані. Це ті запозичення, які складаються зі слів української та англійської мов: зірка шоубізнесу чи конференц-зал. В цій групі одна мова приймає лексичні особливості іншої, не порушуючи власної структури. Будь-яке слово містить у собі певну сукупність варіацій, саме тому, переходячи з однієї мови в іншу, запозичені слова піддаються різноманітності мови-реципієнта. Так від запозичених іменників можна утворювати похідні слова. А іменники мають множину та змінюються за відмінками: управління маркетингом. В сучасному журналі можемо спостерігати постійне використання слова байкер, байк та байкерський, натомість мотоцикл чи мотоцикліст – жодного (Семигінівська, 2007).

Як висновок, вплив глобалізації на англійську та українську мови значущий. Нові слова збагачують їх і цей процес неминучий. Але й не слід забувати, що через такі зміни мова не втрачає своєї ідентичності, закладеної

природою, та абсолютно всі новоутворення підкорюються законам її граматики, словоутворення та фонетики.

Література

1. Семигінівська Т.Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства, Вісник СумДУ, Серія «Філологія», №1, 2007, Том 2. с.45-49
2. Вплив глобалізації на англійську мову [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://dut.edu.ua/ua/news-1-525-10183-vpliv-globalizacii-na-angliysku-movu_kafedra-inozemnih-mov

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Приходько Сергій Миколайович,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавського державного аграрного університету,
м. Полтава, Україна
almazny@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9755-5368>

Процеси глобалізації, які набули суттєвої інтенсифікації на початку ХХІ століття тісно пов'язані з упровадженням у практичну діяльність фактично усіх сфер суспільного життя сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Саме на їх основі відбувається взаємодія суспільства. Вони надають цій взаємодії нові можливості, забезпечуючи її мобільність [Степаненко, 2011]. Для сфери політики постійно діюча комунікація відіграє важливе значення. Принципи її функціонування побудовані на потребі постійної взаємодії основних інститутів політики між собою. Зокрема, це стосується діяльності політичних партій, які в сучасних умовах мають постійно знаходитися в інформаційному просторі. Тому представлені тези спрямовані на особливості застосування партіями у своїй

діяльності сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Один із авторів теорії інформаційного суспільства М. Кастельс зазначав, що визначальною складовою застосування ІКТ є розвиток «електронних мереж», які надають динамічності суспільним процесам. Зрозуміло, що йдеться про сучасні соціальні мережі. Вони дали змогу долучити «до активної участі в інформаційних процесах широкі маси членів суспільства. Соціальне спілкування на сьогодні є найбільш організованим і технологічно обумовленим видом комунікації» [Потіха, 2015, с. 496]. Поступове переміщення активності наших громадян у принципово новий простір потребує суттєво нових підходів щодо форм політичної взаємодії. Особливого значення набуває мережева взаємодія між основними суб'єктами політики, зокрема, політичними партіями.

Форми застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій в їх повсякчасній діяльності є досить різноманітними. Насамперед це створення інтернет-сторінок політичних партій. При цьому вони вже не є традиційними статичними джерелами інформації, а виступають своєрідними он-лайн платформами, на яких можуть спілкуватися політики і звичайні громадяни.

Традиційні засоби масової інформації таких можливостей зараз не створюють. Вони є занадто витратними і зазнають впливу зацікавлених бізнес-структур. Сучасні інформаційно-комунікативні технології надають можливості навіть невеликим політичним силам вести повноцінне політичне спілкування. Також можна в необмеженій кількості збільшувати обсяги розповсюджуваної інформації та залучати значну кількість людей для реалізації їхньої політичної активності.

Подальша інтенсифікація такої діяльності призводить до більш поглибленої інтегрованості партій у такий інформаційно-мережевий простір. Вони поступово трансформуються і здійснюють свою активність вже в рамках цього простору. Вони створюють певні мережеві платформи, на яких обговорюються актуальні проблеми, моніториться громадська думка, здійснюється оцінювання діяльності політиків та політичних об'єднань. Це надає можливість оперативно редагувати свої програми, коригувати їх. Інформаційна присутність спроможна значно підвищувати рівень відомості партії і її сприймання як впливового учасника політичного процесу.

Інтегрованість до таких мереж відкриває перед партіями різноспрямовані політичні перспективи. Вони

можуть і далі працювати у режимі традиційної масової політичної партії, з розгалуженою мережею місцевих осередків та використання інформаційно-комунікативних технологій як допоміжних засобів. Але більше можливостей дає глибше «занурення» в інформаційний простір. Одним із напрямів подальшого поглиблення цього процесу є перетворення традиційних партій у кіберпартії. Її основними властивостями є відмова від традиційного формального членства і перехід на прямі зв'язки з виборцями. Більшості існуючих політичних партій властиві фундаменталістські ідеології, організаційна громіздкість, входження лідерів в політичний істеблішмент, відрив від народу, корупція партійних еліт [Потіха, 2015, с. 505]. Натомість виключно безпосередні форми взаємодії з громадськістю у режимі реального часу забезпечують реальне народовладдя.

Отже, мережеві принципи функціонування політичних партій забезпечують досить значні переваги для безперервної взаємодії зі своїми виборцями.

Література

1. Потіха А Мережеві сторінки політичних партій як інформаційний ресурс. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41.

С. 496-511. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=URN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=npnbuimviv_2015_41_38.

2. Степаненко В. П. Інформаційне суспільство. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, Київ: НТШ; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=12462

ПСИХО-СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Казакова Єлизавета Сергіївна,
ад'юнкт ад'юнктури, навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології науково-дослідного
центру Національного університету цивільного захисту
України
ORCID ID: 0000-0002-0135-0876

Науковий керівник - **Оніщенко Наталія Вікторівна**
доктор психологічних наук, професор, Національного
університету цивільного захисту України
м. Харків, Україна
n-onischenko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-6733-2745

Багато що в нашому повсякденному житті змінилося у 2019 році – стрімкий темп розповсюдження коронавірусної хвороби, на той час, обумовив цілу низку соціальних обмежень. За даними МОЗ, за тиждень із 31 жовтня по 3 листопада 2022 року в Україні зафіксували 9 587 нових хворих на COVID-19. Серед них – 996 дітей і 161 медичний працівник. 1 990 хворих потрапили до лікарень, 114 померли. У 17 703 людей констатували одужання (COVID-19: статистика МОЗ, 2022).

Загалом за час пандемії в Україні, за офіційними даними, захворіли понад 5,32 мільйона людей, 110 300 померли. При цьому за тиждень із 24 по 30 жовтня в Україні зафіксували понад 16 тисяч нових хворих на COVID-19 (COVID-19: статистика МОЗ, 2022).

“Унікальність” пандемії полягає в тому, що все змінилося для всіх одночасно. Якщо особистому житті людини щось трапилося, зазвичай вона телефонує батькам або друзів, у яких все зараз стабільно, отримує підтримку, і її настрій та емоційний стан поступово стабілізуються. Але опору вибило в усіх, і це дуже ускладнює ситуацію (Федорець, 2021, с. 37).

Для дослідження особливостей реагування на ситуацію навколо вірусу COVID-19 та специфіки сприйняття обмежень внаслідок цього, було проведено авторське анкетування. У дослідженні приймали участь 2 групи: 1 група – це ті досліджувані, які вказали на те, що дуже складно та важко переживають загрозу вірусу та ситуацію карантину – 84 особи; 2 група – ті, хто майже не відчув на собі негативного впливу ситуації навколо вірусу та карантину – 58 осіб. Вік осіб 1 групи склав від 28 до 66 років, 2 групи – від 24 до 58 років.

Аналіз отриманих в результаті анкетування даних щодо визначення основних проблем під час карантину або самоізоляції, показав, що досліджуваним 1 групи найбільш важко переживалися матеріальні труднощі внаслідок карантину – більше третини опитаних (34,76%). Крім того, негативного впливу на опитаних спричинили такі проблеми як відсутність роботи на період карантину 21,24% та виникнення конфліктів з членами родини – 22,54%. Фінансові втрати можуть бути значною проблемою під час карантину, адже люди не можуть працювати і повинні перервати свою професійну діяльність без попереднього планування; наслідки цього є тривалим чинником стресу. За результатами різних досліджень фінансові втрати внаслідок карантину створювали серйозні соціально-економічні проблеми та були визнані фактором ризику виникнення симптомів психологічних розладів.

Для досліджуваних 2 групи (22,19%) стресовим виявилась невизначеність ситуації, а саме те, скільки вона буде тривати, коли та як будуть розвиватись події, які обмеження ще можуть бути введені тощо. Поряд з цим, респондентів цієї групи турбували обмеження, які стосувались відвідування публічних місць 26,52% та обмеження у спілкуванні – 25,51%.

Отже, з наведених результатів зрозуміло, що для першої групи найгострішими можна назвати питання, пов'язані з забезпеченням соціально-побутових потреб, що може стати непрямим маркером незадоволеної потреби в безпеці. Для більшості опитаних другої групи на перші позиції виходять міжособистісні стосунки та включеність в систему соціальної взаємодії.

Перспективою подальшого дослідження буде розробка рекомендацій щодо подолання важких психологічних наслідків пандемії.

Література

1. COVID-19: понад 12,7 мільйона українців не отримали першу бустерну вакцину – МОЗ URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-covid-19-persha-busterna-vaktsyna/32122247.html> (Дата звернення 22.11.2022)
2. Що відбувається із психікою під час пандемії і як це впливає на медійників URL: <https://j-mama.imi.org.ua/article/shho-vidbuvayetsya-iz-psyhikoyu-pid-chas-pandemiyi-i-yak-tse-vplyvaye-na-medijnykiv-i37> (Дата звернення 19.11.2022)

ФАСИЛІТАЦІЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В КОМПЕТЕНТНІСТНОМУ ПІДХОДІ НАВЧАННЯ

Гусакова Оксана Олександрівна,
викладач кафедри іноземних мов
за професійним спрямуванням,
ДЗ “Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”
м.Полтава, Україна
oksana.lasii@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0602-3644>

Розвиток і перебудова сучасної освіти передбачають зміни процесу навчання. Гуманізація, орієнтація на персональний та особистісний розвиток, розвиток м'яких навичок з приставкою “само” (самонавчання, самовдосконалення, самопрезентація тощо) під час навчання набувають першочергового значення. Усе це стає можливим завдяки компетентнісному підходу в освіті, що спрямований на розвиток особистих якостей та самостійній діяльності здобувачів освіти.

Аналіз методології програми “Tuning Educational Structures in Europe” – “Налаштування освітніх структур в

Європі” - доводить, що при введенні компетентнісного підходу в освітній процес закладів вищої освіти постає запитання про необхідність розробки нової системи навчання, що орієнтована на сформованість компетенцій майбутнього спеціаліста.

“Налаштування освітніх структур у Європі” був пілотним проектом з двома етапами (2001-2002 та 2003-2004) для вищих навчальних закладів за підтримки Європейської Комісії в рамках програми Socrates. Він перетворився на Процес, підхід до (пере)проектування, розробку, впровадження, оцінку та підвищення якості програм. Проект Tuning стосується кількох напрямків Болонського процесу, зокрема прийняття системи легко читаних і порівнянних ступенів, прийняття системи, заснованої на двох циклах, і створення системи кредитів. Проект Tuning також сприяє реалізації інших напрямків Болонського процесу. Зокрема, проект спрямований на визначення точок відліку для загальних і предметних компетенцій випускників першого та другого циклу в низці предметних областей.

Результати навчання описуються в термінах компетенцій: що учень знає чи здатний продемонструвати після завершення процесу навчання. Це стосується як

предметних компетенцій, так і загальних компетенцій, таких як комунікативні навички та лідерство. Компетенції описуються як орієнтири для розробки та оцінки навчальної програми. Вони забезпечують гнучкість та самостійність у побудові навчальних програм. У той же час вони забезпечують спільну мову для опису навчальних програм.

Крім того, Tuning розробила модель для розробки, планування та впровадження навчальних планів, які пропонуються в межах одного закладу або, спільно, двома чи більше установами (Tunning educational structures in Europe, 2003).

Згідно з міжнародним департаментом стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction – IBSTPI) поняття “компетентність” визначається як набір знань, умінь і навичок, що дають можливість особистості ефективно діяти або виконувати певні функції для досягнення певних стандартів у галузі професії або виду діяльності (Задунайська, 2016).

Варто зазначити, що дискусії з приводу понять “компетентність” та “компетенція” тривають вже досить довгий час.

Так, наприклад, Н. Іванцова та Н. Ничкало дотримуються спільної думки, що компетентність - це досить широке поняття, яке охоплює сфери професійної діяльності та здатність використовувати знання та вміння для досягнення успішного результату (Павелків, 2016).

Питання щодо визначення поняття “компетенція” є не менш спірним. За матеріалами дискусій, організованих в рамках проекту ПРООН “Освітня політика та освіта “рівний-рівному” визначаємо компетенцію, як об’єктивну категорію, суспільно визнаний рівень знань, умінь і навичок, ставлень тощо у певній сфері діяльності людини як абстрактного носія.

Отже, мета і задачі сучасної освіти в системі професійної підготовки майбутніх фахівців потребує визначення пріоритетних напрямків навчання. Компетентнісний підхід невід’ємно пов’язаний з розвитком професійної освіти, а парадигма з орієнтацією на знання поступається компетентностям як результату сучасної освіти. Компетентнісний підхід, що з’явився в освіті у XX столітті, визначив нові напрямки підготовки спеціалістів, тенденції їх розвитку та вимоги до випускників закладів вищої освіти серед яких мобільність, багатозадачність, ініціативність та інші. Відповідно до

цього підготовка майбутніх учителів іноземної мови є засобом формування не лише розумових здібностей, але й практичних сторін особистості, визначаючи її самовдосконалення та розвиток.

Розглядаючи компетентнісний підхід під час професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, важливо проаналізувати професійний стандарт, що був затверджений Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 2020 році. Його мета - успішна організація навчання і виховання здобувачів освіти шляхом формування у них ряду компетентностей, необхідних для подальшого професійного розвитку та реалізації. Такий стандарт є втіленням модернізованого підходу до визначення компетентностей вчителя, зокрема вчителя іноземної мови.

До переліку основних професійних компетентностей належать психологічна, емоційно-етична, інноваційна, мовно-комунікативна та інші.

Таким чином, розглядаючи місце фасилітації в переліку професійних компетентностей майбутніх учителів іноземної мови, виділяємо наступні: мовно-комунікативна, психологічна, емоційно-етична,

компетентність педагогічного партнерства, здатність до навчання впродовж життя та рефлексивна компетентність. На нашу думку, вміння та навички, що є необхідними для формування зазначених компетенцій, відображають основні принципи фасилітації.

Література

1. Tunning educational structures in Europe. Режим доступу: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Tuning_project/89/3/Tuning-Educational-Structures-Europe-executive-summary_575893.pdf
2. Задунайська Ю. Формування професійної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи. Режим доступу: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/%d0%a1%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f-1.pdf>
3. Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Котєнєва Ірина Сергіївна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»

м. Полтава, Україна

koteneva_is@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4214-8463>

Карлова Надія Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри

української мови

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»

м. Полтава, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3020-1391>

Проблема організації соціально-гуманітарної роботи у закладі вищої освіти є однією з найактуальніших у педагогічній теорії і практиці та спонукає освітян до пошуку нових шляхів якісного вдосконалення процесу взаємодії зі студентською молоддю.

Мета розвідки – описати форми і методи соціально-гуманітарної роботи в закладах вищої освіти.

Соціально-гуманітарна робота є невід’ємним складником становлення особистості фахівця. Вона

спрямована на різнобічний гармонійний розвиток творчої особистості здобувача вищої освіти, усвідомлення ним соціальної значущості обраної професії, її необхідності для суспільства й життєвої самореалізації.

Виховання розглядаємо як складник соціально-гуманітарної роботи, тому доцільно розглядати виховання як цілеспрямований процес формування особистості, що здійснюють за допомогою різних методів – шляхів досягнення поставленої мети, сукупності способів цілеспрямованого впливу на свідомість, волю, почуття, поведінку здобувачів вищої освіти, їх корекцію й удосконалення з метою вироблення у них визначених метою виховання якостей (Фіцула, 2005).

Класична педагогіка розрізняє такі групи методів: методи формування свідомості особистості (бесіда, лекція, диспут, дискусія, переконання, навіювання, приклад, пояснення); методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки (педагогічна вимога, громадська думка, довіра, привчання, вправи (тренування), створення виховних ситуацій, прогнозування); методи стимулювання діяльності й поведінки (змагання, заохочення, покарання); методи контролю, самоконтролю, самооцінки діяльності й

поведінки (спостереження, бесіда, опитування (анкетне, усне), тести, педагогічний експеримент, аналіз результатів діяльності, самопізнання, самоаналіз, самооцінювання, самоконтроль, саморегуляція) (Енциклопедія освіти, 2008; Фіцула, 2005).

Форма соціально-гуманітарної роботи – це зовнішнє виявлення процесу виховання. Якщо зміст процесу соціально-гуманітарної роботи вказує на те, що є, то форма – у якому вигляді вона проявляється. Звісно, зміст зумовлює зміну форми й навпаки. Зміст формують, форму наповнюють змістом.

Форми соціально-гуманітарної роботи виконують низку функцій у педагогічному процесі. зокрема організаційну (оскільки будь-яка форма соціально-гуманітарної роботи передбачає вирішення організаційних завдань; організація заходу відображає визначену логіку дій, взаємодії учасників); регулювальну (використання різних форм дозволяє регулювати і стосунки між едвайзером, заступником директора / декана з соціально-гуманітарної роботи та здобувачами вищої освіти, і між здобувачами вищої освіти; завдяки необхідності взаємодії учасників відбувається формування норм соціальних відносин); інформаційну (повідомлення здобувачам вищої

освіти суми знань, необхідних їм у подальшому житті в суспільстві та актуалізація тих знань, які вони мають, звернення до їхнього досвіду).

У соціально-гуманітарній роботі серед здобувачів вищої освіти, у розвитку їхніх творчих здібностей, у формуванні необхідних майбутньому фахівцеві якостей важлива роль належить спеціально організованій позааудиторній виховній роботі. Форми її організації у закладі вищої освіти можуть бути масові, групові та індивідуальні (Енциклопедія освіти, 2008; Практична педагогіка виховання, 2000; Фіцула, 2005). За терміном проведення можна виокремити короткочасні; тривалі; традиційні; ситуативні.

За видами діяльності вирізняють форми навчальної, трудової, спортивної, художньої, естетичної діяльності тощо. Найбільш вартісними у наш час є використання в закладі вищої освіти комплексних форм соціально-гуманітарної роботи, у яких поєднують декілька видів діяльності. За способом впливу розрізняють безпосередні й опосередковані форми соціально-гуманітарної роботи (в останніх виховний вплив залишається прихованим від здобувачів вищої освіти). За суб'єктом організації форми можуть бути такі: організаторами здобувачів вищої

освіти є викладачі, едвайзери, інші суб'єкти соціально-гуманітарного процесу; діяльність організована на основі співпраці між викладачами та здобувачами вищої освіти; ініціатива та її реалізація належить здобувачам вищої освіти (такі форми є найбільш цінними). За кількістю учасників форми можуть бути індивідуальні (едвайзер – здобувач); групові (едвайзер – група здобувачів вищої освіти); масові (едвайзер – декілька груп, курс, інститут / факультет) (Енциклопедія освіти, 2008; Практична педагогіка виховання, 2000; Фіцула, 2005).

Отже, ураховуючи функційний підхід, форму соціально-гуманітарної роботи визначаємо як основний компонент організації педагогічного процесу, методи – як сукупність способів цілеспрямованого впливу на здобувачів вищої освіти з метою вироблення у них визначених метою виховання якостей. Заклади вищої освіти за своїм статусом зобов'язані професійно готувати не тільки кваліфікованих фахівців, а й виховувати всебічно й гармонійно розвинених громадян, підготовлених до соціальної та професійної діяльності в сучасному суспільстві, громадян, здатних примножувати його цінності. З огляду на це перспективним у подальших дослідженнях видається акцент на формуванні

у здобувачів вищої освіти насамперед духовно-моральних якостей для становлення майбутнього фахівця.

Література

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремінь. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Практична педагогіка виховання : посіб. з теорії та методики виховання / упоряд. Г. І. Іванюк ; ред. М. Ю. Красовицький. Київ; Івано-Франківськ : Плай, 2000. 218 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2005. 542 с.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ІДЕЇ ТА КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Макарець Світлана Володимирівна,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін

Полтавський державний аграрний університет

м. Полтава, Україна

svitlana.makarets@pdaa.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6844-261X>

З моменту проголошення незалежності України проблема національної безпеки завжди була в центрі уваги суспільства та політичного керівництва. Військова агресія Російської Федерації проти нашої держави, прояви сепаратизму і діяльність колаборантів вивели цю проблему на новий рівень, що вимагає її переосмислення в теоретичному й практичному вимірах, що є неможливим без урахування історичного досвіду становлення самої ідеї національної безпеки та розробки її концепції в світі та в Україні. Мета роботи – здійснити ретроспективний аналіз еволюції цього процесу в нашій державі та її відображення у вітчизняній політико-правовій традиції.

Прообразами концепції безпеки можна вважати літературні й історичні пам'ятки Київської Русі XI–XIII ст., які відображали різноманітні сторони політичного життя

князівств того часу, в тому числі питання щодо єдності задля збереження національної незалежності у боротьбі з багаточисельними ворогами. Так, вперше проблему єднання народу для забезпечення цілісності і безпеки державності торкнувся Київський митрополит Іларіон у писанні «Слово про Закон і Благодать» у 1051 р.

Справжня система національної безпеки (військової безпеки) почала формуватися в Україні в добу козацтва, яке створювалось як військово-господарський прошарок, своєрідний «орден» професійних вояків, який був відповіддю на політичне, економічне і національно-релігійне гноблення з боку польсько-литовських феодалів. Козацтво захищало край від агресії кримських татар, Османської імперії та інших загарбників. Крім військової безпеки в козацькій республіці активно дбали про безпеку внутрішню, тобто дотримання встановлених прав і обов'язків, справедливого управління й розподілу суспільних благ тощо. Після знищення козацтва, коли більша частина території України була включена до складу Російської імперії, на її теренах розповсюдились саме такі підходи до розуміння національної безпеки. Деякі з них викладені у підручнику «Поліцейське право», де зазначено, що основоположними у розумінні проблеми безпеки є

людина та її розвиток, а основними джерелами небезпеки названо злу волю інших людей, сили природи та нещасні випадки (Андреевский, 1876).

В радянський період історії України поняття «безпеки» розширилося. Вже з'являються її різновиди: воєнна, державна, суспільна. А під «національною безпекою» стали розуміти стан захищеності інтересів особи, суспільства і держави в різних сферах життєдіяльності: «Небезпеки, попередженням і усуненням яких власне і створюється безпека в країні, являють три основні категорії: 1) ті, які загрожують окремій особі; 2) ті, що загрожують усьому суспільству; і 3) ті, що загрожують державі, безпосередньо уряду» (Зеркалов, 1998, с. 126).

У перші роки існування незалежної України дефініція «національна безпека» майже не вживалася, хоча активне осмислення національної безпеки як соціально-політичного і політико-правового феномену гостро постало відразу після проголошення незалежності. В обговоренні даного питання активну участь брали політичні партії, громадські організації, політичні й державні діячі, а також долучались науковці з політології, правознавства, міжнародних відносин та військової справи. В результаті цих дебатів 16.09.1991 р. був прийнятий

перший проєкт концепції національної безпеки в Україні. Він не носив статусу офіційного документу, але визначав напрямки формування безпекових заходів для України. Як наслідок – створення спеціального органу, на який покладалися функції організаційно-координаційної діяльності, – Ради безпеки при Президентові України. Згодом при Раді став функціонувати її науковий орган – Національний інститут стратегічних досліджень, основне завдання якого – розробка стратегій розвитку держави. Таким чином, вищим державним керівництвом України визнавалося, що розробка концепції розвитку України, в тому числі у напрямку створення дієвої системи національної безпеки, не може здійснюватися без глибокого наукового супроводу цих процесів. У розробку концепції національної безпеки України на практичному рівні закладалися такі питання як: 1) виявлення основних викликів і загроз, які створюють небезпеку для поступального розвитку України як незалежної держави та її громадян; 2) зміни підходів щодо забезпечення безпеки в період тотальної трансформації української держави; 3) усвідомлення кількості й масштабності небезпек і загроз, які постають перед Україною у її боротьбі за суверенітет і незалежність; 4) врахування довгострокових прогнозів

щодо сталого розвитку українського суспільства; 5) створення служб попередження і швидкого реагування на дестабілізаційні процеси як всередині держави, так і за її межами; 6) врахування тенденцій геополітичного розвитку і таке ін. (Косевцов, 2000, с. 34).

Отже, духовно-політичні концепції безпеки вітчизни та особи почали зароджуватися на українських землях в часи, коли необхідність єдності й незалежності князівств, як перших осередків державності, стала однією з найбільш нагальних життєвих потреб і умовою виживання усього народу. Вони еволюціонували, з часом трансформувались у відповідності до конкретно-історичних умов розвитку української держави і до сьогодні не втратили своєї актуальності, а, можливо, набули ще більшої ваги.

Література

1. Андреевский И. Е. Полицейское право : в 2 т. 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург : Типография и Литография А. Е. Ландау, 1876. Т. 2. : Полиция благосостояния. 729 с.
2. Зеркалов А. В. Безопасность. Правовые, социально-экономические и научно-технические аспекты. Москва : Знание, 1998. 156 с.

3. Косевцов В. О. Національна безпека України: теорія, реальність, прогноз. Київ : Статсанга, 2000. 80 с.

РОЗМЕЖУВАННЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА, ПОРІВНЯЛЬНОГО МЕДИЧНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО МЕДИЧНОГО ПРАВА

Пішта Вадим Іванович,
доктор філософії, асистент кафедри
адміністративного, фінансового
та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна
pishta.vadym@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2769-7189>

Для успішної конвергенції загальних цінностей Європейського Союзу та українського правового простору важливими є концептуальні дослідження, що стосуються, зокрема, медичного права в усіх його проявах.

Зважаючи на це, маємо на меті визначити підходи до розуміння природи медичного права, порівняльного медичного права та міжнародного медичного права.

Медичне право. Медичне право як комплексна галузь права включає в себе сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері медичної діяльності. При цьому самостійність цієї галузі права важлива як для суспільства в цілому, так і для медичних працівників, і пацієнтів (Стеценко, 2008, с. 8). Протилежної

думки дотримується М. Малєїна, яка стверджує, що зміст медичного права як комплексного утворення, виходить з того, що відносини у сфері охорони здоров'я регулюються нормами різних галузей права (Малєїна, 1995, с. 26).

Зважаючи на поступовий розвиток нових конфігурацій у сфері охорони здоров'я та на необхідність запровадження нових механізмів захисту прав учасників цих відносин, доцільним, на нашу думку, є твердження про те, що медичне право є комплексною галуззю права.

Урешті С. Стеценко наводить перелік основних доказів, які свідчать про існування медичного права у комплексному вимірі: (1) наявність нормативно-правових актів, що які регулюють виключно суспільні відносини у сфері охорони здоров'я; (2) суспільні відносини, що виникають у сфері медичної діяльності регулюються як власними нормами, так і нормами, що містяться в інших галузях права; (3) наявність загальних принципів, які властиві медичному праву; (4) існування чіткої системи та структури медичного права, що містить правові підгалузі, інститути і норми; (5) неможливість у рамках існуючих галузей права забезпечити якісне правове регулювання численних відносин в області медицини (Стеценко, 2004, с. 20).

У зарубіжній доктрині медичне право розглядається у двох площинах: *medical law* та *health law (health care law)*. Концепція *medical law* охоплює сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають під час проведення медичних операцій. *Medical law* зосереджує свою увагу на здоров'ї пацієнта, а також на таких аспектах як життя, фізична недоторканність, самовизначення та гідність (Todorovski, 2018, р. 34). *Health law* за своєю суттю є ширшим поняттям та включає не тільки відносини, що виникають під час проведення медичних операцій, а й відносини, що пов'язані з організацією системи охорони здоров'я, функціонуванням закладів охорони здоров'я, державних та приватних страхових компаній, фармацевтичних компаній та виробників медичного обладнання (Health Law).

Порівняльне медичне право. Порівняльне право також виступає об'єктом наукових дискусій, оскільки існує два підходи до його визначення. У першому випадку йде мова про його розуміння як методу наукового аналізу, оскільки йдеться про застосування компаративного методу для порівняння різних правових систем, у другому – як самостійної юридичної науки, що стало наслідком появи складного механізму, який орієнтований на одержання

нових, надійно обґрунтованих знань про закономірності розвитку правових систем (Порівняльне правознавство: підручник, 2012, с. 10).

Хоч перший, хоч другий підходи не заперечують важливості порівняльно-правових досліджень для розуміння суті права з точки зору різних підходів до його визначення та формування. При цьому слід розмежовувати компаративні дослідження та дослідження, які стосуються вивчення права інших держав.

У зв'язку з цим порівняльне медичне право використовує компаративний метод для співставлення інститутів медичного права та їх принципів, що дає змогу виявити закономірності розвитку системи охорони здоров'я у різних державах. Завдяки цьому здійснюється пошук відповідей на такі важливі питання: як фінансувати систему охорону здоров'я, як боротися із загрозами для громадського здоров'я, які, як показав приклад COVID-19, швидко набувають статусу глобальної загрози?

Крім цього застосування методології порівняльного медичного права дає можливість здійснити порівняння особливостей реалізації права на охорону здоров'я та права на повагу до гідності та автономії пацієнта. Саме

тому вивчення підходів різних держав спонукає до аналізу та критичної оцінки їхньої успішності.

Міжнародне медичне право. Зважаючи на наслідки, які спричинив COVID-19, ми вчергове переконуємося у важливості існування уніфікованих стандартів у сфері охорони здоров'я, які мають знаходити своє закріплення у міжнародних актах. Саме тому необхідно розглядати міжнародне медичне право як галузь міжнародного права.

Міжнародне медичне право слід розуміти як сукупність правових норм, процесів та інститутів, які, перш за все, спрямовані на досягнення найвищого можливого рівня фізичного та психічного здоров'я світового населення (Gostin, 2014, р. 11-86).

Станом на сьогодні ми не маємо чіткого розуміння міжнародного законодавства у сфері охорони здоров'я, відтак основним лейтмотивом виступають перемовини та прийняття міжнародних актів, а також моніторинг за їхнім виконанням з боку держав. У зв'язку з цим міжнародні інституції повинні виконувати значну частину роботи, включаючи створення норм, мобілізацію ресурсів та спрямування багатьох зацікавлених сторін на спільну роботу та забезпечення відповідальності за результати.

Провідну роль у цьому процесі виконує Всесвітня організація охорони здоров'я (Bursi, 2004, р. 94).

Отже, ми здійснили аналіз та розмежування медичного права, порівняльного медичного права та міжнародного медичного права. Це дослідження має стати підґрунтям для продовження наукової дискусії щодо місця медичного права у правовій системі України. Крім цього, перспективними є порівняльно-правові та міжнародно-правові дослідження у вказаній сфері.

Література

1. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д. ю. н., проф. С. Г. Стеценка. К: Правова єдність, 2008. 507 с.
2. Малеина М. Н. Человек и медицина в современном праве: учебное и практ. пособие. Москва: БЕК, 1995. 260 с.
3. Стеценко С. Г. Медицинское право: учебник. СПб: Юридический центр Пресс, 2004. 572 с.
4. Todorovski N. Medical law and health law – is it the same? *Acta Medica Medianae*. 2018, Vol. 57 (2). P. 34-39.
5. Health Law. *Georgetown Law*: website. URL: <https://cutt.ly/yMFxKPW>.

6. Порівняльне правознавство: підручник / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабаш та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2012. 272 с.
7. Gostin L. O. Global Health Law. Cambridge, MA and London, England: Harvard University Press, 2014. 560 p.
8. Burci G. L., Vignes C.-H. World Health Organization. The Hague, the Netherlands: Kluwer Law International, 2004. 256 p.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ЗАСАД КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Токуєва Наталія Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна
nataliia.tokuieva@pdaa.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1840-1382>

Одним із провідних напрямів удосконалення освітньої галузі України, що має забезпечити реалізацію гуманістичної парадигми вищої освіти та підготовку конкурентноспроможних фахівців, визнано компетентнісний підхід як у дослідженнях провідних науковців, так і на державному рівні. Спрямованість освітнього процесу в українських вишах на досягнення інтегральних результатів у навчанні (загальних і спеціальних (фахових) компетентностей здобувачів вищої освіти) висвітлено в основних документах, що регламентують державну освітню політику: у Доктрині розвитку освіти в Україні, у Законі України «Про вищу освіту», у Державних стандартах тощо.

Основною метою даного дослідження є аналіз наукових розвідок сучасних учених щодо визначення концепції компетентнісного підходу, його сутності, змісту та реалізації його освітньо-виховних засад в навчальному процесі українських вишів. Це пов'язано з тим, що незважаючи на широку палітру досліджень даної проблеми, як указує В. Ягупов, у сучасній педагогічній науці немає одностайної думки щодо розуміння й трактування змісту і смислового поля компетентнісного підходу в освіті (Ягупов, 2014).

Розгляд досліджень українських і зарубіжних науковців показав, що, незважаючи на певні розбіжності у визначенні ключових дефініцій та змістових складників, компетентнісний підхід не зводиться до знаннєво-орієнтованого компонента, поінформованості здобувача вищої освіти, а передбачає набуття досвіду вирішення життєвих і суто фахових проблем, виконання соціальних ролей, здатності до активної життєдіяльності (Романчук, Романчук, 2018; Рудніцька, 2016). Концепція компетентнісного підходу вимагає від сучасної освіти підготовки спеціалістів, здатних реалізовувати себе в полікультурному середовищі; готових до безперервного професійного росту, соціальної мобільності та успішної

конкурентноспроможності на ринку праці. А отже, навчання сконцентроване на вихідних результатах, коли, враховуючи знання здобувачів вищої освіти, акцентується саме на здатності виконання практичних завдань, яка має формуватися під час навчальних занять у виробничих умовах (Ничкало, 2002, С. 98–99).

Під час реалізації освітньо-виховних засад компетентнісного підходу переміщуються акценти з завдання накопичення знань, навичок і умінь здобувачів вищої освіти на процес формування здатності до практичних дій і творчого застосування набутих знань у різних життєвих ситуаціях, тобто, як указує К. Рудніцька, «з позицій компетентнісного підходу рівень освіченості визначається здатністю розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань» (Рудніцька, 2016, с. 241). Роль викладача в навчально-виховному процесі відповідно зміщується з суто інформативної до організаційно-управлінської, коли він має можливість керувати навчальними програмами, направленими на формування певних компетентностей та розвиток індивідуальних здібностей і талантів здобувачів вищої освіти, шукати шляхи вдосконалення освітніх програм і освітньої політики вишу в цілому. Аналіз різних підходів

до підбору компетентностей показав, що певного узгодженого списку їх не існує, але враховуючи їхній діяльнісний характер, то вони повинні відповідати переліку основних видів діяльності людини.

Отже, можна зробити висновок, що стратегічним напрямом української державної освітньої політики сьогодення є набуття здобувачами вищої освіти загальних і професійних компетентностей, що надає можливість забезпечити умови для особистісного та професійного розвитку компетентного конкурентноспроможного фахівця, успішного виконання ним професійних обов'язків, ефективного вирішення фахових проблем в реальних життєвих ситуаціях на основі теоретичних знань та умінь, особистісних якостей, життєвого досвіду. Дослідження сучасних наукових розвідок, що висвітлюють сутність, змістові компоненти, проблеми реалізації компетентнісного підходу в освіті, можуть надати чимало цікавих матеріалів на сучасному етапі модернізації освітнього простору у справі підготовки фахівців на рівні міжнародних стандартів.

Література

1. Державні стандарти професійної освіти : теорія і методика : монографія / За ред. Н. Г. Ничкало.

Хмельницький : ТУП, 2002. 334 с.

2. Романчук Н., Романчук Н. Компетентнісний підхід в освіті: концепції, суть, зміст. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 4 (63). С. 119–122.
3. Рудніцька К. В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1 (38). С. 241–244.
4. Ягупов В. Модульно-компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівної галузей. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2014. № 7. С. 19–26.

**ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У КОНТЕКСТІ
ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Мандрика Ярина Володимирівна,
здобувачка 2 курсу другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності «035 Філологія. Германські
мови і переклад (англійська та німецька мови)
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник – **Тагільцева Яніна
Михайлівна,**
кандидат філологічних наук, доцент
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава, Україна
yanina.tagiltseva@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-4005-0227>

У наш час, коли зміцнюється статус англійської мови як мови міжнародного спілкування, особливої актуальності набуває питання коректного перекладу мовних одиниць задля забезпечення ефективного й успішного спілкування.

Проблемі відтворення англомовних термінів присвятили свої роботи такі дослідники, як В. І. Карабан, А. Я. Коваленко, Н. Р. Біян та ін. Лексичні трансформації

були у фокусі дослідження О. С. Богайчук, І. М. Клименко, І. С. Зоренко, О. А. Остроушко та ін.

Посилення економічної інтеграції країн Європи і світу в цілому викликає все більшу необхідність у вивченні специфіки економічної термінології та особливостей перекладу текстів відповідного контенту. Особливостям перекладу економічних термінів присвячені роботи Крисанової Т. А., Махінової М. В., Воскобойник В. І. та ін.

Метою нашої розвідки є дослідження лексичних трансформацій при перекладі економічних текстів з англійської мови на українську.

Отже, серед лексичних трансформацій, які застосовуються при перекладі англomовних економічних текстів на українську мову, ми виокремили наступні:

1. Транскодування:

Skimming: *Involves the introduction of a product at a high price for affluent consumers* (Bose N., p.32). ***Скіммінг***: *передбачає впровадження продукту за високою ціною для заможних споживачів.*

Термін *скіммінг* відтворено українською мовою за допомогою транслітерації. Дана лексична трансформація також спостерігається при перекладі таких термінів, як *barter* (*бартер*), *import* (*імпорт*), *business* (*бізнес*) тощо.

Англійські назви компаній, корпорації транскрибуються: *Dow Chemical* – Доу Кемікал, *Coca-Cola* – Кока-Кола, *Harris Paint Company* – Гарріс Пейнт Компані, *Sony Corporation* – Соні Корпорейшн. Аббревіатури у складі назв підприємств також оформлюємо за допомогою транскрибування: *LG* – Ел-Джі, *CHC Ltd.* – Сі-Ейч-Сі Лімітед.

Адаптивне транскрибування:

*However, for much of the history of **macroeconomic modelling**, financial markets have been treated in a fashion that is much simpler than they deserve (Bose N., p.39). Однак протягом більшої частини історії **макроекономічного моделювання** фінансові ринки розглядалися набагато простіше, ніж вони того заслуговують.*

У даному реченні використовується термін *macroeconomic modelling*, який відтворено українською мовою шляхом застосування трансформації адаптивного транскрибування з огляду на те, що при перекладі термін було не лише транскрибовано, а й адаптовано до норм української граматики: *макроекономічного*.

2. Калькування:

*A different type of growth would be a **diversification** of products, with your business offering related products (Bose N.,*

р.40). Іншим типом зростання була б **диверсифікація** продуктів, коли ваш бізнес пропонує супутні продукти.

У цьому випадку застосовано економічний термін *diversification*, при перекладі якого було використано трансформацію – калькування: *диверсифікація*.

Також калькування відбувається при перекладі таких термінів, як *business units* (бізнес одиниці), *project team* (проектна команда), *gold reserve* (золотий запас), *trade barriers* (торгівельні бар'єри) тощо.

3. Конкретизація:

*For example, at an early stage of development, **formal credit markets** experience severe **informational frictions** and a high incidence of credit rationing (Gonzalez-Vega, 1984; Bhatt, 1988; Carter, 1988) where a favoured group of firms often enjoy access to the credit market at a very low real cost, while others must rely exclusively on **internally generated funds** (Patrick, 1966; McKinnon, 1973; Tybout, 1983; Basu, 1984) (Bose N., p.42).*

*Наприклад, на ранній стадії розвитку **офіційні кредитні ринки** відчувають серйозні **інформаційні ускладнення** і високу поширеність нормування кредитів (Гонсалес-Вега, 1984; Бхатт, 1988; Carter, 1988), де привілейована група фірм часто має доступ до*

кредитного ринку за дуже низькою реальною вартістю, в той час як інші повинні покладатися виключно на **власні кошти** (Patrick, 1966; McKinnon, 1973; Tybout, 1983; Basu, 1984).

У реченні термін *internally generated funds* було відтворено шляхом застосування трансформації конкретизації з огляду на те, що його склад було звужено. Також спостерігаємо використання таких складних термінів, як *formal credit markets, informational frictions*, перший з яких було відтворено шляхом калькування – офіційні кредитні ринки, а другий – за допомогою лексичної заміни (складову *frictions* було замінено при перекладі на ускладнення: інформаційні ускладнення).

4. Додавання:

We assume that borrowers are divided into two groups – creditworthy/low default and non-creditworthy/high default borrowers – and a borrower's type is her private information [Bose N., p.40]. Ми пропускаємо, що позичальники поділяються на дві групи-кредитоспроможні/з низьким ризиком дефолту і некредитоспроможні / з високим ризиком дефолту, а тип позичальника - це його особиста інформація.

У даному реченні інтерес становлять такі терміни, як *creditworthy/low default, non-creditworthy/high default borrowers*. При перекладі в обох випадках було додано лексему *ризик*.

5. Лексична заміна:

*Only since 2001, all regions had demonstrated continuous annual **increase** in **GRP volumes** up to 2008, though there are certain regional peculiarities of **the increase rates**.* (Assessing and monitoring the economic and financial standing of bidders and suppliers, p. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**)

*Тільки з 2001 року у всіх регіонах спостерігався безперервний щорічний **приріст обсягів ВРП** до 2008 року, хоча й існують певні регіональні особливості **темнів приросту*** (Bose N., p. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**).

Застосовуємо трансформацію – лексичну заміну при перекладі лексеми *increase* –*приріст*. Терміни-словосполучення *GRP volumes, the increase rates* перекладаємо з за допомогою перестановки: *обсягів ВРП, темнів приросту* (комбінація лексичної і граматичної трансформацій).

6. Описовий переклад.

На наш погляд, ефективним способом перекладу англійських багатокомпонентних термінів, що не мають еквівалентів в українській мові, є експлікація. Описовий переклад дозволяє передати українською мовою поняття, виражене безеквівалентним терміном: *money market* – короткотермінові позики між банками, *commercial time sharing service* – використання частини машинного часу за платню, *occupational lease* – оренда власності, що дозволяє орендарю володіти нею протягом обумовленого періоду, *shareware* – умовно безкоштовна продукція (розповсюджуються за принципом «спробуй, перш ніж купити»).

Таким чином, серед поширених лексичних трансформацій, які застосовуються при перекладі термінів у межах економічного дискурсу відзначаємо: транскодування, калькування, конкретизація, додавання, лексична заміна, описовий переклад тощо. Дані перекладацькі модифікації є вагомим інструментом для досягнення єдності змісту та форми тексту, а отже – адекватності перекладу.

Варто зазначити, що, перекладаючи текст економічного контенту, ми маємо справу з термінами. Необхідно пам'ятати, що дана категорія лексики

представлена емоційно-нейтральними словами та словосполученнями, що прийняті у певній сфері і вживаються за певних умов. Тож грамотний переклад має відображати точно, сконцентроване й економне визначення ідеї первинного тексту. Переклад матеріалу, що має професійне спрямування, повинен передавати зміст у формі, за можливості близькій до форми оригіналу, відхилення повинні бути виправдані особливостями мови, якою перекладають, або стильовою специфікою. Можливість якомога точно і чітко передати зміст забезпечує правильне розуміння тексту та є запорукою успішного перекладу.

Література

1. Assessing and monitoring the economic and financial standing of bidders and suppliers. May, 2021. 66 p. URL: <https://cutt.ly/fMDOP1m> (дата звернення 20.11. 2022).
2. BBC-News. Microsoft hits \$1 trillion market valuation. April, 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/business-48050105> (дата звернення 20.11. 2022).
3. Bose N., Pereira M. The evolution of the financial contract in economic development. 23 February, 2004. URL: <https://cutt.ly/jMLmJle> (дата звернення 20.11. 2022).

4. Янковець О. В. Англійська термінологія як різновид спеціальної лексики. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*, 2017. № 1(21). С. 2–9.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ВЕБ-САЙТІВ

Балаклеєць Данило Костянтинович,
здобувач 3 курсу (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська.

Переклад (англійська, китайська)»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна,**
викладач кафедри теорії та практики перекладу
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

Тексти Інтернет-сайтів, що мають різну специфіку та направленість, становлять певні труднощі для перекладача, якому окрім цього доводиться враховувати також і їх середовище, інакше кажучи, міжнародну мережу інтернет.

Текст у такому разі не лише носій певної інформації, а й основний критерій, яким керується споживач, вибираючи товар чи послугу. При перекладі кожного тексту та всього ресурсу загалом, важливо враховувати його структуру та особливості цільової аудиторії, особливості тематики сайту.

Труднощі перекладу починаються вже з назви компанії або продукту, тому при роботі з сайтами

необхідно спочатку враховувати адресата перекладу, а потім вже від цього відштовхуватись.

У процесі локалізації сайту крім перекладу самого тексту веб-сторінок здійснюється переклад таких об'єктів: меню, кнопок, заголовків, не видимих користувачеві, тегів, а також інших його ділянок, які мають велике значення для просування сайту у пошукових системах. Отже, для повноцінної адаптації сайту, звичайного перекладу текстового матеріалу буде недостатньо. Необхідно буде переробити сторінки сайту, тобто з використанням перекладеного тексту створити нові, причому переробити потрібно так, щоб дизайн залишився таким самим, зберігся без змін, а саме текст був націлений на різномовних читачів. Іншими словами, читач не повинен відрізняти перекладений сайт від оригінального.

Переклад сайтів повинен виконуватися фахівцями, які добре розуміються на законах і правилах сучасного Інтернету, або досвідченими перекладачами, що тісно взаємодіють з веб-промоутерами та веб-майстрами. (Переклад сайту - справа для професіоналів спеціалізованого бюро, 2020) Переклад сайту без урахування специфіки сьогоденного Інтернету може бути марним і навіть шкідливим.

Ще однією проблемою, з якою може стикнутися перекладач є розділ новин де публікується основна інформація про діяльність та досягнення організації, оскільки там використовується значна кількість емоційно забарвленої лексики, термінів, і все це витримано в стилі інформаційного повідомлення. В такому випадку перекладач стикається з певними кліше, яке має бути зрозумілим потенційному читачеві і зробити на нього необхідний ефект.

Таким чином перекладач робить підґрунтя для читача, щоб зацікавити його і тим самим привернути свою увагу до ресурсу.

У результаті вищенаведеного ми можемо сказати що переклад Інтернет-ресурсу вимагає багатостороннього підходу. Все це вимагає особливої уваги й професіоналізму, і саме тому перекладами сайтів займаються спеціально підготовлені перекладачі.

Складність перекладу Інтернет-сайту ще полягає в тому, що перекладачеві необхідно враховувати специфічні особливості кожної мови, якою веб-сторінка ретранслюється перекладачем, щоб не втратити комунікативний ефект з читачем, на якому як раз таки й треба робити акцент.

Тому при необхідності перекладу іншою мовою Інтернет-сайту найкраще звертатися до перекладачів, які вже стикалися з цим – це не тільки прискорить процес перекладу, а й дозволить нам, перекладачам, полегшити собі роботу, увійти в нову сферу більш комфортно і з меншою кількістю помилок, щоб в майбутньому спростити роботу, отримати для себе досвід і розвивати себе як професіонала.

Джерело

1. Переклад сайту - справа для професіоналів спеціалізованого бюро. Режим доступу: <https://www.nikopol-online.info/pereklad-sajtu-sprava-dlya-profesionaliv-specializovanogo-byuro>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЕМАНТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ ВВІЧЛИВОСТІ В КИТАЄМОВНІЙ ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Бєлік Марина Олегівна,
здобувач 2 курсу другого(магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності «035 Філологія. Східні мови та
літератури (переклад включно), перша китайська»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Науковий керівник – **Перепада Дар'я Олександрівна,**
кандидат педагогічних наук, доцент
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

Сучасні наукові пошуки у галузі мовознавства схильні до прагматичних досліджень мови та безпосередньо категорії ввічливості, оскільки, з огляду на розширення межі міжнародного співробітництва та зростання ролі міжкультурної комунікації, з'являється необхідність знати та використовувати мовні стратегії, які стають ґрунтовною базою для забезпечення успішного процесу ділової комунікації.

Актуальність проблеми полягає у тому, що семантична система мови, а також ряд питань, що стосуються взаємозв'язку тих чи інших типів значення,

розробка методики їх дослідження та інші проблеми семасіології - предмет дослідження сучасних вчених-лінгвістів практично всіх шкіл і наукових течій.

Мета дослідження – визначити та проаналізувати семантичні компоненти в китаємовному діловому листуванні, що належать до категорії ввічливості.

В умовах сучасної комунікації дослідження мовного спілкування вважається одним з найбільш привабливих і актуальних напрямків в лінгвістиці. Зараз дослідники все частіше звертають увагу на мовний вплив, проблеми комунікації, стратегії розмовної мови, акт і такт спілкування, особливості комунікації, інші ситуації, які раніше в лінгвістичній науці були на периферії.

Поняття ввічливість, як національно-специфічний компонент культури Китаю, а також як система ритуалів, виражених мовними та немовних засобів. Розглянемо поняття ввічливості в китайській мові. У «Великому словнику сучасної китайської мови» є слова, які містять смислові компоненти поняття «ввічливість»: 礼貌, 客气, 谦恭.

礼貌, 是人类为维系社会正常生活而要求人们共同遵守的最起码的道德规范, 它是人们在长期共同生活和相互交往中逐渐形成, 并且以风俗、习惯和传统等方式固定下

来。 - Ввічливість - це мінімальний моральний кодекс, якого люди вимагають, щоб люди дотримувались, щоб підтримувати нормальне життя суспільства. Він поступово формується людьми в довготривалому спільному житті та взаємному спілкуванні, і закріплюється звичаями, звичками та традиціями.

Найпоширеніші фрази ввічливості:

不好意思 - вибачте; 对不起 - вибачте мене ;麻烦您- вибачте що турбую; 请原谅我麻烦您 - вибачте що турбую ; 打扰您了 - вибачте що турбую; 借光儿 - вибачте що турбую!

У ділових питаннях китайці завжди серйозні та неемоційні та в цілому тримаються навіть занадто офіційно. Звертатися до колег потрібно, вживаючи слова «пан» -先生 або «пані» -太太 перед прізвищем, також замість цього можна використовувати офіційну посаду співрозмовника або його титул.

Семантика є діяльністю, яка полягає в роз'ясненні сенсу людських висловлювань. Її мета в тому, щоб виявити структуру думки, приховану за зовнішньою формою мови. Ми спрямували наші наукові пошуки на дослідження семантичних компонентів ввічливості в китаємовній

діловій комунікації. Історія формування семантичних компонентів ввічливості в китайській мові та її подальший розвиток демонструє найважливішу, на нашу думку, семантичну особливість - формування семантичних компонентів відбувається постійно.

Дослідивши особливості формування семантичного компонента ввічливості в китаємовній діловій комунікації, ми можемо зазначити, що в китайській мові є чіткі фрази які виражають ввічливе ставлення, також треба враховувати культуру чіткої ієрархії. Китайське суспільство приділяє велику увагу ієрархії, і дотримання її правил грає величезну роль під час ділових контактів та дружніх відносин з китайцями, а також на неформальних зустрічах.

Література

1. Ахундов А. Я. Атестаційна робота «Алгоритми семантичного аналізу тексту на наявність загроз безпеки». Харків, 2018. 74 с.
2. Горелов В.І. Лексикологія китайської мови. Москва, 1984. 216 с.
3. Велика китайська бібліотека URL: <https://wenku.baidu.com/view/0b434500b94ae45c3b3567ec102de2bd9605de95.html> (дата звернення: 18.11.2022)

4. Реферат на тему «Історія семантики»
URL: <https://works.doklad.ru/view/M-j-oTGLx7w.html> (дата
звернення: 18.11.2022)

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Воловик Лариса Борисівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
гуманітарних і соціальних дисциплін,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна
volovik.lara2010@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0423-0917>

Гончаренко Софія Андріївна,
Костенко Владислава Русланівна,
здобувачки другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 «Філологія
(спеціалізація Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська)»,
Полтавський державний аграрний університет

Актуальність дослідження. Вивченням
фразеологічних одиниць займалося багато дослідників, як
вітчизняних, так і зарубіжних. Серед українських
дослідників: Р. П. Зорівчак, Т. Р. Кияк, А. М. Науменко,
О. Д. Огуй, К. І. Мізін, Н. І. Лепухова, Л. І. О. М. Новікова,
Л. В. Пишна, Ю. В. Чура, Ю. М. Билиця, В. М. Кононенко.
Серед зарубіжних дослідників: Н. М. Амосова,
В. В. Виноградов, В. М. Телія, В. Флейшер. У своїх працях
дослідники висвітлили визначення понять «фразеологічна

одиниця» та «фразеологізм», загальну характеристику фразеологізмів та їх класифікацію, подальші перспективи дослідження фразеологізмів.

Мета дослідження. Аналіз відтворення німецькомовних фразеологічних одиниць (далі - ФО) українською мовою, розгляд спеціальних класів ФО, виокремлення вдалої класифікації способів перекладу ФО, визначення вживання кожного з способів перекладу.

Результати дослідження. Фразеологія – складне явище, яке вивчається протягом багатьох століть і є предметом дослідження таких наук, як: лексикологія, стилістика, історія мови, логіка та країнознавство. Одним з перших, хто вивчав теорію фразеології, був швейцарський лінгвіст Ш. Баллі, який досліджував стійкість і системність фразеологічних одиниць (далі - ФО). Першим, хто розглядав фразеологію як самостійну лінгвістичну дисципліну, був Б. А. Ларін.

У сучасній німецькій мові є велика кількість сталих слів, які відтворилися в певних мовних ситуаціях у готовому вигляді, а не пов'язані з наявністю вже існуючих мовних елементів. На цій основі відтворюваності лежать ті чи інші особливості вираження – специфічна предикативна сполучуваність, особливі синтаксичні

зв'язки, звукове оформлення сталих словосполучень тощо. Для сталих словесних сполучень, отже, характерне «... сполучення стандартності мовного вживання і нестандартності мовного вираження» (Burger, 2013), що ускладнює проблему перекладу різних типів німецьких ФО українською мовою.

Сучасне мовознавство має в своєму розпорядженні чимало праць, присвячених проблемі перекладу німецьких ФО українською мовою, є багато досліджень окремих питань цієї складної і актуальної проблеми. Складність перекладу ФО полягає в тому, що переклад має справу не з мовами як абстрактними системами, а з конкретними мовними текстами, в межах яких відбуваються складне переплетіння і взаємодія різнорідних мовних засобів, що є виразниками значення: слів, граматичних форм, синтаксичних засобів, які в своїй сукупності передають ту чи іншу семантичну інформацію (Fleischer, 2012).

Адекватний переклад німецьких ФО українською мовою вимагає, насамперед, збереження всього обсягу значень і стилістичного забарвлення. Тому під час перекладу необхідно передати такі аспекти: основний зміст висловлювання, додатковий зміст контенту,

оновлений контент, жанрово-стилістичну належність ФО, ступінь мовної стандартизованості (вживаності).

Науковці помічають тенденцію до постійної зміни складу ФО в німецькій мові. Склад мови поповнюється модифікованими ФО з різних джерел, особливо з різноманітних інформаційних порталів, у тому числі журналістських інтернет-видань.

Зміна компонентного складу ФО це – одне з найскладніших питань у мовознавстві, адже це заперечує основні характеристики ФО: стабільність і семантичну цілісність. Мовознавці розглядають модифікацію ФО як системне явище та розрізняють різні способи зміни компонентного складу ФО. Зміна компонентного складу ФО є одним із найскладніших питань у лінгвістиці, оскільки заперечує основні характеристики ФО: стабільність і семантичну цілісність.

Модифікацію ФО, мовознавці визначають як зміни в складі ФО, що відрізняються від зафіксованої у словнику форми та зумовлені цілями певного контексту (Donalies, 2019). Крім того, необхідно розрізняти модифікацію та варіативність ФО. Варіативність — здатність ФО реалізовуватися в різних формах. Розрізняють лексичні, морфологічні, синтаксичні та комбіновані різновиди.

Варіацією може бути заміна мовного компонента іменником, прикметником або дієсловом. Прикладом лексичних варіацій може бути: «*den ewigen (letzten) Schlaf schlafen*»; «*sich (D) vor Lachen die Seite (den Bauch) halten*» (Duden, 2018).

До морфологічних замін належать: варіації іменникових форм: «*aus dem Ärmel (aus den Ärmeln) schütteln*; *Aug und Ohr (Augen und Ohren) aufhaben (offenhalten)*; варіації прийменників: *j-m (für j-n) eine Extrawurst braten*; *die Augen rollen – mit den Augen rollen*; зміна часової форми дієслова: *es ist (wird) (die) höchste Eisenbahn*; *dableibt (blieb) kein Auge trocken*» (Duden, 2018).

Синтаксична варіативність проявляється у здібності німецьких дієслів керувати різними відмінками, наприклад: «*j-n schief ansehen – j-m einen schiefen Blick zuwerfen*» (Duden, 2018). Також різновидом варіативності ФО є додавання нових компонентів:

«*j-d, etw. sieht nach etwas (Besonderem) aus*» (Duden, 2018).

Розділити поняття модифікації та варіативності ФО досить складно, оскільки в обох випадках мова йде про зміну компонентного складу ФО. Те, що сьогодні вважається новоутвореним ФО, згодом може стати

загальноновживаною мовною одиницею. Деякі вчені вважають, що основною ознакою варіативності є наявність ФО у словнику. Однак це твердження є спірним, оскільки часто словник відстає від живого мовлення.

Модифікація ФО – це переробка загальновідомих фразеологізмів, яких немає у словнику. Найпопулярнішим способом модифікації в журналістиці є субституція. Субституція - це заміна компонентів усталених виразів загальноновживаними словами. Наприклад: «*Reise gut, alles gut* – вихідна форма: *Ende gut, alles gut*» (Duden, 2018).

Ще одним популярним способом є експансія. Введення нових компонентів додає нового фразеологічного відтінку і розширює вихідну ФО. Наведемо приклад: «*sein reaktionäres politisches Süppchen kochen*; вихідна форма ФО: *sein (eigenes) Süppchen kochen*» (Duden, 2018). Однак така модифікація не впливає на основне значення ФО. Протилежним явищем до експансії є фразеологічний еліпсис – зменшення кількості компонентів ФО.

Крім лексичних модифікацій ФО, в німецькій мові поширені семантичні модифікації або дефразеологізація. Дефразеологізація – це переосмислення значення ФО, в результаті якого ФО набуває нового значення. Прикладом

дефразеологізації може бути дослівний переклад, в результаті якого ФО може вийти на перший план у своєму переосмисленому значенні.

Висновки. Таким чином, модифікації структурно-семантичного складу ФО використовуються для посилення емоційно-експресивного впливу, створення нових відтінків ФО. Такі модифікації суперечать основним ознакам ФО: стійкості та сталості значення. Однак такі зміни необхідні для того, щоб створити нову ФО, яка буде відповідати актуальним подіям і створювати належний ефект на сучасного читача.

Література

1. Burger H. Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. 2., überarbeitete Auflage. Berlin: Erich Schmidt (Grundlagen der Germanistik 36), 2013. 136 S.
2. Donalies E. Basiswissen Deutsche Phraseologie. Narr Francke Attempto Verlag GmbH, Co. KG, Tübingen. Mannheim. 2019. 126 S.
3. Duden. Das Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Berlin, 2018. 928 S.
4. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache, Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 2012. 182 S.

МЕТАКОМУНІКАТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ МОВЛЕННЄВИХ КЛІШЕ У СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Володавчик Вікторія Сергіївна,
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальність «035 Філологія. Германські
мови та літератури (переклад включно)»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Науковий керівник – **Кокнова Тетяна Анатоліївна,**
доктор педагогічних наук, професор
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

Оскільки в реальному мовленнєвому спілкуванні обов'язково присутня як діалогічне, так і монологічне мовлення, виникла потреба проаналізувати англомовні мовленнєві метакомунікативні кліше з позиції їхньої діалогічної схильності. Загальновідомо, що з діалогічної промови характерне чергування реплік, що у результаті обміну висловлюваннями кількох учасників мовленнєвого акту і сприймається по черзі то одним, то іншим співрозмовником.

У лінгвістиці існує дві протилежні думки щодо природи мовленнєвого спілкування. З одного боку,

вважається, що розумова діяльність принципово діалогічна (Romaniuk, 2017), людина постійно спілкується за допомогою діалогу, навіть якщо говорить сама із собою. З іншого, стверджують, що немає чистого монологу у контактному спілкуванні (Wong, 2002). Але, у разі, діалог ж створюється з участю двох чи більше комунікантів, у процесі спілкування яких виникає негайна зворотний, деякі мовленнєві реакцію мовленнєвий вплив говорить.

Мінімальною одиницею діалогічного мовлення служить діалогічну єдність – особливе комунікативне та структурно-граматичне об'єднання реплік, у якому тісно пов'язані між собою репліки комуніканта, що ініціює та реагує, по черзі змінюють один одного. Значення кожної репліки, а також її структура, лексико-граматичне наповнення, у діалогічній єдності стає ситуативно та контекстуально детермінованим (Hundsnurscher, 2018).

Діалогічні єдності можна розглядати з погляду характеру складових реплік. Компоненти діалогічної єдності у різних дослідників називаються по-різному: перша репліка – друга репліка, базисна репліка – залежна репліка, репліка-акція – репліка-реакція (Ishi, Mikata, Ishiguro, 2018), керівна репліка – залежна репліка (Слоневська, 2017), репліка-домінанта – репліка-корелят

(Олейнікова, 2020), стимул-реакція, анцедентна репліка – консеквентна репліка (Токарева, 2021).

Ми розуміємо діалог як форму мови, що є обміном короткими, структурно-композиційною простотою і синсемантичності висловлюваннями між двома або декількома учасниками спілкування. Синсемантичність складових висловлювань у тому, кожна наступна репліка пояснює, розвиває чи доповнює попередню.

Отже, діалогічна мова представлена у формі діалогу, який здійснюється між декількома комунікантами у певній точці часу та простору, передбачає діяльність зі створення та обміну репліками та стимулами, і репліками-реакціями та має певну тематичну цілісність. Структура «стимул-реакція» діалогічних єдностей, на нашу думку, є саме тією особливістю здійснення діалогу як особливої форми мовної взаємодії, що проливає світло на комунікативну природу кліше. Існує безліч кліше, які, будучи включеними в структуру діалогу, є деякими стимулами і вимагають певної реакції відповіді співрозмовника. Кліше ініціалізації мовного спілкування, як *Good morning!*, розмикання мовного контакту, як *See you, So long*, часто вимагають ідентичної відповіді, на кліше висловлювання

подяки, як *Thank you*, часто слідує відповідь *Not at all* або *You are welcome*.

Література

1. Romaniuk, N. M. (2017). Semantic structure of English and Ukrainian clichés units. Молодий вчений, 49(9), p.271-275.
2. Wong, J. (2002). Applying conversation analysis in applied linguistics: Evaluating dialogue in English as a second language textbooks. January 2002. IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching 40(1) pp. 37-60.
3. Hundsnurscher F. Does a dialogical view of language amount to a paradigm change in linguistics: Language as dialogue. – Max Niemeyer Verlag, 2018. – p. 1-14.
4. Ishi C., Mikata R., Ishiguro H. Analysis of relations between hand gestures and dialogue act categories //Proc. 9th International Conference on Speech Prosody. – 2018. – Т. 2018. 345 с.
5. Слоневська І. Інтертекстуальний діалог культур як жанрова домінанта неовікторіанського роману //Філологічний дискурс. – 2017. – №. 6. – С. 139-149.
6. Олейнікова Г. Діалог як комунікативний центр художнього тексту. Ізмаїл: РВВ ІДГУ – 2020. – С. 29-43.

7. Токарева Г. А. Художественная и лирическая коммуникация: понятийно-терминологический аспект // Актуальные исследования. Международный научный журнал. – 2021. №1 (28). – С. 50-58.

ПОМИЛКОВІ ДРУЗІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Єсакова Світлана Сергіївна,
здобувач 3 курсу (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності «Філологія. Германські мови та
літератури (переклад включно), перша - англійська.

Переклад (англійська, китайська)»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна,**
викладач кафедри теорії та практики перекладу,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

Синтаксична, морфологічна і лексична структура кожної мови відрізняється. Перекладач повинен вправно володіти міжмовними трансформаціями, щоб якісно виконати переклад. Майже всі –початківці, що тільки вивчають іноземні мови, філологи, лінгвісти, професійні перекладачі обов'язково стикались з так званими помилковими друзями перекладача або міжмовною омонімією. Ці слова значно ускладнюють процес вивчення мов та процес перекладу вцілому.

Першою роботою, де були описані «фальшиві друзі перекладача» вважають роботу Е. Мовільона 1747 року написання. Також цю проблему вивчали А. Портітор, Е.

Скороходько, Д. Лотте, В. Капуш, В. Акуленко та інші (Желуденко, 2013).

Сам термін був введений французькими теоретиками перекладу М.Кесслером і Ж.Дерокін'ї в 1928 році (Колодник, 2022). Це слова, або словосполучення в різних мовах чи діалектах, що схожі орфографічно або фонетично, але повністю відрізняються за значенням.

Головна проблематика і складність їх перекладу полягає в тому, що люди ототожнюють значення певних лексичних одиниць іноземних мов з одиницями рідної мови. Через це з'являється величезна кількість лексичної кальки, неправильно створених словосполучень, виникає проблема в стилістичному узгодженні тексту перекладу та оригіналу. Такі проблеми виникають не тільки в перекладацькій діяльності, але й у вживанні слів та словосполучень у рідній мові.

Ці одиниці виникли в результаті трьох процесів.

Перший, зміна значення під час розвитку мов, оскільки з плином часу семантика слова змінювалась – розширювалась, або звужувалась. Наприклад, англійське слово «gift», що означає «подарунок, дар» в німецькій означає «отрута». Змінювалось й сприйняття вживання слова. Слово «негр» для більшості країн є цілком

прийнятним, але в США воно вважається образливим. Для американців нейтральним є «афроамериканець».

Другий, зміна семантики іншомовних слів. Часто нове значення утворюється з певного значення запозиченого слова мови оригіналу і при цьому стає його неточним відповідником. Наприклад, англійське слово «dry dock» означає «будівля в порті, для ремонтування і будування кораблів». В українській від нього пішло «док», при цьому в мові оригіналу це «пристань».

І третій, останній, це збіги в звучанні та написанні лексичних одиниць в декількох неспоріднених мовах. Наприклад, англійське слово «cot», що означає «дитяче ліжко» звучить так само, як в польській та українських мовах «кіт».

Щодо класифікації самих лексичних одиниць, то вони розподіляються на три види: 1) слова, що звучать схоже, проте повністю відрізняються за значенням. Наприклад, англійське слово «magazine», що означає «журнал» співзвучне з українським «магазином», «fabric», що з англійської «тканина» схоже з нашим «фабрика». 2) подібні слова, що відрізняються лише декількома буквами. Англійське «doze» означає «дрімота» і схоже з українським «доза». 3) лексичні одиниці, що схожі за

тематикою, але мають широке семантичне значення. Наприклад, англійське «chair» - «стілець», «stool» - українською «табуретка» (Прошина, 2015, с.43).

Щоб процес перекладу «фальшивих друзів» не викликав проблем потрібно ретельно перевіряти сенс сумнівних слів в словниках, звертаючи увагу на контекст, стиль, тематику тексту та відмінності культури народів, мовами яких виконується переклад.

Отже, аналіз таких лексичних одиниць як «помилкові друзі перекладача» дає змогу підвести підсумки щодо необхідності більш ретельного вивчення і дослідження подібних слів і словосполучень. Професійні перекладачі та носії кількох мов повинні знати вживання певного значення лінгвістичних одиниць в декількох мовах і звертати на це особливу увагу під час процесу перекладу.

Література

1. З.Г. Прошина «Теорія та практика перекладу» 2015, р 48
2. К.Желуденко, М.О. Сабітова А.П. «Фальшиві друзі» перекладача: особливості вживання та перекладу»
3. Реферат «Фальшиві друзі перекладача», URL: <https://bit.ly/3V6dN8e>
4. С. Нікіфорова, реферат «Проблема вживання «Помилкових друзів перекладача» у роботах студентів»

СУРЯДНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЯК ЕКСПЛІКАТОРИ СПОСОБУ МИСЛЕННЯ XXI СТОЛІТТЯ

Комлик Наталія Юріївна,
викладач кафедри романо-германської філології
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка», м. Полтава, Україна
nataly-off@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3083-8328>

Упродовж минулого століття сурядним словосполученням не відводилося окремого місця серед лінгвістичних студій. Сполуки слів на основі сурядного зв'язку взагалі були позбавлені статусу словосполучення. Глобалізаційні й інтеграційні процеси, які торкнулися всіх галузей науки, дали можливість вітчизняним мовознавцям по-новому осмислити мінімальні сурядні синтаксеми як окремий тип словосполучень. Відтак ці одиниці розглядають не лише з опорою на логіко-граматичний підхід, а й з позицій комунікативного. Оскільки мова – це знакова система, яка безпосередньо пов'язана із спілкуванням, усі її одиниці спроектовані на досягнення прагматичних цілей будь-якого акту комунікації. Як зауважує Т. Семігінівська, «однією з базових функцій мови є модифікація внутрішнього стану людини, яка

реалізується за допомогою знаків так, що всі мовні структури, зрештою, орієнтовані на людину» (Семигінівська, 2007, с. 47). Не виняток у цьому й роль сурядних словосполучень. Тому мета нашої розвідки – дослідити спроектованість сурядних словосполучень у сучасному живому спілкуванні.

Апелюючи до слушного зауваження О. Мельничука про те, що «немає підстав для того, щоб до словосполучень відносити лише конструкції з якимсь певним характером синтаксичного зв'язку, – наприклад, з підрядним зв'язком, – і не враховувати словосполучень із сурядним типом зв'язку, які в такому разі не знаходять собі місця в системі синтаксичної науки» (Мельничук, 1972, с. 39), разом з тим мовознавці зауважують, що на часі питання аналізу функційного навантаження цих синтаксем у комунікації, яка зараз переживає епоху глобального оновлення на всіх рівнях. Об'єднувальні процеси планетарного масштабу не могли не вплинути на взаємодію мов світу, яку вчені кваліфікують як «лінгвістичну глобалізацію» (Боярова, 2015, с. 139). Зараз українська мова переживає стадію адаптування різнопланових запозичень, що спричинює появу «буферних механізмів» внаслідок активізування питомих

моделей (словоствірних, морфологічних, акцентологічних, орфографічних тощо) (там же).

Кардинальна зміна способу мислення має вплив, безсумнівно, на синтаксичний рівень. Спостерігаємо якісно нові тенденції й у використанні сурядних словосполучень. За домінуючої функції розширення змісту шляхом «нанизування» відносно рівноправних слів асиндетонним чи синдетонним способом: ***Ні щастя, ні волі, ні чуда, / ні часу, хоч би про запас*** (Ліна Костенко), ідентифікуємо такі нові тенденції використання сурядних словосполучень в актах комунікації:

1. Поєднання через єднальні відношення протилежних чи суперечливих понять в одному реченні: *Я бачив усе, що мені було потрібно, усе, чого не бачив з відкритими очима – потворність і красу, любов і ненависть* (І. Зарудко); *О, я знала ще інше життя, повне якогось різкого, пройнятого жалем і тугою щастя, що палило мене, і мучило, і заставляло заламувати руки і битись, битись об землю, в дикому бажанні згинутися, зникнути з цього світу, де щастя і горе так божевільно сплелись* (М. Томенко). Зазвичай протилежні поняття поєднуються протиставними сполучниками, серед яких типовими є *а, але, проте, однак, зате*, які спроектовані на

ілюстрування контрасту понять: *не життя, а смерть, не щастя, а горе*. У сурядних словосполученнях же із єднальними сполучниками протилежні поняття утворюють єдність, тим самим демонструючи об'єктивну реальність, яка зіткана із зв'язку суперечностей.

2. Репрезентація єдності різнопланових відношень. Усе частіше в сучасному спілкуванні можна зустріти комбіновані словосполучення, у яких між компонентами функціують різні семантико-синтаксичні відношення зі збереженням своїх формальних й смислових параметрів: *А допливеш – то цілий чи потрощений? / Спущошений, ускладнений чи спрощений?* (Л. Костенко). До того ж сполучатися можуть компоненти з абсолютно різнотипними відношеннями: *Мабуть, буде або злива, або буря, але точно не тиха погода*. Такі приклади якнайкраще демонструють багатогранність часто спонтанного мислення, яке людина «вмикає» в ситуаціях непередбачуваності, неочікуваності. Вони демонструють хід думок комуніканта, «визрівання» його кінцевої думки та позиції.

3. Створення ефекту надмірного нагнітання. Усе частіше можна зустріти нелімітативні сурядні словосполучення, компонентний склад яких виходить за

межі двох чи трьох конститuentів: *Страждаю, мислю, плачу і сміюсь* (Л. Костенко); *Любіть травинку, і тваринку, / і сонце завтрішнього дня, / вечірню в попелі жаринку, / шляхетну інохідь коня* (Л. Костенко). Функціонування подібних словосполучень засвідчує багатство уяви комуніканта, його здатність творити цілі довершені образи в межах одного лише речення.

Отже, сурядні словосполучення не лише «вибороти» свій повноцінний статус окремого типу словосполучень, а й засвідчують багатий стилетвірний потенціал у процесі генерування комунікації ХХІ століття.

Література

1. Боярова Л. Г. Лінгвістичний аспект глобалізації. Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2015. Вип. 40 с. 138 – 144.
2. Зарудко І. Матадор. Нотатки авантюриста. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 240 с.
3. Костенко Ліна. Триста поезій. Вибрані вірші. К.: А – Ба – Ба – Га – Ла – Ма – Га, 2020. 416 с.
4. Мельничук О. С. Словосполучення. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. Київ, 1972. 561 с.

5. Семигінівська Т. Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства / Т. Г. Семигінівська // Вісник СумДУ. Серія : Філологія, 2007. – №1. – Т. 2. – С. 45–49.
6. Томенко М. В. Теорія українського кохання. К.: Генеза, 2010. 128 с.

ОКАЗІОНАЛІЗМИ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ

Ковальчук Вікторія Максимівна,

Здобувач 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Філологія. Східні мови та літератури (переклад включно). Мова і література китайська, англійська (перша – китайська)»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна,**
викладач кафедри теорії та практики перекладу

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

У сучасному світі прогрес не стоїть на місці. Так само, з кожним днем, удосконалюється й мова: утворюються нові слова, що надають назву предметам чи явищам. Частіше за все, ми не помічаємо цих змін, проте вони надто важливі для творення мови. Говорячи про художню літературу, також важливо сказати про її вдосконалення. Багато авторів вигадують власну лексику, щоб надати нових барв творам. Частіше за все використовують новотвори для влучного вираження почуттів та думок. Індивідуально-авторські утворення несуть у собі інформацію про об'єкт, конкретно співвіднесений із об'єктом позамовної дійсності. (Мовчун, 2006, с. 43)

Позначення цим утворенням – okazіоналізм (від лат. «випадковий») – мовленнєва одиниця, яка утворюється за стандартними та новими словотвірними моделями, з характерним експресивним забарвленням та індивідуальним характером.

Okazіоналізм відрізняється від неологізма своєю новизною, не в залежності від того, коли вони були насправді створені. Вони дещо схожі, тому люди схильні плутати ці два поняття між собою. Якщо для звичайних слів головною функцією є номінативна, то для okazіоналізмів – експресивно-зображальна. Це пов'язано з тим, що в автора, який утворює okazіоналізми є певна на це мета. Проте відомі випадки переходу okazіоналізмів у категорію неологізмів. Наприклад, слово «утопія», вигадане Томасом Мором, у наш час вживається часто й позначає ідеальну державу. У ході свого розвитку це слово перейшло з категорії okazіоналізмів до неологізмів, а згодом стало словом загального вжитку.

Причиною виникнення okazіональності є суперечність між можливостями мовної системи та їхніми об'єктиваціями, іншими словами, між потенційністю (актуальне означення) та актуальністю (постають в реалізації спілкування).Зважаючи на

багатофункціональність okazіоналізмів, все більше науковців присвячують свої дослідження цій проблемі. Феномен okazіоналізмів вже досліджували вчені В. Карпалюк, Н. Сологуб, Т. Юрченко, Ж. Колоїз, О. Ребрій, Г. Вокальчук, а також П. Гоєнгауз, К. Пешель, В. Герінгер, О. Зібольд, В. Вільдген.

Однією з основних класифікацій okazіоналізмів є класифікація Е. Ханпіри. У своїх працях він виділяє такі категорії okazіоналізмів (Ханпіра, 1972, с. 365):

1. Фонетичні okazіоналізми – новоутворення, які з'являються тоді, коли автор висуває в якості нового слова чи словосполучення якийсь звуковий комплекс, розраховуючи те що, такий комплекс зможе передати певну семантику, обумовлену фонетичними значеннями звуків.

2. Лексичні okazіоналізми – це лексеми, які створюються комбінацією різних узуальних основ та афіксів відповідно до словотворчої норми або у певній розбіжності з нею.

3. Граматичні okazіоналізми – це слова, що базуються на конфлікті семантичного наповнення та граматичної форми з точки зору узусу.

4. Семантичні okazіоналізм – лексеми, що набувають нових відтінків значень з контексту. Варто зауважити, що визначити такий тип okazіоналізмів в художньому тексті досить складно, оскільки значення слова обумовлюється смисловим приростом.

Труднощі перекладу okazіоналізмів обумовлені тим, що вони можуть мати кілька значень або не мати відповідних конструкцій в мові перекладу. Рекомендується перекладати okazіоналізми за допомогою існуючих в мові перекладу конструкцій або створювати свій власний новий okazіоналізм. Цей процес дуже творчий і цілком залежить від індивідуального сприйняття перекладача, тому переклад можна назвати суб'єктивним. Серед особливостей перекладу okazіоналізмів можна виділити такі:

1. Афіксація (процес словотвору, де слова створюються шляхом додавання до основи словотворчих афіксів).

«‘You’ll be sorrier’, she did that spitty chomp old people do to not dribble, ‘when the ice cracks’». (Mitchel, 2006, p. 11)

Ти пошкодуєш, – вона видала чавкаючий звук, наче втягнула слину, – коли провалишся під лід.

Слово «sorrier'» у данному випадку використано у незвичному для нього контексті. За даними словника, воно зазвичай використовується як прикметник або дієслово.

2.Калькування (прийом, що використовується перекладачем для точного передання оригінального речення, утворюючи новотвори):

«Sometimes, when the sunlight slanted through the canopy, bathing Tuck's yard in a liquid, late summer haze, she could almost sense Dawson's presence beside her and she was reminded again that Tuck had been anything but crazy» (Sparks, 2011, p.33)

Іноді, коли сонце сідало і його скісні промені, пробиваючись крізь тент, затоплювали двір ліькими пізньо–літніми сутінками, вона майже відчувала присутність Довсона біля себе і тому розуміла, що Так був далекий від божевілля.

У цьому випадку варто звернути увагу на слово «liquid», адже аналога в українському тлумачному словнику знайти неможливо. При перекладі, воно буде звучати як «лійкий».

3.Транскрипція (наукова система запису мови, що має на меті послідовно відбити звуковий склад мови):

They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of O and entered the Ebavnor Straits. (LeGuin, 2007)

Одну ніч вони провели в Кембермуті, північному порту острова Вей, а наступну — у невеличкому містечку біля виходу із Фелквейської затоки. Через день проминули північний мис острова Оу і вийшли до Ебавнорської протоки.

Погляньмо на назву острова, що при перекладі із «О» стала «Оу». Перекладач вирішив використати саме транскрипцію, адже, «острів О» українською звучить не дуже гарно. Тобто, при перекладі був створений новотвір завдяки подібності звучання.

Так, існує дуже багато способів перекладу, проте ніхто не може сказати який буде більш вірний, оскільки все залежить від думки перекладача.

У цій роботі було розглянуто багато аспектів творення, використання та вживання okazionalizmів. Роботу можна поширити звернувши увагу на інші варіації перекладу та на новотвори української мови, порівнюючи їх. Подана є актуальною для всіх, адже саме з

оказіоналізмів починається удосконалення мови, тому варто знати про сучасні зміни.

Література

1. Мовчун Л. Народжене сьогоднішнім: Про зміни в лексиці сучасної української мови // Дивослово. - 2006. с. 43-45.
2. Ханпира Э.И. Окказиональные элементы в современной речи. Стилистические исследования : сб. статей. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1972. С. 364–374.
3. K. Le Guin A Wizard of Earthsea Ursula, 2007 – 205p.
4. D. Mitchell Black Swan Green, 2006 – 294p.
5. Sparks N. (2011) The Best of Me: A Novel. Grand Central Publishing - 262 p.

ТИПОВІ ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ В ІНТЕРНЕТ- МОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ТА ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

Кондратюк Богдан Володимирович,
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності 014.021 «Середня освіта (англійська
мова і література)»

Житомирський державний університет ім. Івана Франка
Науковий керівник – **Гирин Олег Володимирович**,

кандидат філологічних наук, доцент
Житомирський державний університет ім. Івана Франка
м. Житомир, Україна

oleg_hyryn@ukr.net

ORCID: 0000-0002-3641-2440

На сьогоднішній день життя сучасної людини неможливо собі уявити без засобів масової комунікації: мобільного телефону, планшету, комп'ютера, а також доступу до інтернет-мережі. Інтернет представляє собою не лише масштабну пошукову систему, але й все частіше застосовується у якості засобу спілкування, особливо представниками молодого покоління.

Мова молоді – це особливий лінгвістичний пласт, який відрізняється своїми специфічними властивостями: введенням постійних інновацій, наявністю своєрідної лексики (сленгізмів, вульгаризмів, арготизмів тощо), а

також особливою граматиною (Лисенко, Чепурна, 2019, с. 383). Таким чином, метою написання даної публікації є дослідження граматичних особливостей інтернет-мовлення сучасної молоді, а саме – виявлення найбільш характерних граматичних помилок в інтернет-спілкуванні молодих людей та з'ясування основних причин їх виникнення.

У зв'язку із постійним розвитком інформатизації та комп'ютеризації сучасного суспільства, молоді люди значну частину свого спілкування перенесли до віртуального середовища, при чому як у сфері неформального спілкування, так і у межах навчального процесу, завдяки чому і виник новий мовний пласт – інтернет-мовлення. Спілкуючись в інтернеті, сучасна молодь доволі часто допускає граматичні помилки. Це пов'язано, на нашу думку, в основному з тим, що соціальні мережі та месенджери – це середовище для вільного спілкування, де молоді люди розуміють один одного і без дотримання правил граматики (Vandome, Miller, 2010). Ще одним фактором наявності помилок в інтернет-мові може виступати те, що спілкування в онлайн-мережі відбувається доволі швидко, тому іноді молодь, друкуючи повідомлення, припускається помилок (як навмисно, так і ні).

Тож розглянемо основні граматичні помилки, які допускають молоді люди в інтернет-мовленні, спілкуючись у чатах та на сторінках соціальних мереж:

- порушення порядку слів у реченні. Наприклад: «*Must I much write?*» (правильно написати речення наступним чином: «*Must I write much?*», адже другорядні члени речення завжди йдуть за підметом та присудком);

- відсутність головних членів речення: «*want to practice my english*» (тут відсутній підмет «I»: «*I want to practice my English*»);

- відсутність узгодження між підметом та присудком: «*Dominant method of metal oxide generation used by researchers are magnetron sputtering and anodic oxidation*» (тут варто вживати іменник «*method*» у множині);

- відсутність або неправильне вживання прийменників чи займенників: «*Hey, send me a pic of your*» (у даному випадку має бути застосований присвійний займенник «*yours*»);

- вживання дієслів у неправильному часі: «*I met him today*» (у цьому випадку замість Past Simple варто було б вжити Present Perfect «*I have met him today*»);

- відсутність або невірне вживання артиклів: «*What deep conversation*» (тут має вживатися неозначений артикль «a»);

- відсутність узгодженості часів, наприклад: «*The dogs have been bought as xmas presents then the new owners abandon them again*» (перша частина речення записана у формі Present Perfect Passive, а у другій частині варто вживати форму майбутнього часу «*will abandon*», говорячи про те, що відбудеться у майбутньому);

- відсутність допоміжних дієслів: «*You see this?*» замість «*Do you see this?*»;

- вживання подвійного заперечення (використання в одному реченні елементу заперечення більше ніж один раз): «*She is not got no money*».

Отже, ми розглянули основні граматичні помилки в інтернет-мовленні сучасної молоді. Вони виникають в основному через те, що комунікація онлайн відбувається у доволі швидкому темпі, через що мовні норми тут спрощуються, і на граматичні помилки просто не звертають уваги, адже основна мета такої комунікації – просто зрозуміти сенс повідомлення.

Література

1. Лисенко Г., Чепурна З. Лексико-граматичні особливості німецького та українського молодіжних сленгів. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2019. Вип. 175. С. 383 – 388.
2. Vandome A. F., Miller F. P., McBrewster J. Internet slang. Beau Bassin: Alphascript Publishing, 2010. 136 p.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Корінська Ольга Олегівна,
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності «Філологія. Германські мови та
літератури (переклад включно), перша – англійська.

Переклад.»

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Перова Світлана В'ячеславівна,**
кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача
кафедри теорії та практики перекладу

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м.Полтава, Україна

Питання передачі інформації ніколи не збавлять
обертів у такому швидкоплинному світі. Переклад, будучи
одним із найдавніших літературних феноменів, є чудовим
прикладом продукту міжмовної комунікації, а також
посередником двох мов, як джерело культурологічної
інформації.

Однією із основних ролей в розумінні іноземними
читачами думок автора відіграє художній переклад. Окрім
звичного перекладу художніх творів та текстів, художній
переклад є взаємодією та впливом двох культур один на
одну (текст оригіналу та текст перекладу).

Незважаючи на те, що за останні декілька десятиріч років кількість художніх перекладів значно зросла (Translation Statistics from LAF, інтернет джерело), це не означає того, що він став легше. Досі, тисячі перекладачів стикаються із проблемами в перекладі саме художніх творів.

Художній переклад свого роду мистецтво, яке вимагає надзвичайної креативності від перекладача, яку не можна набути, а необхідно мати як здатність. Література, яку перекладають, завдяки мові стає адаптованим набутком іншої культури. Так, оригінал накладається на іншу культуру, та стає її невеликою часткою. Таким чином, виділимо найбільшу проблему, з якою стикається перекладач у своєму професійному житті – брак освіти, чи знань у таких сферах естетика, історія, філософія, етнографія, географія, психологія та ін. Сюди можна додати і досвід митця. Відповідно до рівня освіченості перекладача буде зроблено переклад, відповідно інформацію читачі дізнаються саме ту, що буде у перекладі, а не в подана автором тексту, у першотворі.

Ще однією проблемою художнього перекладу є проблема точності й вірності, яка особливо помітна в поезії. Під час цього процесу перекладач стикається з

проблемою розбіжності семантичного значення та стилістичного вираження слів і словосполучень у різних мовах. В прозі слово має насамперед семантичне значення і є вираженням стилістичної тональності, тоді як у поезії слово знаходиться в ритмічному ладі поетичного твору і це призводить до певних змін його якостей. Намагання переграти всі елементи в поетичному творі призведе до втрати гармонійності твору, тому необхідно визначити, які елементи в цьому творі є основними, і показати їх якомога точніше, не звертаючи або мало звертаючи уваги на інші. На думку дослідників, переклад має звучати як оригінальний вірш і є одним із елементів точності чи вірності. Але крізь призму рідної мови має виразно відчуватися національний дух і національна самобутність форми та індивідуального стилю поета. Перекладач поезії повинен з кожним новим перекладом пропонувати читачеві нові образи, нові форми, нові стилі, має вирізнятися його особистий стиль.

Недостатнє володіння граматиною є доволі поширеною проблемою. «Підводними комнями», з якими часто зустрічаються перекладачі є використання 1) варваризмів; 2) протилежних за значенням слів; 3) слів з

неправильним значенням; 4) пропуску слів, словосполучень, або ж пласту інформації; 5) солецизму.

Сучасною проблемою перекладу художнього твору є неможливість використання вже звичних, для перекладачів, CAT-tool (від англ. Computer-Assisted Translation Tool) – автоматизована система (інструмент) перекладу.

Наступним є дотримання індивідуальної своєрідності оригіналу, яка також тісно пов'язана зі світоглядом та естетичними уподобаннями автора, що зумовлює необхідність дослідження твору в перекладі як у лінгвістичному аспекті, так і в літературознавчому контексті.

Перекладач, працюючи з художнім текстом, не повинен забувати про проблему передачі часової дистанції. Адже оригінал і переклад створювалися не одночасно, а іноді в різні історичні періоди. Звичайно, на перекладі має стояти ознака певного часу. Але це не означає повної ідентичності, оскільки в даному випадку мова не йде про філологічно достовірні копії мови перекладу на час написання оригіналу. Переклад не повинен давати читачеві інформацію про те, що текст не є сучасним. Він повинен

використовувати спеціальні прийоми, щоб показати, наскільки він древній.

Перелічені проблеми не є остаточними. Однак ми перелічили ті, що є одними із актуальних саме сьогодні. Досягнути адекватності перекладу автор зможе, виявивши вміння використовувати різноманітні міжмовна перетворення. Саме тоді текст перекладу буде максимально повно відтворювати ту інформацію, яка міститься в тексті оригіналу. Таким чином, переклад можна вважати своєрідним перетворенням, а саме міжмовною трансформацією.

Джерела

1. Translation Statistics from LAF URL: <https://www.lit-across-frontiers.org/new-translation-statistics-from-laf/>

TRANSLATOR AND HIS/HER ROLE IN THE INTERCULTURAL COMMUNICATION

Svitlana V. Perova,

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogics)

Associate Professor, Acting Head of

Translation Studies Department,

State Institution “Luhansk Taras Shevchenko

National University”

Poltava, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

The importance of intercultural communication in the modern world is very important and can't be denied due to the development of various academic research, business, management, education, health, culture, politics, diplomacy, development etc. People don't have any problems with the communication with the help of ability to travel, international media and the internet. We agree with the thought of Onur Köksal and Nurcihan Yürük that intercultural communication is a must for every people (Köksal & Yürük, 2020).

The position of translation in intercultural communication is of crucial importance. Both international business and social relations need translation and translators as the purpose of translation is to transmit the ideas and events through time and space to make every detail to be understood.

The translator is seen as an expert in intercultural communication, whose task is to create a bridge and aid others to cross cultural and linguistic boundaries. Therefore, a translator should be a good specialist in the fields like translation, interpretation, work organisation, procurement of services, and management of intercultural communication processes.

The progress of modern social life, new development in international relations and formation of intercultural communication requires abandoning many of the traditional stereotypes and methods of translation. Intercultural communication with a highlight on specific cultural background knowledge has commenced to play an utmost role shaping broad-minded translators, well-aware of ethnic, cultural and other peculiarities of the given language. The notion of intercultural communication is defined by Council of Europe (2001) as “the ability to communicate effectively in cross-cultural situations and to relate appropriately in a variety of cultural contexts”.

It means that the term of ‘intercultural communication’ has a primordial significance within growing tendencies of globalization and international cooperation in different spheres, where the translator is required to receive a proper training not

only in the sphere of foreign languages but also in the intercultural communication. Thus, according to the “White Paper on Intercultural Dialogue” by the Council of Europe (2008), the intercultural communication is understood as “a process that comprises an open and respectful exchange of views between individuals and groups with different ethnic, cultural, religious and linguistic backgrounds and heritage, on the basis of mutual understanding and respect. It requires the freedom and ability to express oneself, as well as the willingness and capacity to listen to the views of others.” Intercultural communication is also aimed at the developing a deeper understanding of diverse perspectives, visions of the world and practices; enhancing integration and co-operation, as well as fostering equality and tolerance. Such notions as equal dignity and mutual respect, gender equality, the universal values of human rights, democracy and the rule of the law comprise a set of conditions, necessary for a fruitful intercultural communication. Some barriers to intercultural communication are the outcomes of the difficulty in communicating in several languages. But others concern the domain of politics: racism, xenophobia, intolerance and all other forms of hate speech confront to the very idea of the

dialogue and create structural barriers, hindering the communication.

It is evident that the translator plays a vital role as a cultural mediator between people who need to communicate but do not speak the same language. The role of interpretation and translation as an intercultural communication may be seen like a bridge, which demands that translators not only master exquisite language techniques, but also have got rich and generous knowledge of different cultural backgrounds. The important functions of intercultural awareness during the intercultural communication were always kept in mind. To make a long story short, the translator needs to strengthen the sensitivity not only to linguistic differences but also to cultural differences in order to reduce effectively all misunderstandings so that intercultural communication can be successfully achieved.

Literature

1. Köksal, Onur & Yürük, Nurcihan. The Role of Translator in Intercultural Communication. *International Journal of Curriculum and Instruction*. 12(1). (2020). p. 327–338
2. White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together As Equals in Dignity” Launched by the Council of Europe Ministers of Foreign Affairs at their 118th Ministerial Session

(Strasbourg, 7 May 2008). URL:
[https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper
final_revised_en.pdf](https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ладика Оксана Василівна,
здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності «014 Середня освіта. Мова і
література (німецька, англійська)»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Науковий керівник – **Склярова Ірина Вікторівна,**
викладач кафедри романо-германської філології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

Основними теоретичними положеннями, на яких базується навчальний процес, є: комунікативний принцип спрямованості навчання, ситуативний принцип навчання та принцип активності, який тісно пов'язаний з інтерактивним методом.

Метою використання інтерактивних технологій у вивченні іноземної мови є створення комфортного навчального середовища для всіх здобувачів освіти. На заняттях створюється можливість обговорити різноманітні питання, довести та відстояти власну точку зору. Це дозволяє людині розвивати свої творчі та розумові здібності, а також комунікативні навички.

Актуальність дослідження полягає у необхідності визначення ролі інтерактивних технологій, їх вивчення для розвитку педагогічних навичок та викладання іноземних мов зокрема. На сьогоднішній день актуальною є проблематика формування мовної компетенції учнів, мотиваційний поштовх їх до активних дій і висловлення власних спостережень іноземною мовою, що підлягає частковому вирішенню через інтерактивне навчання, яке потребує більш поглибленого вивчення.

Сьогодні належну увагу приділяють інтерактивним методам навчання, де процес вивчення матеріалу поєднується з процесом спілкування, а діяльність учня переважає над діяльністю вчителя. Взаємодіяти – означає підтримувати взаємодію з чим завгодно, навіть з комп'ютером. Тому інтерактивне навчання – це, насамперед, розмовне та сучасне навчання, в якому взаємодіють викладач і студент. Інтерактивне навчання відноситься до методів навчання, заснованих на управлінні навчальним процесом і ефективності його організації. Під головними принципами, на яких він базується, розуміють: змінення ролі вчителя в процесі навчання; одночасну взаємодію, де всі учні працюють одночасно; розгляд мови та занять як засіб комунікації; навчання мовленнєвій

діяльності у інтегрованій формі; помилки – звичайне свідчення процесу навчання; робота в парі та групі є типовими формами інтерактивності; вивчення мови через індивідуальну відповідальність, де при роботі у групі кожен учень має особисте завдання; позитивна взаємодія – тільки при роботі кожного учня виконання завдання групою є успішним (Казачінер, 2012, с. 5-34).

Багато цінностей навчання змінилися за останні кілька років. З'явилися не лише нові вправи, методи, а і нові засоби навчання. Останні розробки у використанні комп'ютерних технологій та методів для навчання разом називаються мультимедіа, що включає відеофільми, анімаційну графіку, звук, інтерактивні функції, використання баз даних, віддалений доступ тощо. У збільшенні їх можливостей важливу роль відіграють авторські системи. Зараз автори мають тенденцію викладати матеріали в Інтернеті.

Використання мультимедіа забезпечує отримання, обробку, зберігання, передачу та подання різного роду інформації, полегшує виконання операцій і пропонує широкий спектр можливостей для істотного зниження навантаження на навчально-пізнавальну діяльність, надає цікавої новизни, викликаючи нові образи в учнів,

уточнюючи нечітко сформовані уявлення та поглиблюючи вивчене.

Проте незважаючи на переваги, у комп'ютерного навчання недоліків не менше. Авжеж не можна відмовлятися від комп'ютерів, але й краще не зловживати диджиталізацією. Необхідно розробити критерії корисності комп'ютерів на занятті для різних тем кожної вікової групи, критерії оцінювання програмних засобів. Щодо частоти їх використання на уроках – залежить від можливостей конкретного викладача та необхідності такого уроку. Можливо, що проведення уроку з конкретної теми буде ефективнішим у традиційній формі, тому не слід його переважувати технічними засобами.

Розробка уроку з використанням інформаційних технологій можлива тільки за наявності певного електронного ресурсу, педагогічного програмного засобу, власної презентації або матеріалів із мережі Інтернет (Михайленко, 2012, с. 29-35).

Отже, використання інтерактивних технологій відіграє провідну роль у розвитку творчих здібностей учнів на заняттях з іноземної мови. Завдяки ним діти можуть розвивати своє критичне мислення та удосконалювати свої знання.

Література

1. Казачінер О.С. Шляхи підвищення ефективності та якості уроку іноземної мови /– Х.: ВГ Основа, 2012.– с.5-34, 38-41, 88-94.
2. Михайленко Т. Новітні технології на уроках англійської мови / Редакції газет гуманітарного циклу. – К., 2012, – с.29-35.

СУТНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Кузнєцов Михайло Олександрович,
здобувач 3 курсу (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська. Переклад
(англійська, китайська)»

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна,**
викладач кафедри теорії та практики перекладу

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м.Полтава, Україна

Художній переклад по праву можна назвати одним із складних видів перекладу. Можна сказати, що під час перекладу з іноземної мови перекладач створює новий твір, тобто професійний перекладач художніх текстів, це той самий письменник, що заново пише книгу для читачів. Для того, щоб виконати дійсно якісний переклад твору недостатньо просто добре володіти іноземною мовою, необхідно відчувати текст оригіналу, перейнятися сенсом книги та здійснити переклад таким чином, щоб читач зі своїм менталітетом своєю мовою відчув саме те, що хотів викласти автор у своєму літературному творі.

Відмінною рисою художнього перекладу від інших видів перекладу (наприклад, синхронного, науково-технічного) є належність тексту перекладу до творів, що мають певні художні якості.

Художній переклад у більшості випадків може бути або дослівно точним, проте художньо неповноцінним, або художньо повноцінним, але далеким від оригіналу (вільний переклад).

Головною рушійною силою перекладача має бути ідея, що виражена в оригіналі твору, котра змушує перекладача шукати еквівалентні мовні засоби для вираження думок, тобто художній переклад являє собою еквіваленту відповідність оригіналу не у лінгвістичному, а естетичному розумінні. (Досягнення еквівалентності віршованого художнього перекладу, інтернет джерело)

Звідси ми можемо зробити висновок, що переклад, еквівалентний з художнього погляду, може не бути еквівалентним у мовному відношенні, хоча б у деяких його елементах.

Основні характерні риси, котрі притаманні художньому перекладу:

1. Точність. Перекладачу потрібно максимально повноцінно передати всі ідеї автора, з урахуванням усіх нюансів, без додавання власних думок.

2. Стислість. Думки перекладача повинні бути стислими, а кінцевий результат не бути більшим за оригінал

3. Ясність. Порядок думок перекладача не повинен стати на заваді читачу, а також необхідно уникати важких для розуміння висловів.

4. Літературність. Переклад повинен бути виконаним за всіма встановленими літературними нормами.

Також буде доцільним розглянути основні задачі художнього перекладу:

- ознайомити читачів із творчістю письменника,
- ознайомити читачів з культурою народу автора;
- ознайомити читачів зі змістом книги.

Будучи результатом творчого процесу, втілення творчого задуму; художній твір володіє високою інформаційною насиченістю, представляючи читачу різні види інформації. Так, до відмінної риси саме художнього

тексту можна віднести активне використання епітетів, порівнянь, метафор, авторських неологізмів, повторів, гри слів, іронії тощо. Однак, потрібно не забувати про необхідність максимального наближення тексту перекладу до тексту оригіналу.

Таким чином, розглянувши сутність художнього перекладу ми дійшли до висновку що вміння передавати не тільки зміст, а й думки та почуття автора – це по суті мати талант. І не кожний пересічний громадянин зможе одразу дотриматись усіх норм та вимог під час виконання такого виду перекладу.

Література

1. Досягнення еквівалентності віршованого художнього перекладу Режим доступу: <http://ur.co.ua/69/706-1-dostizhenie-ekvivalentnosti-stihotvornogo-hudozhestvennogo-perevoda.html>

**PECULIARITIES OF USING AUTOMATED
TRANSLATION SYSTEMS IN CONDITIONS OF
PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE
TRANSLATORS**

Daria D. Mikhailova,

the 3rd year student in the specialty “Philology. Germanic
languages and literatures (including translation), the first
language is English. Translation (English, Chinese)”
SI “Luhansk Taras Shevchenko National University”

Älvängen, Sweden

mikhailovadaria6@gmail.com

Scientific supervisor – **Olha O. Korinska,**

lecturer of Translation Studies Department of State Institution
“Luhansk Taras Shevchenko National University”

olgaburbonova@gmail.com

Today, due to the difficult geopolitical, economic, humanitarian situation and historical context, Ukraine is a central figure in the global information space. Based on this, one can now observe the global expansion of Ukraine's international relations, the growing interest of the world community in Ukrainian culture and social life, and the

activation of volunteer movements. That is why, in the context of strengthening and expanding these international relations, one of the main tasks of our country now is training future translators and interpreters.

Nowadays, translators work with colossal volumes of information. The requirements for specialists in this field have grown a lot, among other things, also in connection with technical progress and an increase of the volume of information. Fortunately, there are various computer-assisted translation systems («CAT-tools») in our days that can come to the aid of a translator. The main task of competent educational institutions is to teach future specialists to use such systems in their work properly.

With regard to previous research and thoughts of predecessors, the first thought about the possibility and convenience of automatic translation was expressed by Charles Babbage (1791-1871). In 1836-1841, he created a project for a prototype of electronic computer, and then such machines themselves appeared only a century later. Already in the 18th - 19th centuries, experts thought about creating a common universal language for machine translation. This idea was realized at the end of the 20th century.

The capabilities of the first generation of CATs were extremely limited in memory and dictionary size. They had primitive algorithms, the translation was carried out “word by word”, and the semantic connections between linguistic units could not be conveyed using machine translation. Gradually, such automatic systems are being improved; the translation is carried out according to patterns and on the basis of examples. However, at the moment, there is no such program that could correctly translate absolutely any text from SL (source language) to TL (target language). Many experts put forward the idea that it is impossible to implement a completely correct machine translation for at least two languages, since extracting the meaning of a text by artificial intelligence is still an unsolved problem.

Due to the imperfection of automatic translation, future specialists need to master the skill of working with such programs and know the main features. For example, in general, absolutely any information that is transmitted orally or in writing has excess or insignificant elements to exclude. The task of the translator is to isolate the original message from the general array of information and correctly convey it in the target language with the selection of equivalents, which requires good background knowledge.

In conclusion, we can say that CAT-tools are now an actively developing area, and therefore future specialists should not abuse machine translation and completely rely on it. CAT-tools have a huge potential, and at the moment need to expand the database of electronic dictionaries. The obviousness of the very possibility of translating large volumes of text and reducing a huge amount of time should be taken rather as a subject for further scientific research. And not as a universal solution to all problems associated with translation. Machine translation can be highly effective only in texts with monotonous terminology.

Literature

1. Янковець А.В., Особливості використання машинного перекладу в умовах професійної підготовки майбутніх перекладачів. Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». Випуск 25. с.233-236

ПАРАЛЕЛЬНИЙ КОРПУС ТЕКСТІВ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Матвєєва Світлана Анатоліївна,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу
факультету іноземної філології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна
s.a.matvyeyeva@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8357-9366>

Сучасне перекладознавство характеризується численними спробами пошуку комплексних підходів до всебічного вирішення питань теорії та практики перекладу, серед яких і проблема підвищення якості машинного перекладу. Одним з інструментів, який сьогодні демонструє ефективність у вирішенні зазначеної проблеми, є корпус текстів. Метою цієї роботи є окреслення стану питання застосування паралельного корпусу текстів для вдосконалення статистичного машинного перекладу.

Нові інструменти накопичення, опрацювання, збереження й використання мовних даних забезпечують прогрес у дослідженні мови. Так, корпуси текстів взагалі й

паралельні зокрема стали новим поштовхом для розвитку статистичного підходу до машинного перекладу – технології “автоматичного перекладу тексту з мови оригіналу на мову перекладу” (Duma, 2021, с. 17).

Серед систем машинного перекладу традиційно розрізняють три основних типи: заснований на правилах, статистичний і нейронний. Під статистичним машинним перекладом розуміють такий тип машинного перекладу, який “спирається на статистичні моделі, що навчаються перекладати за допомогою великої кількості двомовного вирівняного тексту (корпусів)” (Duma, 2021, с. 1). Такий машинний переклад базується на “аналізі результатів роботи перекладачів за допомогою статистичних методів і вилучення неявної інформації про процес перекладу з корпусів перекладених текстів” (Mahata, 2019, с. 447).

За спостереженнями Ф. Кона (Koehn, 2005, с. 79), для використання паралельного корпусу в системі статистичного машинного перекладу необхідно зробити п’ять кроків із підготовки текстів, а саме: (1) отримати неопрацьовані тексти (наприклад, шляхом пошуку в Інтернеті), (2) вилучити та впорядкувати паралельні тексти, (3) поділити ці тексти по реченнях, (4) провести автоматичне опрацювання текстів для системи

статистичного машинного перекладу (здійснити нормалізацію і токенізацію), (5) вирівняти речення однієї мови з реченнями іншої мови. Далі відбувається процедура пошуку збігів між запитом і даними, що містяться в корпусній базі, та найімовірнішого варіанту перекладу речення. Тобто, “системи статистичного машинного перекладу працюють, намагаючись знайти найбільш імовірне цільове речення для заданого вихідного речення (тексти зазвичай перекладаються речення за реченням)” (Brown, 2006, с. 415). Чим більший за обсягом корпусний масив текстів, чим якісніше виконана передкорпусна підготовка текстів і вирівнювання, тим вищою є вірогідність збігів і тим кращий результат демонструє статистичний машинний переклад.

Останні розвідки й експерименти демонструють перспективність поєднання двох моделей: застосування паралельних корпусів, які побудовані на вирівняних текстах оригіналів та перекладів, і глибокої нейронної мережі. Таким чином, “модель статистичного машинного перекладу на основі глибокої нейронної мережі має кращий ефект, швидшу конвергенцію та вищу надійність” (Xia, 2020, с. 643).

Оскільки вітчизняний машинний переклад знаходиться поки що на стадії теоретичного опрацювання, питання підвищення якості автоматизованого перекладу за рахунок тих можливостей, які надають корпуси текстів взагалі й паралельні корпуси зокрема, є нагальними й потребують уваги фахівців у галузях прикладної лінгвістики та перекладознавства. І хоча наступним етапом за розвитком технології статистичного машинного перекладу стала розробка і впровадження нейронного методу, продуктивним убачається поєднання всіх трьох підходів.

Література

1. Brown Keath. *Encyclopedia of Language and Linguistics*. Elsevier Social Sciences, 2006. 855 p.
2. Duma Mirela-Stefania. *Data Selection for Statistical Machine Translation*. Hamburg, 2021. 143 p.
3. Koehn Phillip. Europarl: A Parallel Corpus for Statistical Machine Translation. *Proceedings of machine translation summit x: papers*. 2005. P. 79–86.
4. Mahata Sainik Kumar, Das Dipankar, and Bandyopadhyay Sivaji. MTIL2017: Machine Translation Using Recurrent Neural Network on Statistical Machine Translation. *Journal of Intelligent Systems*, vol. 28, no. 3, 2019, p. 447–453.

5. Xia Ying. Research on statistical machine translation model based on deep neural network. *Computing*, 2020, 102, p. 643–661 (2020).

ТРИВИМІРНІСТЬ ЕТИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Леміш Наталія Євгенівна,
доктор філологічних наук, завідувач-професор
кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного
мовознавства та перекладу
факультету іноземної філології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна
n.ye.lemish@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5321-4705>

Овчиннікова Ірина Ігорівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української мови факультету української філології та
літературної творчості імені Андрія Малишка
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна
i.i.ovchynnikova@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1962-8976>

Питання етики при перекладі актуалізують як лінгвістичні (еквівалентність у перекладі), так і екстралінгвістичні (герменевтика, машинний переклад, міжкультурність, норми професійної поведінки перекладача) чинники. При цьому саме “етичний підхід до збереження будь-яких лінгвістичних і екстралінгвістичних контекстів, інтертекстів і проявів індивідуальності,

збереження культурного минулого, але й водночас наведення мостів до нинішнього і майбутнього контекстів” (Скубашевська, 2011, с. 478) зумовлює адекватність перекладу (за недосяжністю повної еквівалентності оригіналу). Однак, до сих пір у вітчизняному перекладознавстві бракує вичерпного опису етичних питань при перекладі, що залишає за ними статус актуальних.

Метою цієї розвідки є визначення багатоаспектності етики при перекладі з акцентуванням на необхідності залучення до процесу перекладу всіх її складових.

Питання етики при перекладі зазвичай пов’язують із загальнолюдською і професійною етикою самого перекладача, зокрема це стосується взаємовідносин із роботодавцями / замовниками і колегами-перекладачами (Загот, 2004, с. 56), а також дотримання перекладачем суспільних норм і професійних кодексів поведінки (Кретьова, 2008, с. 67), включаючи, але не обмежуючись якістю, неупередженістю, об’єктивністю, політкоректністю, конфіденційністю тощо.

Проте, через брак універсальних перекладацьких етичних стандартів, на нашу думку, при виконанні будь-якого перекладу доцільним є дотримання інтегрованого

комплексу “трьох культурно-пов’язаних етик” (“three sets of ethics” (Abdelkarim El Amari, 2016, с. 84)), тобто етики тексту оригіналу, етики тексту перекладу і етики перекладача як культурного посередника.

Таким чином, визнання тривимірності етики при перекладі дозволяє охопити: 1) всі інформаційні рівні (вербальний, змістовний, інтенціональний) тексту оригіналу з його культурно-етичною складовою, 2) процес перекладу (роль перекладача, його спеціальні знання і здатність інтерпретувати та відтворювати із дотриманням професійного кодексу) і 3) продукт перекладу (адекватний за змістом та інтенціональністю, адаптований під культурно-етичні норми цільової аудиторії). Відтак етика при перекладі не лімітується суто перекладацькою етикою = морально-професійною етикою перекладача. Це – не тільки зобов’язання перекладача коректно зрозуміти оригінальне повідомлення, вичленити смисл та обрати відповідні перекладацькі трансформації задля його адекватного відтворення у цільовій мові. Це й здібності перекладача ефективно використовувати свою “сіру зону” – зону розпакування культурної складової тексту оригіналу та її подальшого упакування у культурну складову тексту перекладу за нормами цільової культури.

Література

1. Загот М. А. О переводческой этике. Мосты: журнал переводчиков. Азбука деловых отношений. 2004. № 3. С. 56–60.
2. Кретьова О. І. До питання професійної етики перекладача. Вісник Черкаського університету. 2008. Вип. 124: Педагогічні науки. С. 64–70.
3. Скубашевська О. С. Етика перекладу в інформаційному суспільстві: постановка питання. “Гілея: науковий вісник” : Збірник наукових праць. Філософські науки. 2011. Вип. 48 (6). С. 477–483.
4. Abdelkarim El Amari. The Question of Ethics: What Options for the Translator? Global Media Journal (Canadian Edition). 2016. 9 (2). P. 83–98.

РЕТРОСПЕКЦІЯ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ

Нечай Галина Ігорівна,

Здобувач 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Філологія. Східні мови та літератури (переклад включно), перша - китайська. Мова і література (китайська, англійська)»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна,**
викладач кафедри теорії та практики перекладу

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

Людська діяльність у сфері літератури, головною ознакою якої є творчий підхід, посприяла появі такого явища, як художній твір. Саме твори художньої літератури розкривають її як мистецтво слова, де останнє виступає в якості головного інструмента автора.

Художню літературу прийнято ділити на 3 категорії: епос, лірика і драма. Кожна з яких має свою структуру, жанри та особливості написання. Проте, їх об'єднує наявність певних ознак, притаманних художньому твору, таких як образність та естетика мовлення (Орлов, Орлова, 2020).

На відміну від наукових творів різних напрямів, художні твори задовольняють не лише пізнавальні та інтелектуальні потреби людей, а й естетичні. Мета художнього твору полягає у тому, аби розважити, задовольнити читача, а також занурити його в атмосферу та сенс розповіді. Художні твори дають змогу пізнати майбутнє, теперішнє і минуле персонажів, що впливає на сюжетну лінію твору, її сприйняття читачем та його відношення до персонажів і подій у творі загалом.

Для того аби показати розгорнуту сюжетну лінію, пояснити певні моменти або змусити читачів змінити своє ставлення до когось або чогось у процесі читання, автори художніх творів використовують прийом, який має назву ретроспекція.

Ретроспекція або, як її ще називають, флешбек являє собою повернення у часі «назад», тобто зображує події, що відбувалися до того часу, що представлений як «теперішній» у певному творі.

Важливо зазначити, що поняття часу у художніх творах тісно пов'язане з його персонажами. Це пояснюється тим, що саме на героях твору можна відслідковувати плин часу та логічну послідовність

розвитку подій у творі, яку автор буде з огляду на поступовість розкриття самих персонажів та твору загалом.

Ретроспекція може функціонувати у художньому творі по-різному. За класифікацією Ю. Обелець, існує 5 її основних видів: інтродуктивна (включення персонажу та його історії до сюжету твору одним уривком), кумулятивна (послідовне зображення минулого життя персонажів, яке необхідне для розкриття героїв і пояснення деяких моментів у теперішньому часі твору), відновлювальна (відновлює справжній перебіг подій у творі, який міг бути сплутаний), метанаративна або інклюзивна (включення до тексту елементів, які надають достовірності твору, наприклад листи або газетні тексти) та ремінісцентна (ґрунтується на спогадах персонажів, спричинених певними ситуаціями у теперішньому часі твору) ретроспекції (Обелець, 2006).

У деяких художніх творах ретроспекція може займати головну позицію, тобто виступати як основна сюжетна лінія, де «теперішній час» слугуватиме лише допоміжним елементом для необхідного переходу до минулого (Менчук, 2013).

Так, можна зробити висновок, що ретроспекція дозволяє розкрити персонажів, спираючись на їх минулий

досвід, насичує текст неочікуваним розвитком подій. Цей феномен часу може виступати у якості як сюжетоутворюючого, так і допоміжного елемента у художньому творі. Таке порушення часового континууму як ретроспекція умовно розділяє твір на дві частини – теперішнє та минуле, однак це дає змогу читачу прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки тих чи інших обставин, зображених у творі.

Література

1. Орлова О.В., Орлов О.П. Основи літературознавства. Тексти лекцій: навчальнометодичний посібник для підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» галузь знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта «Мова і література (англійська/німецька)». Полтава : ПНПУ, 2020. 134 с.
2. Обелець Ю. Темпоральна структура можливих світів художнього тексту (на матеріалі англомовної прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: Спец. 10.02.04 «Германські мови». Одеса, 2006. 21 с.
3. Менчук. М. Текстотвірні категорії проспекції та ретроспекції у текстах. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2013. № 27. С. 171-177.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ: КОРПУСНИЙ ПІДХІД

Орлова Юлія Валентинівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу
ДЗ «Український державний університет
імені Михайла Драгоманова»
м. Київ, Україна
yu.v.orlova@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8237-2638>

Боліла Руслана Анатоліївна,
студентка педагогічного факультету (Level 1)
Телфордський коледж
м. Телфорд, Сполучене Королівство
Великої Британії
a365624@telfordcollege.ac.uk
<https://orcid.org/0000-0002-2638-9865>

У центрі уваги науковців перебувають питання класифікації власних назв (далі – ВН), вивчення їх етимології, значення, граматики тощо (Дж. Андерсон, О. Бондарь, Дж. Гомешлі, М. Кочерган, Ф. Колман).

Актуальними стають корпусно-базовані дослідження для вивчення особливостей функціонування

ВН в природному мовленні (Д. Бібер, Т. МакЕнері, Х. Мошенбахер).

Мета даної розвідки полягає у визначенні особливостей функціонування ВН у сучасній англійській мові (далі – АМ) та специфіки їх відтворення українською мовою (далі – УМ) на матеріалі 107 контекстів, вибраних з англомовного (далі – АМ) роману “Harry Potter and the Order of the Phoenix” та його українськомовного (далі – УМ) перекладу В. Морозова.

В результаті дослідження АМ контекстів встановлено, що ВН на позначення імен героїв вжито 102 рази (в УМ перекладі – 99), прізвищ – 45 (29), прізвиськ – 14 (13), імені та прізвища – 10 (13). Англійські ВН вжито в загальному (*Remus Lupin stood nearest to him*) та присвійному відмінках (*The voices of Dudley’s gang died away*). УМ ВН функціонують у називному; родовому (*Ремус Люпин стояв найближче до Гаррі*); давальному (*Довелося Фредові й Джорджеві їх сховати...*); знахідному (*Пам’ятаєш Флер Делякур?*); орудному (*...люди, що колись боролися з Відомо-Ким*); місцевому (*...його вимоглиий погляд зупинявся то на Ронові, то на Герміоні*); кличному відмінках (*Дідіку, що сталося?*); як присвійні прикметники (*у Ронових батьків*). Зафіксовано

випадки функціонування АМ та УМ ВН як відокремленого уточнення (*Why wasn't he, **Harry**, busy? – Чому в нього, **Гаррі**, не було ніяких справ?*).

АМ ВН на позначення героїв та їх УМ відповідники виконують синтаксичні функції підмета (найчастотніші випадки), зокрема й складеного (англ. ***Harry** opened his eyes; **Fred and George** had to hide them*; укр. *Тімка **Петунія** і дядько **Вернон** вважали...*; ***Гаррі** ледве стримався...*), додатка (*He's killed **Cedric!** – Він убив **Седрика!***) та означення (*... as she strapped **Harry's** trunk... – ...прикріплюючи **Гарріну** валізу...*). Також ВН вжито в романі у функції звертання на початку, в середині або наприкінці речення (*This is night, **Diddykins**; **Diddy**, what's the matter?; Stop being so cheerful, **Mad-Eye**, he'll think... – Ти малюєш таку життєрадісну перспективу, **Дикозоре**, що **Гаррі** подумає...*), а також вжито як риторичне поширене або непоширене звертання (***Diddy!**; Dear Mr. Potter – Дорогий містєре Поттере!*).

Встановлено, що АМ ВН функціонують, зосібна, як іменники у формі множини (вжито з означеним артиклем) для називання груп людей, об'єднаних родинними зв'язками, та відтворюються в УМ іменниками збірної множини (*...Harry removed his foots lowly from the stair and*

turned to follow *the Dursleys* – ...Гаррі поволі забрав ногу зі сходинок й поплентався до *Дурслів*).

На матеріалі АМ контекстів зафіксовано 14 випадків вживання прізвиськ – особових іменувань героїв роману з метою їх індивідуалізації. Такі іменування виникають як наслідок метафоричного переосмислення основних характеристик героїв роману (Железняк, 2005, с. 77). Встановлено, що АМ прізвиськам властиве явище синонімії. Так, синонімічними є такі АМ прізвиська та їх УМ відповідники (відтворені шляхом застосування мішаного транскодування): *Dudley Dursley* – *Dudley*, *Big D*, *Dud*, *Ickle Diddykins* (*Дадлі Дурслі* – *Дадлі*, *Дідік*, *Діді*, *Дад*, *Попульчик*, *(Гарнуній) Дадасик*; *Alastor Moody* – *Moody*, *Mad-Eye*, *Mad-Eye Moody* (*Аластор Муді* – *Муді*, *Дикозор Муді*) тощо.

Висновки. АМ ВН на позначення імен героїв роману відтворено шляхом транслітерування/транскрибування, а також із застосуванням перекладацьких трансформацій лексичної заміни та випущення. АМ та УМ ВН позбавлені ознак квантитативної актуалізації, але зрідка функціонують у формі збірної множини (на позначення представників однієї родини). АМ ВН та їх УМ відповідники виконують

в реченні синтаксичні функції підмета, додатка та означення, а також функціонують у формі поширеного та непоширеного вокатива на початку, в середині чи наприкінці речення. АМ власні назви вживаються у 2 відмінках; українські – 7 і мають присвійну форму. Такий перехід пов'язаний з явищем морфологічної ад'єктивації і відбувається за допомогою суфіксів. Синоніми складають утворення, що виражають значення суб'єктивної (позитивної чи негативної) оцінки. Деякі з АМ прізвиськ нараховую до 4 синонімів, УМ – до 6 (за рахунок вжитих автором перекладу зменшено-пестливих/згрубілих форм імен).

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення функціонування АМ ВН та способів їх відтворення на матеріалі інших АМ художніх творів та їх УМ перекладів із застосуванням корпусного підходу.

Література

1. Желєзняк, І. М. (2005) Світоглядний код слов'янської антропонімної лексики // *Актуальні питання антропоніміки*. (272 с.). Київ: Кий.
2. Роулінг, Д. К. (2003) *Гаррі Поттер і Орден Фенікса*. (314 с.) . Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА.

3. Rowling, J. K. (2003) *Harry Potter and the Order of the Phoenix*. (766 p.). London: Bloomsbury Publishing.

АНГЛОМОВНІ ЕПІТЕТИ У ПЕРЕКЛАДАХ МИКОЛИ ЛУКАША

Пашко Станіслав Володимирович,
Викладач кафедри філології та соціально-
гуманітарних дисциплін
Полтавський інститут економіки і права
м. Полтава, Україна
stanislavpashko97@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9585-1745

Епітет є важливим об'єктом дослідження сучасної лінгвостилістики є як мовно-виразовий засіб, що відіграє значну роль у творенні мовної картини окремого індивіда і певної спільноти людей (територіальної, соціальної, професійної тощо), а також відображає мовні традиції певної епохи загалом.

Епітети широко використовуються при перекладі поезії, адже засвідчують значні можливості мови у сполучуваності слів, є одним із виявів мовного багатства. Вони допомагають вирізнити певний предмет чи явище з ряду однорідних, точніше передати думку, надають мові образності та емоційності, впливають на красу вимови. Невичерпне вивчення епітета має певні традиції в лексикології, лінгвостилістиці, теорії літератури. (Галаган, 2007)

При перекладі епітетів повстає проблема вибору методу художнього перекладу. Це зумовлено невідповідностями в структурі різних мов, що і призводять до труднощів, пов'язаних зі збереженням і передачею значень слів при їх перекладі іншою мовою. При аналізі робіт І. В. Корунця та Л.П. Єфімова, а також перекладах Миколи Лукаша можна зробити висновок, що до найбільш поширених методів при перекладі поезії належать:

Транскрибування і транслітерація (калькування) (способи перекладу шляхом відтворення її форми слова буквами мови перекладу. При транскрибуванні відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації - його графічна форма (буквений склад));

Лексико-граматичні трансформації:

1. Диференціація (використання не словникового відповідника, в залежності від його актуальності у контексті) та уподібнення (використання лексично-граматичного відповідника);

2. Конкретизація (трансформація, внаслідок якої слово більш широкого значення в оригіналі замінюється словом вузької семантики при перекладі);

3. Генералізація (процес протилежний до конкретизації); (Єфімов, 2004)

4. Смысловий розвиток (прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається);

5. Антонімічний переклад (форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним);

6. Цілісна перебудова (являє собою різновид семантичного розвитку, але у випадку цілісної перебудови до уваги беруться не елементи, а ціла форма (речення або навіть текст);

7. Компенсація втрат у процесі перекладу (пошук аналогій у мові перекладу, які відсутні у мові оригіналу (метод граматичної заміни)).

Асоціативний переклад (метод перекладу, що характеризується асоціативним мисленням при перекладі, фантазуванням, поетизацією).

Перекладами поезії легендарного шотландського поета та фольклориста Роберта Бернса на українську мову займався видатний перекладач Микола Лукаш. Проблема цілісного осмислення творчої спадщини Миколи Лукаша є необхідною складовою української культури. Микола

Лукаш зайняв виняткове місце в українською перекладознавстві.

Перекладацький аналіз епітетів, зібраних методом суцільної вибірки на основі поезії Роберта Бернса та перекладах його творів українського перекладача та мовознавця Миколи Лукаша показує, що перекладач використовує досконале знання мов та картин світу оригіналу та перекладу, а також володіння різними видами трансформації при перекладі, а саме:

На прикладі епітета *handsome* можна побачити, що Микола Лукаш перекладає методом уподібнення як *моя люба*. А *complete reputation* як *душевна краса*. Епітет *dinner sleep* було перекладено автором як не ... *сні по ситому обіді*, що є результатом граматичної перекладацької трансформації методом асоціативно-смісловим.

Миколою Лукашем епітет *an old man in a dry month* було перекладено як *старий у місяці сухому*. Цей переклад є результатом методу уподібнення.

Методом граматичної заміни з пошуком словникових відповідників в українській мові були перекладені наступні *enimemi*: *canty baith* як *домограй*, *frosty pow – inий*, *bonnie brew* – *чорний чуб*, *dauntless heart* - *він не боявся лорда самого*, *virtue's side* – *чеснота*.

У фразі *with his frosty beard* епітет було перекладено *морозний*, що є результатом дослівного перекладу, що буває не часто, особливо у поезії. Для епітета *brilliant gift* було взято граматичну заміну *і згине зло*. Микола Лукаш переосмислює значення словосполучення та наводить україномовний еквівалент. У виразі *forbidden fields* перекладач опускає слово «забутий» і при перекладі передає лише неповний еквівалент *fields* як у *ту межу*. Епітет *sic things* було перекладано як *отрута*, що дослівно можна перекласти як *хворі речі*, але автор використовує вміння знайти еквівалент, що типовий у українській мові. Теж саме у наступному випадку: *Bosom wrings* – *рана в грудях*. У випадку *...the lion's wings* – *левині крила*. М. Лукаш при перекладі використовує метод калькування.

Висновок. До труднощів, пов'язаних зі збереженням і передачею значень слів при їх перекладі іншою мовою. До найпоширеніших методів перекладу відносять: транслітерацію і транскрибування, лексико-граматичні трансформації та асоціативний переклад. У ході дослідження було проведено перекладацький аналіз методом суцільної вибірки на основі поезії Роберта Бернса

та перекладах його творів українського перекладача та мовознавця Миколи Лукаша. Саме метод граматичної заміни є найбільш поширеним у перекладах Миколи Лукаша.

Література

1. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Підручник для ВНЗ. Вінниця. Нова Книга. 2003
2. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учбово-методичний посібник. Вінниця. Нова Книга. 2004 с.58
3. Філологічні науки. Випуск 2 (86). Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Т.А. Палей. Лексико-граматичні особливості перекладу англомовних епітетів. Ж. 2017. с. 99.
4. Галган Н.М. Епітети в урбаністичній прозі 30-х років ХХ століття (на матеріалі новели «Зустріч» Б. Нижанківського). Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Збірник наукових праць. Ч. II: Вип. 3. Ред. кол. В.В. Левицький, Л.І. Бєлєхова, та інші. Х. 2007. С. 109.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ КИТАЄМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Перепада Дар'я Олександрівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри східних мов
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна
dariaperepadia@gmail.com
ORCID 0000-0002-9133-7244

Прагнення України до співпраці із КНР та виходу у нові межі економічного простору ставить перед перекладачами багато нових цілей і викликів. Уміння та досвід перекладу популярних публіцистичних текстів економічного спрямування стає невід'ємною ланкою діяльності професійного перекладача, що і зумовлює **актуальність** обраної теми.

Метою проведення дослідження є розкриття особливостей перекладу китаємовних публіцистичних текстів економічного спрямування на матеріалі китайської народної онлайн-газети «**人民网**».

Загальновідомо, що мова публіцистики часто емоційно наповнена, що наближає її до рис художньої

літератури, але при цьому має різну спрямованість. Все це ставить перед виконавцем перекладу такого тексту додаткові цілі. Повноцінний переклад газетного матеріалу, крім фактично точної передачі змісту, повинен донести до широкої аудиторії всі емоційні тонкощі, укладені в оригіналі (Найда, 2015).

Специфічність лексичного вмісту популярних економічних статей існує при взаємодії трьох основних компонентів: загальноповсякденної лексики, загальнонаукової та термінологічної. Так, слова та висловлювання фінансового характеру вибудовують специфічну групу, що характеризує окремі риси економічного тексту та користується популярністю (Гречихіна, 2014). Наприклад:

«美国前总统克林顿的经济顾问莱斯特·瑟罗指出，市场经济存在两个先天的缺点：一是与生俱来的衰退，二是与生俱来的金融危机» (任寿根，2020). *Радник колишнього президента США Клінтона з економічних питань Лестер Терроу зазначив, що **ринкова економіка** має два притаманні їй недоліки: один з них — це природна **рецесія**, а інший — **фінансова криза**.*

Популярні економічні джерела містять живі метафори, породжені на базі звичних концептів життя

особистості та у трансформованому вигляді відповідають фінансовим концепціям. Наприклад:

« 判断金融危机是否爆发非常重要。如果已经爆发了金融危机，却未得到确认，则政府救市政策可能会迟缓或力度不对等，该金融危机造成的冲击就会更巨大» (任寿根，2020)。 *Дуже важливо визначити чи вибухнула фінансова криза. Якщо фінансова криза спалахнула, але це не було підтверджено, державна політика порятунку ринку може бути повільною або невідповідно інтенсивною, а викликаний фінансовою кризою удар буде ще потужнішим.*

Популярні економічні тексти сповіщають про фінансові події та ситуації і містять багато культурно-специфічних компонентів (Гречихіна, 2014). Такі матеріали вбачаються як складовий фрагмент культури, а у випадку із китайськими джерелами – комуністичний стрій суспільства, що прослідковується у мовних засобах передачі економічної соціокультурної інформації. Наприклад:

«大家都在担心，世界经济会不会陷入危机的泥潭。在这个关键时刻，只有坚持同舟共济、团结合作，才能战胜经济危机。我们要心往一处想、劲往一处使，加强宏观

经济政策协调，防止全球复苏进程放缓甚至中断» (新华社微博，2022)。 *Усі переживають, що світова економіка потрапить у **трясовину** кризи. У цей **відповідальний момент** лише суворо **дотримуючись принципам солідарності** та **згуртовано працюючи разом**, ми зможемо подолати економічну кризу. Ми повинні **думати в одному напрямку**, **разом спрямовувати зусилля**, **посилити злагодженість макроекономічної політики** та не допустити уповільнення або навіть припинення процесу **глобального відновлення**.*

Висновки. Публіцистичні тексти економічної тематики характеризуються чітким викладом фактів та подій, розгорнутістю висловлювань та наявністю термінології. Вони не позбавлені й стилістичних прийомів та емоційного забарвлення, що мають бути враховані перекладачем для передачі не тільки змісту оригіналу, а й з метою збереження фонового впливу вихідного тексту на читача.

Література

1. Гречихіна Н. Термінологічна лексика в економічному науково-навчальному тексті. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4356/1/ter>

[minology-lexics%20econom-science%20education-text 2014.pdf](#) (дата звернення: 09.10.2022)

2. Найда А. М. Специфіка перекладу газетно-публіцистичного тексту URL: http://www.confcontact.com/2015-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/fl7_nayda.htm

(дата звернення: 09.10.2022)

3. 新华社微博. 习近平：只有坚持同舟共济、团结合作，才能战胜经济危机 . 人民网 . URL: <http://politics.people.com.cn/n1/2022/0622/c1024-32453689.html>. (дата звернення: 29.09.2022)

4. 任寿根。金融危机、货币危机与经济危机辨析.人民网 . URL: <http://capital.people.com.cn/n1/2020/0414/c405954-31672913.html>. (дата звернення: 29.09.2022)

АБРЕВІАТУРА В СПІЛКУВАННІ СУЧАСНОЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Рибчан Вікторія Сергіївна
здобувач 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності «035 Філологія. Східні мови та
літератури (переклад включно), перша - китайська. Мова і
література (китайська, англійська)»
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка»

Науковий керівник – **Корінська Ольга Олегівна**,
викладач кафедри теорії та практики перекладу
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м.Полтава, Україна

Людство прагне до ефективності та економії часу у багатьох аспектах. Аббревіація допомагає утворювати скорочені версії слів, понять чи назв за допомогою перших літер або інших частин мовної одиниці. В повсякденному житті ми звичніше зустрічаємось з аббревіатурами у новинах, в описі складу продуктів або шкільному / університетському розкладі.

Проте мало хто звертає увагу на те, що в особистих розмовах теж є скорочення локальних фраз чи окремих слів. Особливо це помітно саме в англійській мові, адже мова є загального користування та багата на різні мовні елементи.

Інтернет-скорочення полегшують етап знайомства та заохочують до спілкування. Знання поширених аббревіатур, що використовуються у процесі віртуального спілкування, допомагає зрозуміти краще інших людей і дає змогу спілкуватися з ними швидко й легко (Ніколаєва Тетяна, ст. 163).

На сьогоднішній день можна сміливо сказати, що використання сленгу та аббревіатур – це перспектива письмового спілкування. З популяризацією інтернету та соціальних мереж, з'явилося безліч нових аббревіатур та скорочень, які активно вживаються в електронному спілкуванні. Наприклад : *NRN* (no reply is necessary) – відповіді не потрібно; *ASAYGT* (as soon as you get this) – як тільки ви отримаєте це; *TTYL* (talk to you later) – поговоримо пізніше, «до зв'язку»; *JIT* (just in time) – вчасно; *AKA* (also known as) – також відомий як; та інші (електронний ресурс).

Інтернет і мобільний зв'язок демонструють нам надзвичайну швидкість проходження інформації, що викликало прискорення і полегшення загального темпу життя. Загальне прагнення до економії часу і відповідно, мовних засобів, призвело до зміни мислення, в тому числі текстового.

В свою чергу аббревіації можуть поділятися на різні категорії. Одна з них це фонетична – утворюється шляхом заміни компонента чи цілого слова літерою / цифрою, лексикалізована форма якої має ті ж (або наближені до них) фонетичні характеристики, що й замінюваний компонент. Приклади заміни за допомогою літер: U – you, C – see, R – are. Такий спосіб аббревіації пов'язаний з тим, що ціле слово може звучати як окрема буква алфавіту. Тож, бачимо такі приклади вживання: *I love u* або *We r ready to do it*.

Значно не звичніше виглядає фонетична аббревіація за допомогою чисел, або ж тому є назва – нумерорім, тобто це слово, в якому цифра використовується для утворення аббревіатури. Не так багато одиниць існує для утворення подібного роду скорочення.

Зазвичай цифра 2 використовують в аббревіації слів, де присутня частинка *to* або ж *too*: (*U2* - you too, *F2F* - face to face).

Цифра 4 можна зустріти замість частки *for* або *fore*: (*B4* - before, *4ever* – forever).

Не можна не додати цифру 8, яке вживається в словах, де присутні морфеми *-eat* або *-ate*: (*H8* – hate, *GR8* – great) (Бріджит Джонс, ст. 11).

Проаналізувавши інформацію вище можна зробити висновок, що аббревіація – це невід’ємна частина життя. Вона не тільки пришвидшує спілкування та економить час, але ще й розвантажує інформацію та пришвидшує її донесення до іншої людини. При живому спілкуванні передача великого обсягу інформації займає лічені секунди. Проте при листуванні в Інтернеті, щоб висловити, навіть коротку думку доведеться витратити хвилину, а то і більше.

Знання поширених аббревіацій та сленгу зможе якісніше та ефективніше вплинути на розмову та діалог культур. Подана тема повинна бути більш досліджена та обговорена в навчальних закладах, адже такі елементи будуть присутні у майбутньому спілкуванні з носіями.

Література

1. Ніколаєва Т. М. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». № 9, 2021
АНГЛІЙСЬКІ НУМЕРОНИМИ ЯК ТИП АБРЕВІАЦІЇ В МОВІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ
2. Бріджит Джонс Особливості перекладу аббревіатур та скорочень (на основі британських онлайн-видань)

3. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://p12.com.ua/journal/view/internet-vocabulary-slang-abreviaturi-skorochennya>

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА WHITE PAPER

Рябокінь Наталія Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри
філології та соціально-гуманітарних дисциплін
Полтавський інститут економіки і права
м. Полтава, Україна
nwerbowa161@gmail.com
[orsid.org/0000-0001-5950-8798](https://orcid.org/0000-0001-5950-8798)

В умовах розквіту економіки та фінансових технологій з'являються нові жанри медійних текстів, що обслуговують комунікацію у цій сфері. Переклад саме таких текстів є особливо затребуваним у сучасному світі. Проектний документ, також відомий як White paper – динамічний текст, що функціонує у сфері цифрового бізнесу, криптовалют та токенизованого майна. Раніше такі тексти це лише державні наукові звіти, проте зараз White paper стає інструментом залучення інвесторів (Смірнова 2016; Шандра 2014; Willerton 2013). Термін White paper / вайтпейпер (він же "технічний документ", "інформаційний документ", "біла книга", "white paper" або whitepaper) корінням сягає політики. Першим в історії вайтпейпером була "Біла Книга" Черчілля в 1922 році, в якій було представлено політичну ідею до того, як вона стала

законом. Цей медійний жанр не досліджувався в українському перекладознавстві і саме тому привернув нашу увагу.

Англомовні тексти White paper обслуговують бізнес-комунікацію, сам текст написаний в офіційно-діловому стилі, а одна з цілей таких текстів – залучити потенційних інвесторів різних рівнів.

Саме тому, особлива роль у цих текстах належить рекламним елементам в імпліцитній формі.

У більшості випадків привертання уваги реципієнта пов'язане з виділенням певних фрагментів тексту, які допомагають залучати читача, а також сприяють формуванню позитивної думки про компанію, її команду, продукт, який випускається і т.д. У тексті компанії Crypviser пропозиціям-тезам із позитивним прагматичним матеріалом були виділені особливі місця в окремих блоках, а також був використаний яскравий колір тексту для додаткового виділення інформації. Саме таке виділення інформації реалізується частина функції тексту, що впливає, а саме в залученні уваги читача.

Привертання уваги читача також досягається шляхом використання автором креолізованих елементів:

таблиць, діаграм, наочних зображень, графіків, статистичних даних тощо.

Слід зазначити, що креолізовані тексти – це складне текстове утворення, що поєднує вербальні та невербальні елементи. У їх структурі визначне місце належить графічним елементам, які є іконічними (ілюстрації, графіки, схеми, зображення) (Батринчук 2018, с.80). Це дозволяє наочно вказувати на переваги продукту/компанії, і навіть спонукати реципієнта до прийняття будь-якого рішення, дії. Креолізовані елементи зустрічаються часто, однак відзначимо, що їхнє основне завдання полягає у наочному уявленні переваг інвестицій у аналізований проєкт.

Також важливим вважаємо той факт, що автори текстів White paper можуть вдаватися до порівнянь функції / продукту / компанії із відомим аналогом: 1) «Mike is one of the legends internet industry. He founded the leading online car classifieds business, Auto.ru (аналог з Autotrader UK), back in the 90s and later sold it to Ukrainian Google for \$175 million». 2) «Vitaliy co-founded the Leading online resource dedicated to the movie industry Kinoposhuk.ua (аналог із IMDB) when he was still studying in the University».

Часто позитивне сприйняття проєкту / компанії формується за рахунок використання пропозицій із негативною семантикою та/або з підрядними умови з подальшим використанням пропозиції з позитивною семантикою, наприклад: «If a school charges \$20 for a lesson, the tutor usually receives \$5–8 of the total amount. Working directly with tutors and eliminating the middlemen makes it possible to save up to 75% on the cost of a lesson».

Крім того, пропозиції з підрядними умови можуть використовуватися для позитивного сприйняття реципієнтом суб'єкта PR: «If a maximum amount is raised contract can stop collecting funds».

Вибір лексичного складу авторами текстів White paper націлений на сприятливе сприйняття реципієнтом проєкту. Найчастіше це досягається шляхом використання лексичних одиниць із позитивною семантикою: «The COSS team is visionary in the way they develop a Crypto-One-Stop-Solution. On the road to mass adoption of cryptocurrency, we do not allow restrictive belief systems to interfere with the development of the COSS platform. We embrace the changes brought by fast-moving technologies and welcome innovation at every level».

Тексти проєктних документів часто посилаються на актуальні дані авторитетних джерел для підкріплення наведеної інформації. Це дозволяє надати вагу зазначеним даним та вказати на обізнаність автора.

Зазначимо, що, незважаючи на те, що автори таких текстів намагаються посылатися на достовірні джерела даних, White paper також можуть мати відсутні посилання на використані джерела. Так, наприклад, у файлі проєкту НТОК не вказуються джерела, із яких робиться заяву щодо капіталізації ринку дистанційної освіти. Можна зробити наступний висновок – тексти White paper дійсно мають функцію, яка впливає, як мінімум реалізується в специфічному виборі лексичного складу, а також у використанні пропозицій із підрядними умови, також порівнянь із великими відомими компаніями та креолізованих елементів.

Література

1. Батринчук, З. Р. Креолізований текст як параграфемний елемент у сучасному англomовному епістолярному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2018. Т. 1 №Вип. 3. С. 80-84

2. Смирнова О. А., Золина Д. М. Основные положения «Белой книги» 2013 года и участие Французской Республики в конфликтах и кризисах. *Вестник ВолГУ*. 2016. №2.
3. Шандра А. В. Основные положения и характер Белой книги 1930 года. *Вестник Рязанского государственного университета им. С.А. Есенина*. 2014. №4 (45).
4. Willerton R. Teaching white papers through client projects. *Business Communication Quarterly*. 2013. №. 1. P. 105–113.

**ЕВФЕМІЗМИ ЯК СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ В
МІЛІТАРНО МАРКОВАНИХ ДИСКУРСАХ
(НА ПРИКЛАДІ НОВИННИХ ЗАГОЛОВКІВ
БАГАТОМОВНИХ САЙТІВ)**

Сафонова Наталія Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного
мовознавства та перекладу,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна
sa4nova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2460-6173>

Міжкультурна комунікація є мірилом адекватності змісту текстів, створених однією мовою, але призначених для сприйняття членами іншої соціо-культурної, а відтак і мовної спільноти – не носіїв мови, а звідси – і не носіїв культури, а через це не занурених у стереотипне середовище цієї мови й культури. Психологічний аспект покликаний врахувати реакцію «не носіїв мови» на окремі вербальні повідомлення й дискурс загалом. Особливо вагомі ці аспекти при перекладі текстів з однієї мови іншою, зокрема текстів певного регістру чи наративу. Актуальність нашого дослідження у заявленому

формулюванні зумовлена тим, що в українському інформаційному середовищі кількість мілітарно маркованих текстів щораз зростає, а відтак зростає потреба передачі змісту таких текстів іншими мовами. Предметом часткового або й повного опису такі жанри не ставали ні на рівні структури, ні на рівні функцій, ні на рівні значення (смислу).

Мета нашої наукової розвідки полягає у виявленні ролі такого способу перекладу, як евфемізми, а також доведенні доцільності його використання, як одного із засобів трансформації на лексичному, текстовому й дискурсивному рівнях.

У поняття «евфемізм» вкладаємо класичне широке розуміння терміна, як навмисної заміни / трансформації знака певного поняття описовим найменування або іншим знаком для усунення небажаних, надто різких, недостатньо ввічливих слів шляхом їхнього пом'якшення або шифрування через заборону на вживання деяких слів, зумовлену соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками (Загнітко, 2012; Селіванова, 2006). Одразу зауважимо, що такі трансформації / заміни не можуть бути кореферентними замінами / трансформаціями ні в

смісловому, ні (найчастіше) в структурному відношеннях, оскільки вони стосуються не стільки денотативного, скільки конотативного значення: евфемізм у тексті перекладу тяжіє до завуальовування надмірної експресивності змісту тексту оригіналу.

До евфемізації висловлення вдаються тоді, коли текст мови оригіналу не проходить перевірку на доцільність, доречність, етичність, естетичність тощо у мові перекладу, тобто за аксіологічною шкалою не відповідає критеріям норми, прийнятої для носіїв цієї мови (і культури). Наголосимо на важливому: зміст тексту не міняється, смислова перспективна дискурсу не міняється, міняється лише частина перелокутивного ефекту, який надходить до реципієнта тексту-перекладу, оберігаючи його від культурного шоку. Також важливо, що такий реципієнт може навіть не здогадуватися, що він отримав «адаптований» для своєї лінгвокультури текст, оскільки втрати змісту для нього не відбулося або принаймні не повинно було відбутися.

За нашими спостереженнями над багатим фактичним матеріалом, зібраним методом суцільної вибірки, евфемізація відбувається на кількох рівнях:

1) на рівні слова або словосполучення, коли неблагозвучне, грубе, надто зневажливе слово або словосполучення тексту-оригіналу перекладач замінює на більш нейтральне, емоційно збалансоване слово або словосполучення в перекладі; це класичний спосіб евфемізації;

2) на рівні регістру тексту, коли перекладач вдається до пониження градусу експресивності усього тексту / дискурсу, наприклад, неприйнятний сарказм змінює на іронію, надмірну категоричність на допустимість, залякування і погрози на попередження тощо;

3) на рівні форми / структури дискурсу через синтаксис або просторове розташування частин тексту.

Отже, проведений аналіз дозволяє нам дійти висновку, що евфемізм – категорія давно вже не лише лексичного рівня мовної системи, а евфемізація як мовленнєве явище пронизує всю мовну систему – від фоно-просодичного до текстово-дискурсивного.

Література

1. Загнітко Анатолій. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 388 с.

2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

**ВЕРБАЛЬНІ РЕПРЕЗЕНТАНТИ
КОНЦЕПТУ ВІЙНА
(НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ
«УКРАЇНСЬКА ПРАВДА»)**

Сизоненко Наталія Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна
nataliia.syzonenko@pdaa.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7978-8675>

Збройна агресія росії проти України, розпочата ще 2014 р., 24 лютого 2022 р. набула інших вимірів як у геополітичному, так і в міждержавному контексті. Стрічки новин відтоді рясніють повідомленнями про напад росії на Україну, перебіг війни і її наслідки для України і світового співтовариства. У цьому контексті варто погодитися з тезою дослідниці Г. Яворської: «Фізичний модус існування війни завжди йде у супроводі її дискурсивного модусу» (Яворська, 2016, с. 42).

Мета нашої розвідки – схарактеризувати вербальні репрезентанти концепту *війна* на матеріалі статей інтернет-видання «Українська правда».

Концепт *війна* перебуває в центрі наукового аналізу українських дослідників, зокрема асиметрія матеріального (фізичного) та дискурсивного модусів російсько-українського конфлікту (гібридної війни) доводиться в дослідженні Г. Яворської (Яворська, 2016); мовні засоби об'єктивації концепту війна в українському газетному тексті здійснено в розвідці Т. Вільчинської (Вільчинська, 2017); структуру лексико-семантичної групи «воїни» змодельовано в публікації О. Кирилюк (Кирилюк, 2022).

Концепт *війна* є ментальним утворенням, який складається з понятійного, оцінного й ціннісного компонентів. У цій розвідці у полі нашої уваги саме понятійний складник концепту *війна*, який має в публіцистичному дискурсі (на матеріалі статей інтернет-видання «Українська правда») конкретні вербальні репрезентанти.

Лексема *війна* використовується в прямому і переносному значеннях: 1) організована збройна боротьба між державами, суспільними класами тощо; 2) стан ворожнечі між ким-небудь; суперечка, сварка з кимсь; боротьба (Словник української мови, 1970, Т.1, с. 669). У «Політологічному словнику» війна трактується як «політичний феномен, продовження політики, яку держава

здійснює іншими, насильницькими засобами, тобто є політикою в її екстремальному, агресивному бутті. У функціональному баченні – це збройна боротьба між державами (їх коаліціями) або соціальними, етнічними та іншими спільнотами (Політологічний словник, 2005, с. 109–110).

Змістове ядро концепту *війна* можемо спостерігати в конструкціях «означуваний іменник+неузгоджене означення»: ***війна проти України*** (УП: [2022/02/24/7325239](#)), ***війна Росії проти України*** (УП: [2022/11/7/693516/](#)), ***війна з Росією*** (УП: [2022/08/31/7365446/](#)). У наведених прикладах вербалізовано сторони військового конфлікту, названо державу-агресора. Основне ім'я концепту можуть посилювати ад'єктиви, що разом із ним становлять атрибутивні синтагми й експлікують його територіальні та просторові ознаки: ***російсько-українська війна*** (УП: [2022/02/24/7325239](#)), ***велика війна Росії проти України*** (УП: [2022/11/7/693516/](#)), ***повномасштабна війна*** (УП: [2022/11/2/7374661/](#)) і як синонімічний еквівалент ***повномасштабне вторгнення*** (УП: [2022/11/2/7374661/](#)).

Лексема *спецоперація* не використовується в ідентичному до *війна* значенні, а тому береться в лапки:

«Так, для їхнього населення це все ще **«спецоперація»**, вони все ще намагаються якесь слово для цього знайти (УП: [2022/11/2/7374661/](https://www.ukrainska.net/2022/11/2/7374661/)). Вказівка на те, що слово за своїм значенням не відповідає названому ним поняття, спостерігаємо в поєднанні лексеми *операція* з конструкцією «так званий»: «Голова МЗС Росії Сергій Лавров оголосив нову мету **так званої операції** в Україні – визначити конкретні види ударних озброєнь, які ніколи не будуть розгорнуті на її території» (УП: [2022/03/2/7327333/](https://www.ukrainska.net/2022/03/2/7327333/)). В окремих випадках лексема *операція* поєднується з неузгодженим означенням, яке конкретизує спосіб дії, і набуває ознак контекстуального синоніма до імені концепту: «**Операція із захоплення України** мала вкластись у 15 днів, з 20 лютого по 6 березня – документи російських військових, які отримали ЗСУ» (УП: [2022/03/2/7327333/](https://www.ukrainska.net/2022/03/2/7327333/)).

Як синонімічні до лексеми *війна* використано еквіваленти, у яких акцентовано увагу на часових і просторових локаціях подій зі стрижневими лексемами «напад»/«напасти», «вторгнення» (збройне **вторгнення** військ Російської Федерації по всім напрямам (УП: [2022/02/24/7325239/](https://www.ukrainska.net/2022/02/24/7325239/)), російське **вторгнення**, **вторгнення** Росії (УП: [2022/02/24/7325239/](https://www.ukrainska.net/2022/02/24/7325239/)), **вторгнення** Росії в

Україну (УП: [2022/02/24/7325239](#)), *повномасштабне вторгнення Росії* (УП: [2022/11/8/251184/](#)); *російський напад на Україну* (УП: [2022/02/24/7325239](#)), *повномасштабний напад на Україну* (УП: [2022/02/24/7325239](#)), *Росія напала на Україну* (УП: [2022/02/24/7325239](#)), *інвазія росіян* (УП: [2022/05/12/7345668/](#)).

У матеріалах журналістів також акцентовано увагу на засобах вирішення конфлікту і його протидіючих сторонах: *російська агресія* (УП: [2022/02/24/7325239](#)), *військова агресія Росії проти України* (УП: [2022/02/24/7325239](#)), *російська агресія проти України* (УП: [2022/11/8/7150204/](#)). В окремих випадках синонімічне словосполучення об'єднує ключові ознаки семантики «просторова локація» і «засоби боротьби», як, наприклад: *«Триває вже сьомий день відкритої повномасштабної агресії»* (УП: [2022/03/2/7327333/](#)). Для конкретизації відмінностей агресивної політики росії в Україні у різні часові періоди автори статей використовують різні найменування. Порівняймо: *російський напад в 2014, агресія 2022* (УП: [2022/07/13/7357793/](#)).

Отже, у статтях журналістів інтернет-видання «Українська правда» до засобів вербалізації концепту *війна*

належать одиниці різних мовних рівнів – лексичного, граматичного, серед яких основне ім'я концепту та його синоніми (*вторгнення, напад*), зокрема й запозичені (*агресія, інвазія*), атрибутивні синтагми (*російсько-українська війна, повномасштабна війна, російська агресія, військова агресія Росії проти України*), які експлікують різні ознаки збройного протистояння (сторони конфлікту, просторові і часові локації подій, засоби, задіяні у конфлікті тощо).

Література

1. Вільчинська Т. Концепт «війна»: особливості мовної об'єктивації у газетному тексті. *Лінгвістичні студії*. 2017. Вип. 24. С. 110–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2017_34_16 (дата звернення: 12.11.2022).
2. Кирилюк О. Л. Змістове наповнення лексико-семантичної групи «воїни» в дискурсі російсько-української війни. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. № 2. С. 23–32. URL: <http://www.vegsgoldenretrievers.com/index.php/humanities/article/view/347/331> (дата звернення: 12.11.2022).
3. Політологічний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка.

- Київ: МАУП, 2005. 792 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/kv_08.pdf (дата звернення: 12.11.2022).
4. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1.
5. Українська правда. Статті. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/> (дата звернення: 08.11.2022).
6. Яворська Г. М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт. *Стратегічні пріоритети. Серія : Політика*. 2016. № 4. С. 41–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sppol_2016_4_7 (дата звернення: 12.11.2022).

АРХАЇЗМИ ТА ІСТОРИЗМИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ЇХ ЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР

Склярова Ірина Вікторівна,
викладач кафедри романо-германської філології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна
irina.sklyarova1214@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7651-3887>

Людська мова – це лексична система, яка складається з декількох підсистем, склад яких постійно змінюється. Деякі лексичні одиниці стають новими – запозичуються з інших мов, інші – навпаки, відходять все далі на задній план та все рідше використовуються носіями, деякі – взагалі зникають з комунікативного середовища та залишаються існувати лише у історичній літературі та словниках. На процес появи чи зникнення лексичних одиниць впливають історичні події у вигляді політичних і суспільних змін, розвитку науки і технологій, реалій сьогодення.

Дослідження застарілої лексики актуалізує лінгвістичне питання розвитку мови, що допомагає побачити процес її еволюції і змінності, та прослідкувати

подальший розвиток. Проте ця проблема є досить актуальною ще й через те, що існує зовсім небагато відомостей та праць сучасного мовознавства з розгляду теми, що вивчається. Як вважає Суржикова К.П., «метод визначення часової приналежності слів шляхом проведення анкетування є найбільш об'єктивним», адже спиратись тільки на інтуїцію та власний досвід є недостатнім для того, щоб редагувати та створювати словники діахронічно маркованої лексики (Суржикова, 2005).

Метою даного дослідження є розкриття понять архаїзму та історизму, їхні відмінності та особливості, а також визначення їх впливу на сучасний комунікативний простір.

Застарілі слова застосовуються здебільшого письменниками, журналістами або істориками, інколи звичайними носіями мови, у художній чи історичній літературі, і навіть – у науковому чи офіційно-діловому стилі.

Застарілу лексику поділяють на історизми та архаїзми. Перші відображають вже неіснуючі історичні реалії, значення яких сьогодні потрібно пояснювати та які не мають аналогів у сучасній лексиці. Другі також

стосуються минулих епох, вказують на явища або предмети, але на відміну від історизмів досі використовуються у повсякденному спілкуванні та мають синоніми й відповідники у сучасній мові.

Найчастіше архаїзми чи історизми вживають для того, щоб відтворити колорит минулих часів чи надати піднесеного, урочистого, або ж навпаки – іронічного-сатиричного, жартівливого звучання.

Ольшанський І.Г. та Гусєва А.О. описують три групи застарілої лексики німецької мови:

1) історизми (der Ritter – лицар, die Taverne – таверна, das Turnier – турнір, der Armleuchter – канделябр; der Feldstecher – польовий бінокль; der Fiaker – візник; die Gestapo – гестапо (таємна державна поліція); der Giftmischer – отруйник, аптекар; der Kutschbock - козли (місце кучера), der Lampenputzer – ліхтарник, die Pomade – помада);

2) семантичні архаїзми, які називають реалії, що не вийшли з вживання, але витіснені більш новими словами-синонімами (die Minne – любов (die Liebe), der Ascheimer – сміттєзбірник (die Mülltonne), der Backfisch – дівчинка-підліток (das Mädchen); balbieren, barbieren – дурити (betrügen); der Fäustling – рукавиця (der Handschuh), die

Hupfdohle – танцівниця (die Tänzerin), die Kasserolle – пательня (die Pfanne), die Twiete – невеликий провулок (die Gasse); worfeln - віяти (wehen), der Oheim – дядько (der Onkel));

3) фонетико-морфологічні архаїзми, що відрізняються від «сучасних» слів своїми морфологічними та звуковими характеристиками (der Quell – джерело (die Quelle), die Plumpe – насос (die Pumpe), der Franzmann – француз (der Franzose), köcheln – закипати (aufkochen); der Maien - травень (der Mai); plietsch – політичний (politisch)) (Ольшанський І.Г., Гусєва А.О., 2005).

Виявлена у ході дослідження закономірність свідчить про те, що мова дуже швидко реагує на всі зміни, що відбуваються в житті людей, і приймає у свою систему слова, що відображають сучасніший історичний стан суспільства, відсуваючи при цьому на другий план вже неактуальні. Але застарілі слова – їх вивчення – дозволяє спостерігати процес еволюції та змінності мови, прослідкувати її подальший розвиток, проаналізувати вплив на комунікативне середовище та виявити випадки вживання архаїзмів й історизмів у сучасному просторі.

Література

1. Ольшанський І.Г., Гусєва А.О. Лексикологія: Сучасна німецька мова = Lexikologie: Die deutsche Gegenwartssprache. М.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 416 с.
2. Суржикова К.П. Архаїзми та історизми у сучасному комунікативному суспільстві (психолінгвістичне дослідження на матеріалі німецької мови) [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.rusnauka.com/SND/Philologia/10_surzhikova%20k.p..doc.htm
3. Schnorch U. Der zentrale Wortschatz des Deutschen. Strategien zu seiner Ermittlung, Analyse und lexikografischen Aufarbeitung / Ulrich Schnorch. – Tübingen: Narr, 2002. – 422 S.

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Тернієвська Євгенія Йосипівна,
викладач кафедри теорії та практики перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка»
м. Полтава, Україна
yevgenia.ter@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0003-0629-4516>

Вивчення концептосфери, так само, як і культури будь-якого народу вимагає комплексного підходу, який досліджує не лише мовні й соціальні чинники, а й етнічно зумовлені стереотипи мовної поведінки, національні особливості мовної картини світу тощо. Утворення національної картини світу відбувається під дією численних чинників, а саме місця проживання народу, суспільного устрою, історичних подій, релігії та інших. Серед таких чинників, що впливають на розвиток національної картини світу, має місце й історичний розвиток нації.

Загалом національна концептосфера містить сукупність індивідуальних, групових, класових, національних та універсальних концептів. До універсальних належать такі концепти як *FAMILY*,

MOTHER, FRIENDSHIP, FREEDOM, LOVE, BELIEF тощо, на основі яких утворюються національно-культурні цінності (Левіщенко, 2009).

Якщо розглядати британську національну концептосферу, можна дійти висновку, що вона складалася протягом багатьох століть. Головні концепти британської мовної картини світу співвідносяться із рисами національного характеру британців. Це явище закономірне, оскільки мовна поведінка, як правило, залежить від частотності концептів, які артикулюються представниками різних груп населення і поступово включаються до словникового запасу кожного носія мови. Серед типових ознак британської мовної картини світу вчена Є. Неклюдова називає раціональність, стриманість, прагматизм та індивідуалізм. Відтворюючи британський національний характер, авторка підкреслює відданість традиціям, законослухняність, релігійність, здоровий глузд, почуття особистої свободи, щедрість та схильність до пуританізму (Неклюдова, 2016).

Одна з найперших і найбільш ґрунтовних розвідок національного характеру англійців була здійснена Дж. Горером у 1955 році. Він дійшов висновку, що англійський національний характер має за основу такі риси:

свободолюбство, несприйняття зовнішнього контролю, стриманість і делікатність, цінування освіти, визнання важливої ролі шлюбу та сім'ї (Gorer, 1955, р. 287). Англійці демонструють якості, що відповідають сильному характеру, оскільки вони зазвичай є загартованими, вольовими, іноді войовничими людьми з почуттям власної гідності і невеликим бажанням впускати чужих у власне життя. Ця стриманість англійської нації може бути пояснена такими історичними та економічними обставинами, як законодавчі основи індивідуальної свободи, відсутність рабства, підвищення рівня благополуччя населення, що існували у XIX столітті. Ці моменти були відповідно відображені у мові (Gorer, 1955).

Англійці зазвичай говорять про себе як про тихих, стриманих людей, у яких домінує здоровий глузд і які не схильні приймати необдумані рішення. Водночас шотландці, валлійці та північні ірландці, як нащадки кельтів, презентують себе цілковито протилежно, а саме як романтичних, імпульсивних та енергійних. При цьому англійці, на їхню думку, холодні та пихаті. Усі британці вважають, що наділені особливим тонким почуттям гумору, яке полягає в іронічному тоні, грі слів тощо. Крім того, вони швидко поринають у роботу, хоча й бувають

іноді ледачими і навіть здатні покладатись на обставини. Проте очевидно, що усі ці та інші стереотипи не спроможні цілковито правдиво описати британців як єдину націю чи її окремі складові частини через суб'єктивність окремих поглядів (Dresser, 1989).

Отже, картина світу будь-якого народу є унікальною і відображається у предметах його духовної спадщини, зокрема, у художній літературі. Кожен концепт представляє культурну етносистему, в межах якої був утворений. Звідси слідує, що британська мовна картина світу не тільки сповна відбиває будь-які соціальні чи культурні зміни у суспільстві, а й успішно їх породжує.

Література

1. Левіщенко М.С. Концептуальні домінанти англomовного вікторіанського дискурсу та його концептосфера. *Вісник Житомирського державного університету. Серія “Філологічні науки”*. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2009. Вип. 45. С. 189-193.
2. Неклюдова Е.М. Вербализация концепта «щедрость» в английской языковой картине мира. *Молодий учений*. 2016. № 8. С. 1145-1148.
3. Dresser M. *Britannia. Patriotism: The Making and Unmaking of British National Identity, Vol. III: National*

Fictions / Ed. by R. Samuel. London: Routledge, 1989. 336 p.

4. Gorer J. Exploring English Character. New York: Criterion books, 1955. 328 p.

ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Торба Оксана Андріївна,
викладач циклової комісії правознавства
Полтавського фахового коледжу
Університету «Україна»
м. Полтава, Україна
burkoskaya.o@gmail.com

Військовий переклад – один з видів перекладу в якому яскраво виражено військову комунікативну функцію. Він вирізняється великою кількістю термінів, чіткістю та точністю викладу матеріалу при відсутності емоційних засобів виразності. Вивчення особливостей військового перекладу є особливо важливим на даному етапі розвитку України, що зумовлюється низкою факторів. До цих факторів можна віднести: міжнародне співробітництво у військовій сфері, євроінтеграція України. Військовий переклад почав свій розвиток з часів незалежності, але з 2014 року він набуває нових обертів у зв'язку з військовими діями на території України. Виходячи з цього, можна зробити висновок про актуальність цієї теми.

Метою дослідження є обґрунтування понять військового перекладу, а також збагатити знання в області військової термінології англійської мови та дослідження лексичних особливостей перекладу військової літератури.

Розрізняють три види перекладу: художній, суспільно-політичний та спеціальний. Військовий переклад відносять до спеціального виду перекладу. Для військового перекладу характерна точність, термінологічність, чітке викладення матеріалу без яскравих образно-емоційних засобів. Військова література відрізняється своєю насиченістю спеціальної військової лексики, використанням науково-технічної літератури, спеціальними скороченнями та умовними позначеннями, які вживаються тільки у військових матеріалах.

Обов'язковою умовою при перекладі військових документів є точність, так як від цього залежить прийняття важливих рішень, проведення військової діяльності, забезпечення держави військовою технікою та інше. Військові тексти викладаються двома способами – суха офіційна мова або простою розмовною. Останній спосіб здебільшого використовується аби донести чітко та зрозуміло інформацію до основної маси військовослужбовців. При перекладі на українську мову слід намагатись донести оригінал, зменшити образність та уникати жаргонізмів. Документ повинен відповідати нормам військової мови.

Військову лексику поділяють на три групи:

військову термінологію, військово-технічну термінологію та емоційно-забарвлену лексику.

При перекладі часто можна зазнати помилки, якщо прагнути знайти відповідник іноземному терміну в українській мові. Цей підхід є не правильним, адже втрачається специфіка реалій іноземної армії, а так помилка може виникати в тому, що цей термін може виражати поняття, яке буде характерним тільки для цієї армії, і не відповідати реаліям, що існують в українській.

Досить популярна помилка – дослівний переклад, так як англійським термін відповідний українському терміну, але має інше значення. Наприклад, *battalion* перекладається як батальйон, але в піхоті, а от в артилерії як дивізіон. Також слід враховувати, що при вживанні множини можлива зміна терміну.

Також помилки можуть виникати при неправильному віднесенні терміну до однієї з уже зазначених груп та вибору неадекватного перекладу. Наприклад, *armored cavalry*, що іноді перекладають як броньована кіннота. Якщо добре знати і орієнтуватись в організації сухопутних військ США, то одразу можна зробити переклад як розвідувальний.

Отже, для здійснення військового перекладу

перекладач повинен не тільки добре володіти іноземною мовою, а і військовою термінологією, бути в достатній мірі освіченою в області військової справи взагалі, знати всі особливості іноземних збройних сил.

Література

1. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Філологічні трактати. Том 10. № 1, 2018. С. 7 – 18.
2. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику / М. О. Зайцева // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. - 2013. - Вип. 10. - С. 96-102.
3. Нікіфорова О. М. Передумови становлення наукової школи військового перекладу в Україні. Лінгвістика XXI століття. 2015. С. 107 – 120.
4. Янчук С. Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи. Мовні і концептуальні картини світу. Вип.43 (4), 2013. С. 328 – 335.

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОУТВОРЕНЬ ТА ЇХ МІСЦЕ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Хорольська Дар'я Сергіївна,
здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності «014 Середня освіта (Мова та
література (німецька, англійська))»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Науковий керівник – **Склярова Ірина Вікторівна,**
викладач кафедри романо-германської філології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна
dkhorolskaya02@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2085-3153>

На мій погляд, знання іноземної мови зараз, у ХХ столітті, є актуальними та дуже необхідними. Ми можемо побачити все більший вплив іноземної мови на свідомість та діяльність населення та те, що роль її у теперішніх реаліях зростає з кожним днем. Для того, щоб розуміти мову та вміти її використовувати, потрібно розуміти її побудову. Так, одним із важливих моментів у вивченні іноземної мови, є словотвір. Мета роботи полягає в тому, щоб описати особливості способів словотворень та їх місце у німецькій мові.

В загальному мовознавстві, а також в системі німецької мови, словотвір не має свого чіткого місця. На початку XX століття було безліч суперечок між вчених-лінгвістів. Саме тоді з'явилась думка розглядати словотвір як частину морфології, а саме граматики. Коли лінгвісти відокремили лексикологію в самостійний розділ, тоді словотвір почали розглядати також як дисципліну та частину мовознавства. (Зав'ялова, 2003).

Існують особливості способів словотворень. Йдеться про такі способи:

1. Утворення подвоєнні.

Найчастіше з ними можна зіштовхнутись у формі подвоєнь (Bimbim, Wehweh), де обидві частини мають однаковий звуковий склад. А також є утворення римовані (Heckmeck, Schickimicki) та «подвоєні абляутовані утворення» (Singsang).

2 Контаміновані слова є продуктом схрещування слів, тобто злиття двох частин, рідше – кількох слів в одне слово (Erdtoffel – Erd-apfel + Kar-toffel) і, як правило, їх використовують у художній літературі. Також такий спосіб можуть використовувати у розмовній німецькій мові для досягнення іронічного, жартівливого або ж

комічного ефекту (Televيديوت – Television + Idiot – затятий телеглядач) (Peter Lang, 2001).

3. Також є дуже цікавий та продуктивний спосіб утворень слів у розмовній німецькій мові – усічення мовних одиниць. Стрімкому поширенню цього способу сприяли два основних фактора: екстралінгвістичний, необхідність якого полягає у позначенні нових реалій лексичними засобами та лінгвістичний, який відображає загальномовну тенденцію до економії.

До початку ХХІ століття були лише дві точки зору (Миколаїв, 2003), бо з одного боку словотвір має зв'язок з лексикологією та граматиною через граматичні категорії та частини мови. А з іншого боку, словотвір також має зв'язок через семантику слова та його структуру (Степанова, 1984).

Не менш широко, ніж словоскладання в розмовній сфері представлена деривація як експліцитна, так і імпліцитна. У освіті розмовної лексики задіяні багато загальноновживаних суфікси (-er, -e, -ei, -in, -chen, -ung). Відмінною особливістю розмовного словотвору є наявність розмовно-маркованих суфіксів (-i, -o, -erl, -le, -sche, -bold). Значну розмовну забарвленість несе у собі префіксально-суфіксальна модель, за якою утворюються

слова з переривчастою морфемою Ge-...-e/-er (Gelichter). Найслабше в розмовному словотворі представлений префіксальний спосіб словотвору. Оскільки кількість німецьких префіксів невелика, то й слова, утворені за їх участю, також нечисленні (Степанова, 2005).

Одним із найпродуктивніших способів словотворення у розмовній німецькій мові, як і в літературній, є експліцитна деривація, яка представлена досить широко, щоб відігравати вагому роль у збагаченні його складу.

Сьогодні словотвір чи не найголовніше джерело поповнення лексичного складу розмовної німецької мови. В принципі, система способів розмовного словотвору не відрізняється від системи способів словотвору німецької мови в цілому.

Таким чином, якщо порівнювати українську та німецьку мови, вони мають багато спільного у своїх системах словотвору. Проте відносини між засобами словотворень у цих мовах різні: українській більш властива афіксація, німецькій – словоскладання. Вивчення словотворень має велике значення у розгляді мови як у етапі її розвитку, так і з історичного погляду.

Література

1. Зав'ялова, В., Ільїна, І. Практичний курс німецької мови. Москва, 2003.
2. Миколаїв Г.А. Конфіскація та її німецькі еквіваленти, Львів, 2001.
3. Степанова, М.Д., Чернишова, І.І. Лексикологія сучасної німецької мови. Москва, 2005.
4. Степанова, М.Д., Фляйшер, В. Теоретичні основи словотворення у німецькій мові. Москва, 1984.
5. Peter Lang Німецько-російський діалог у філології. Frankfurt am Maine, 2001.

МОВНІ ЗАСОБИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ ВІЙНА ТА СПОСОБИ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Лабенок Олександр Іванович,

здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності «035 Філологія. Переклад»

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – Перова Світлана В'ячеславівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача
кафедри теорії та практики перекладу

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

м. Полтава, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Війна, яку розв'язала проти нашої держави російська федерація, вважається «війною четвертого покоління» (fourth generation war(fare)), яка, в свою чергу, має більш конкретні назви, в залежності від характеристик таких типів воєн (asymmetric warfare, hybrid warfare, technocentric warfare, etc.). Як бачимо, назви і характерні ознаки сучасних військових конфліктів, а війна – явище багатопланове, в англійській мові відбивають їх особливості на сучасному етапі історії людства та свідчать про інтенсивний розвиток військового вокабуляру. Зараз ми є свідками і безпосередніми учасниками чергової світової війни. Російсько-українська «гібридна» війна не є

локальним, периферійним конфліктом. Агресія кремля несе не лише загрозу державності України, її суверенітету, а й єдності ЄС, загалом політичному устрою Європи.

Лінгвоментальна картина військового світу являє собою сукупність лінгвокультурних образів дійсності, яка існує в індивідуальній чи колективній свідомості військової сфери життя мовного співтовариства. Військова комунікація фіксує особливості військового дискурсу за допомогою ментальних одиниць (концептів, стереотипів, сценаріїв, концептуальних полів, цінностей тощо), котрі визначають військові погляди суб'єктів військової ситуації. Військова ситуація, яка вербалізується військовим дискурсом, сприймається як свого роду «діалог» з іншими людьми й культурами, здатний відобразити мовні, культурологічні, соціальні, економічні, політичні, національні та інші ментальні поля військової картини світу (Яворська, 2016).

У вербальній маніфестації концепту *ВІЙНА* проявляються як універсальні, так і національно-специфічні риси, які відбивають культурно-історичну детермінованість формування мовної картини світу англomовної та українськомовної лінгвокультур. Зазвичай відтворення концепту *ВІЙНА* у перекладі не викликає

проблем, адже він є універсальним, загальнолюдським, проте ключові труднощі можуть статися у процесі відтворення цього концепту крізь призму національної своєрідності світосприймання та специфічного уявлення щодо війни дистантних зіставляваних лінгвокультур. Різниця у семантиці лексем-вербалізаторів концепту *ВІЙНА* використовується для досягнення прагматичної мети, що під час перекладу тексту-оригіналу ігнорувати не рекомендується.

У процесі перекладу адекватне/неадекватне відтворення перекладачем прагматичного потенціалу вихідного повідомлення залежить від дистанції між культурами та пріоритету прагматичної функції. Завданням перекладача має бути вибір оптимальних засобів для відтворення етнічних, національних особливостей концепту, що досліджується, в мові перекладу, при цьому необхідно враховувати як колективну, так і завуальовану індивідуальну картини світу (Стаднік, 2016, с.315).

Стилістичний аспект перекладу полягає у підборі адекватних лексико-граматичних засобів відповідно до загальної функціонально-комунікативної спрямованості тексту оригіналу з урахуванням існуючих літературних

норм мови перекладу. Матеріалом для нашого дослідження стали тексти військово-публіцистичні, для яких характерні стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, що забезпечує логічну послідовність викладу, чітке відмежування однієї думки від іншої, легкість сприйняття переданої інформації.

Вдалий переклад військових матеріалів залежить значною мірою від правильного перекладу термінів, тому що більшу частину військової лексики займають військово-технічні терміни з максимальним смисловим навантаженням.

Література

1. Яворська Г. М. Концепт «війна»: Семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети*. № 1 (38). 2016. С. 14-23.
2. Стаднік І. О. Поняттєвий компонент концепту war / війна як об'єкт перекладу. *Наукові записки «Острозька академія»*. 2016. № 62. С. 313 – 316.

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ

Лобанов Олександр Володимирович,
здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності «035 Філологія. Переклад»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Науковий керівник – Перова Світлана В'ячеславівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача
кафедри теорії та практики перекладу
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Термінологія є окремим, автономним сектором будь-якої мови та є тісно пов'язаним із професійною і, часто, науковою діяльністю. Термін, не зважаючи на чисельні визначення, є одиницею термінології та може трактуватися як мовний знак, що має дефініцію, є засобом пізнання довколишнього світу й головною пізнавальною одиницею фахової мови, підпорядковується як термінологічним, так і мовним законам, належить до певної терміносистеми, я якій посідає певне місце та може мати системні відношення, здатний утворювати словотвірні деривати, відповідає сучасним літературним нормам мови. На думку багатьох дослідників (Петрина, 2016; Романова, 2012; Симоненко, 2013 та ін.), основними

визначальними характеристиками терміну як мовної одиниці є штучність, точність та системність, а також мотивованість, однозначність та впровадженість.

Військова термінологія являє собою терміни та мову військових організацій та персоналу як дискретної категорії (Georgieva, 2007). Нам близьке визначення військової термінології як впорядкованої сукупності військових термінів мови, які включають понятійний апарат військової науки і пов'язані з формами і способами ведення війни, з питаннями стратегічного використання збройних сил, а також оперативно-тактичного застосування об'єднань, з'єднань, частин і підрозділів, з їх організацією, озброєнням і технічним оснащенням.

Зазначимо, що військова терміносистема є складником національної терміносистеми, яка має свої особливості формування та функціонування і зумовлена специфікою військової підмови та військової справи. Як військовослужбовець, зазначимо, що склад сучасної англомовної військової та військово-технічної термінології не є постійною та сталою величиною, а набуває постійних змін. Він безперервно трансформується через зникнення з ужитку ряду слів, зміни значень, безперервного поповнення новими термінами, наприклад, у зв'язку з

проведенням активних бойових дій і реорганізацією видів збройних сил, появою та розробкою нових зразків військового озброєння та військової техніки, нової стратегії ведення бойових дій тощо. Військова термінологія складається в національній мові поетапно, відображаючи лінгвокультурну ситуацію, характерну для конкретної епохи.

Отже, військовий термін – це стандартна лексична або синтаксична номінативна одиниця з нейтральною конотацією, що позначає загальновійськове або військово-спеціальне науково-технічне поняття і функціонально закріплений за професійно-корпоративною областю військової справи конкретного суспільства і відповідною військовою сферою функціонування національної мови у військовому соціумі. Характерними рисами військової термінології є багаторівнева організація, використання термінів найрізноманітніших наукових і технічних галузевих терміносистем, регламентований характер та відсутність емоційно-експресивних відтінків.

Література

1. Петрина О. С. Формування та функціонування англomовних та українських терміносистем банківської сфери. Дис. Львів, 2016. 202 с.

2. Романова О. О. Варіантність в українській швацькій термінології. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки*. 2012. № 27 (240). С. 73-76.
3. Симоненко Л. О. Термін у загальномовних словниках. *Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія. Леонідові Сидоровичу Паламарчукові*. Київ: КММ, 2013. С. 218-225.
4. Georgieva V. Systematization Of Military Terminology: Mission (Im)Possible? URL: https://www.researchgate.net/publication/274711085_SYSTEMATIZATION_OF_MILITARY_TERMINOLOGY_MISSION_IMPOSSIBLE

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ РЕАЛІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ

Заєць Ірина Іванівна,
здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності «035 Філологія. Переклад» ДЗ
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Науковий керівник – **Перова Світлана В'ячеславівна,**
кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача
кафедри теорії та практики перекладу
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Реалії є окремим пластом мови, що містить в собі такі одиниці, які притаманні лише певним націям та культурам. До реалій зазвичай відносять найменування окремих предметів, побутових явищ, історичних подій певної культури чи країни. Незважаючи на численні дослідження цього феномену, у перекладознавстві відсутнє єдине визначення даного поняття.

Суспільно-політична лексика характеризується відсутністю чітких меж і відображає одну з найважливіших на сьогоднішній день сфер життя – політичну. Пояснення цьому можна знайти у тому, що в сучасному світі багато економічних, культурних і навіть

технічних явищ стають об'єктами політики через процеси, які відбуваються як всередині країн, так й у світі. Наприклад, нібито суто технічне використання комп'ютерних технологій переросло в глобальні проблеми кібертероризму, кібератак, кібернебезпеки тощо, тобто стали важливими політичними проблемами (Снісаренко, 2012).

Суспільно-політичними реаліями ми будемо вважати мовні одиниці, які називають об'єкти/поняття/явища, характерні для суспільно-політичної сфери життєдіяльності одного народу та чужі для іншого народу. До того ж особливістю суспільно-політичних реалій, на відміну від інших реалій, є перевага їх сучасності та актуальності над історико-культурним компонентом, оскільки вони можуть миттєво входити в обіг і/або змінювати свій статус.

Нарівні з традиційними класифікаціями суспільно-політичної лексики за семантичними, структурними і функціонально-прагматичними ознаками, перекладознавцеві й перекладачеві необхідна власна специфічна класифікація такої лексики. З цією метою нами було виділено: 1) суспільно-політичні терміни, 2) суспільно-політичні реалії, 3) суспільно-політичні

символи. Специфіка суспільно-політичної термінології полягає в 1) розмитості, неточності найменування, 2) неоднозначному емоційно-оцінному ставленні носіїв мови до суспільно-політичних термінів, 3) загальновідомості носіям певної мови. Особливістю суспільно-політичних реалій, на відміну від інших реалій, є перевага їх сучасності та актуальності над історико-культурним компонентом. Суспільно-політичні символи наділені такими ознаками, як лаконічність, зрозумілість, що не вимагає додаткових роз'яснень (для всіх обізнаних із цією системою символів), поліаксіологічність, розрахунок на масове сприйняття.

Кожна з розглянутих груп передбачає різні перекладацькі стратегії і тактики. Крім загальної вимоги зберегти в перекладному тексті власне суспільно-політичну семантику, переклад суспільно-політичних термінів потребує збереження термінологічності, переклад суспільно-політичних реалій – відтворення етноспецифічності, а переклад суспільно-політичних символів передбачає відтворення в перекладному тексті їх символічності. Адекватність перекладу передбачає чітке сприйняття адресатом тексту перекладу масштабності суспільно-політичного символу – місцевий,

загальнонаціональний чи міжнародний. Відповідно, неадекватний переклад суспільно-політичної символіки може спричинити непорозуміння чи конфлікти як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Література

1. Снісаренко Я. С. Суспільно-політична лексика як специфічна лексична категорія. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2012. Вип. 26. С. 136–149.
2. Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник / І. Я. Вдовичин та ін. ; за наук. ред. Н. М. Хоми. Львів, 2015. 396 с.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО
І НАУКОВО-ПРАКТИЧНУ КОНФЕРЕНЦІЮ
«СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ ХХІ СТОЛІТТЯ:
АКТУАЛЬНІСТЬ, БАГАТОПОЛЯРНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ»

Перелік установ і закладів, що взяли участь у роботі конференції:

1. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
2. Полтавський державний аграрний університет
3. Полтавський інститут економіки і права Університету "Україна"
4. Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"
5. Житомирський державний університет ім. Івана Франка
6. Полтавський фаховий коледж Університету "Україна"
7. Український державний університет імені Михайла Драгоманова
8. Національний університет цивільного захисту України
9. Телфордський коледж, Сполучене Королівство Великої Британії

Конференція працювала за такими тематичними напрямками:

1. Виклики і перспективи глобалізації в ХХІ ст.
2. Соціально-психологічні проблеми в ХХІ ст.
3. Філософія, історія, право, освіта і наука в ХХІ ст.
4. Філологія в ХХІ ст. : слово, текст, комунікація, переклад

Електронний варіант збірника матеріалів конференції розміщений у **цифровому репозиторії** Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за посиланням: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/>

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ ХХІ СТОЛІТТЯ:
АКТУАЛЬНІСТЬ, БАГАТОПОЛЯРНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ

**МАТЕРІАЛИ
І НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Українською та англійською мовами

Відповідальна за випуск **Світлана ПЕРОВА**
Оригінал-макет **Ольга КОРІНСЬКА**
Дизайн обкладинки **Ольга КОРІНСЬКА**

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:
м. Полтава, Україна
E-mail: department.translation.2019@gmail.com

